

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS GEROVĖS STUDIJŲ IR KŪNO KULTŪROS KATEDRA
RĖZEKNĖS TECHNOLOGIJŲ AKADEMIJA

Socialinio darbo ir socialinės reabilitacijos studijų programa

IRENA OŽOLAITĖ

VERTYBIŲ RAIŠKA SOCIALINIAME DARBE

Bakalauro baigiamasis darbas

Darbo vadovas lekt. O. Šapelytė

Darbas originalus .....
(studento parašas)

Šiauliai, 2018

Patvirtinu, kad įteikiamas baigiamasis bakalauro darbas „Vertybių raiška socialiniame darbe“ yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete / institute Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nėra medžiagos iš kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

.....
Vardas, pavardė

.....
Parašas

SANTRAUKA

Bakalauro darbe analizuojama vertybių raiška socialiniame darbe. *Kaip galime apibūdinti vertybių turinį? Su kokiais vertybiniais iššūkiais susiduria socialiniai darbuotojai? Kuo skiriasi Lietuvos ir Latvijos Socialinių darbuotojų etikos kodekso realizavimas praktinėje veikloje?* Atliekant teorinę analizę siekta atskleisti socialinių darbuotojų vertybių raišką.

Tyrimas buvo atliktas pusiau struktūruoto interviu ir apklausos raštu metodais. Respondentais buvo 8 socialiniai darbuotojai (socialinio darbo ekspertai) Lietuvoje ir 8 socialiniai darbuotojai (socialinio darbo ekspertai) Latvijoje. Šiame bakalauro darbe, remiantis empirinio tyrimo duomenimis, buvo siekiama atskleisti vertybių raišką socialiniame darbe.

Atlikus tyrimo turinio analizę paaiškėjo, jog socialiniai darbuotojai teikdami asmeniui socialines paslaugas orientuojasi į asmens poreikių tenkinimą, atsižvelgiant į asmens lūkesčius, atsidavimą darbui, nepamirštant bendradarbiavimo bei pagrindinio fakto, jog klientas turi pats spręsti savo problemas, o socialinis darbuotojas jam tik nurodo kryptį. Socialinio darbo specialistai žino profesines vertybes tokias kaip: konfidencialumas, unikalumas ir t.t. Socialiniai darbuotojai nuolatos tobulina savo įgūdžius bei profesinę kompetenciją tiek teoriniame tiek ir praktiniame lygmenyje, kad būtų savo srities profesionalai. Kasdienėje veikloje susiduria su etikos kodeksu, kuris tampa jų elgesio pagrindu tam tikroje situacijoje, tačiau etikos kodeksas taip pat iškelia dilemas, kai teorinių etikos kodekso punktų neįmanoma pritaikyti praktiškai vien dėl to, kad jie tapo archajiški ir skiriasi nuo šiandieninio konteksto. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad socialiniams darbuotojams būti teisingiems – iššūkis. Tačiau jie stengiasi užtikrinti asmens laisvę ir orumą kasdienėje veikloje, gerbia asmenį, kuris kreipiasi pagalbos. Tiki, kad žmogus yra vertingas ir orus bei galintis apsispręsti kokios jam pagalbos reikia. Socialiniai darbuotojai išskiria, kad tarpusavio santykių kūrimas ir žinojimas vertybių gali padėti suteikti profesionalią pagalbą asmeniui ir patenkinti jo lūkesčius. Tačiau atsirado ir tam tikrų skirtumų analizuojant Lietuvos ir Latvijos kontekstus. Lietuvos socialiniai darbuotojai laikosi Etikos kodekso, suvokia dermę tarp savo elgesio ir etikos kodekse propaguojamų vertybių. Latvijos socialinio darbo atstovai dar tik stengiasi etikos principus taikyti profesinėje veikloje. Lietuvos respondentai savo klientus laiko pagarboje ir kaip lygiaverčius asmenis. Tačiau, tarpusavio santykių kūrime atsikleidė tai, kad Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai žino svarbiausias tarpasmeninių santykių kūrime egzistuojančias vertybes ir t. t.

TURINYS

ĮVADAS.....	5
1. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VERTYBIŲ RAIŠKA. TEORINĖ VERTYBIŲ ANALIZĖ.....	8
1.1. Vertybių apibrėžties problematika	8
1.2 Socialinio darbo etika: vertybių raiška socialinių darbuotojų veikloje.	10
1.3 Etinės dilemos ir vertybiniai konfliktai socialiniame darbe	16
2. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI.....	20
2.1. Tyrimo metodika, organizavimas ir tyrimo dalyviai	20
2.2 Tyrimo rezultatai	22
IŠVADOS	38
LITERATŪRA.....	39
SUMMARY	44
<i>PRIEDAI</i>	49

IVADAS

Temos aktualumas. Gyvename globaliame pasaulyje, kuris sudarytas iš skirtingų kultūrų bei požiūrių. Kuo sparčiau vyksta globalizacija, tuo labiau žmonės darosi kosmopolitiški ir pamažu naikina savas vertybes, kurios žmogų lydi nuo pat gimimo iki mirties. Kintant pasauliui užmiršome, kad vertybės mus kūrė ir formavo kaip asmenybes. Vertybių pagrindu asmuo pradeda kurti savo gyvenimą, tačiau atsiranda asmenų, kuriems sunku patiems savarankiškai kurti savo gyvenimą, jiems padeda – socialiniai darbuotojai. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (2006) socialinį darbą apibūdina kaip veiklą, kuri padeda asmeniui ar jo šeimai spręsti socialines problemas pagal jų galimybes bei jiems dalyvaujant, taip pat nežeidžiant žmogiškojo orumo kartu didinant jų atsakomybę, kuri pagrįsta asmens, jo šeimos bei visuomenės bendradarbiavimu. Pagrindines socialinio darbo praktinėje veikloje grindžiamas vertybes apibrėžia Tarptautinis Socialinių darbuotojų etikos kodeksas (Code of Ethics of the National Association of Social Workers). Pagal šį kodeksą yra rengiami nacionaliniai Socialinių darbuotojų etikos kodeksai, skirtingose pasaulio šalyse. Ivanauskienė, Varžinskienė (2007) teigia, kad nacionaliniuose etikos kodeksuose aprašomos vertybės, kuriomis turi vadovauti socialiniai darbuotojai, koks pageidaujamas elgesys su klientais ir kolegomis bei kaip turėtų elgtis socialinis darbuotojas praktikoje. Šios autorės teigia, kad socialiniame darbe esančios vertybės gali nurodyti kasdieninio praktinio socialinio darbo kryptį. Pagal Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksą (2017), socialinis darbas yra profesija, kuri padeda asmeniui ar šeimai spręsti iškilusias socialines problemas, atsižvelgiant į jų galimybes bei jiems kartu dalyvaujant, nepažeidžiant žmogiškojo orumo ir stengiantis didinti jų atsakomybę, grindžiant, šeimos ir visuomenės bendradarbiavimu. Socialinis darbas – „įgalina žmones, šeimas, bendruomenes bei visuomenę spręsti tarpusavio santykių ir socialines problemas, skatindama socialinę kaitą, gerindama gyvenimo kokybę ir stiprindama solidarumą bei socialinį teisingumą.“ (Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas, 2017). Socialinis darbuotojas dirbdamas su klientais turi vadovautis tam tikromis vertybėmis. Anot Gualtherie van Weezel, Alkimavičiaus kt. (2010), teoriškai socialinių darbuotojų teigiamos bei realiai esančios vertybės dažnai nesutampa. Šie autoriai teigia, kad socialiniams darbuotojams privalu suprasti asmenines vertybes ir nutuokti apie visuomenėje paplitusias vertybes, nes nesuprantant vertybių svarbos socialinis darbas gali virsti keblia, gal net apgaulinga profesija. Vertybių supratimas – pagrindinis asmenybės garantas (Budreikaitė, 2013). Anot Jovaišos (2007), vertybė yra dalykas, kuris tenkina žmogaus arba visuomenės poreikius. Budreikaitės (2013) teigimu, Lietuvos mokslininkų Aramavičiūtės (2005), L. Duoblienės (2007) ir kt. atliktų tyrimų rezultatai parodė, jog asmens ugdymui, neteikiant reikšmės dorovinėms nuostatomis ir vertybėms, kenkia spartus bei nekritiškas

šiandienio pasaulio braižo perėmimas. Socialiniam darbui būtų galima priskirti subjektyvias vertybes, t. y. tas kuriomis žmogus ieško prasmingiausio dalyko. Remiantis Ambrosino, Hefterman ir kt. (2011) galima teigti, jog socialiniai darbuotojai yra pasiryžę gerbti žmogaus orumą, vertę, nepriklausomai nuo jo socialinės klasės, etninės kilmės, odos spalvos, lyties, seksualinės orientacijos ar amžiaus. Socialiniai darbuotojai savo klientus vertina kaip asmenybes, išlaikant jų orumą, privatumą ir jų vertybes. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekso (2017) tikslas – įvardinti pagrindines socialinio darbo vertybes, suformuoti pagrindines nuostatas ir principus, kurie padėtų socialiniams darbuotojams spręsti socialiniame darbe iškylančias etnines problemas. Pagal Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą (2006)¹ socialinis darbuotojas bei socialinio darbuotojo padėjėjas savo darbe turi vadovautis vertybinėmis nuostatomis. Remiantis Kavaliauskiene (2005) galima teigti, kad socialinis darbas artimai siejasi su vertybėmis, kurios reiškiasi per socialinio darbo principus, etikos kodeksą ir pasidarantys socialinio darbo praktinės veiklos rodikliu (veiklos standartu). Mokslininkės Vyšniauskienė, Minkutė (2008) teigia, kad vertybės yra tam tikri žmogaus susikurti idealai, įsitikinimai, jog vienas iš pasirinkimų yra asmeniškai socialiai priimtinas lyginant su kitu pasirinkimu. Remiantis šiomis mokslininkėmis galima teigti, kad asmuo vadovaudamasis vertybėmis, pats nusprendžia, kaip elgtis tam tikroje konkrečioje situacijoje.

Pažymėtina, kad nagrinėjama tema išsamūs tyrimai Lietuvoje nėra atliekami. Mokslinėje literatūroje dažniausiai analizuojami pavieniai klausimai, susiję su socialiniu darbu, socialiniu darbuotoju ar vertybėmis. Galima paminėti, kad pavienius asmenų, dirbančių socialinį darbą, vertybių aspektus yra nagrinėję Lietuvos: (Vyšniauskienė, Minkutė (2008); Ivanauskienė, Varžinskienė (2007); Prakapas (2007); Kavaliauskienė (2005) ir kt.) ir užsienio (Barsky (2010); Johnson (2001); Sutton (1999); Rothman (2014); Humphrey (2010); Wilson (2008); Seden (2010) ir kt. mokslininkai. Tačiau tarp mokslinių darbų pasigendama socialinio darbo krypties atstovų tyrimų apie vertybių raišką socialiniame darbe.

Mokslinis ir praktinis temos aktualumas suponuoja tokius esminius probleminius klausimus:

Kaip galime apibūdinti vertybių turinį? Su kokiais vertybiniais iššūkiais susiduria socialiniai darbuotojai? Kuo skiriasi Lietuvos ir Latvijos Socialinių darbuotojų etikos kodekso realizavimas praktinėje veikloje?

---

¹ Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą dėl socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos aprašas (2006)

Tyrimo objektas – socialinių darbuotojų vertybių raiška.

Tyrimo tikslas – atskleisti socialinių darbuotojų vertybių raišką.

Uždaviniai:

1. Taikant teorinę analizę atskleisti esmines socialinio darbo vertybes bei pateikti teorinį socialinio darbo vertybių struktūros modelį.
2. Taikant teorinę analizę apibūdinti vertybių turinį, etines dilemas ir vertybinius konfliktus socialinio darbo kontekste;
3. Atliekant kokybinį tyrimą, atskleisti Lietuvos ir Latvijos socialinių darbuotojų vertybių raišką ir etikos kodekso realizavimo iššūkius praktinėje veikloje.

Tyrimo metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė;
2. Taikyta empirinio tyrimo metodo prieiga – kokybinis tyrimas – pusiau struktūruotas interviu, apklausa raštu, taikant atvirojo tipo klausimus.
3. Kokybinės turinio analizės metodas.

Tyrimo dalyviai (respondentai) – 8 socialiniai darbuotojai (socialinio darbo ekspertai) Lietuvoje ir 8 socialiniai darbuotojai (socialinio darbo ekspertai) Latvijoje.

Bakalauro darbo struktūra. Ši bakalauro darbą sudaro: įvadas, 2 skyriai, išvados, naudota literatūra (55 šaltiniai), santrauka anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 6 lentelės. Prieduose pateikiama: tyrimo klausimai, operacinė apibrėžtis, tyrimo protokolai, pirminė tyrimo protokolų kategorizacija. Darbo apimtis: 38 puslapiai.

1. SOCIALINIŲ DARBUOTOJŲ VERTYBIŲ RAIŠKA. TEORINĖ VERTYBIŲ ANALIZĖ

1.1. Vertybių apibrėžties problematika

Stulpinas (2005) teigia, kad aksiologija² (gr. *axios* – vertingas + *logos* – mokslas) yra vertybių mokslas, kilęs iš filosofijos, tiriantis vertybių struktūrą, tarpusavio ryšius, ryšius su socialine ir kultūrine aplinka bei individo struktūra. Aksiologija skirsto vertybes pagal tam tikrus tradicinius vaizdinius į visuomeninio gyvenimo sferas tokias kaip: dvasines ir materialines, socialines-politines, gamybos bei vartojimo (utilitarines), dorovines, religines ir kt. (Stulpinas, 2005). Mokslininkės Šinkūnienės (2010) teigimu, vertybinė nuostata yra žmogaus dorovės, socialinių, politinių ir estetinių nuostatų visuma, nekintanti asmenybės savybė, kuri susijusi su žmogaus siekiamu idealu. Anot Jovaišos (2007), vertybinė nuostata – tai išvystytas sąmonės gebėjimas kontroliuoti tam tikrą darbą ar poelgį pagal savo nusistatymus, dorovines normas ir gyvenimo perspektyvas, suprasti, kas yra netinkama / nevertinga ir priešiška asmens ir visuomenės gyvenime. Pagal Johnson (2001), vertybė tai žmonių ar tam tikrų socialinių grupių elgesio, kuriam teikiamas pirmumas, formuluotė. Analizuodama kitus autorius Johnson (2001) teigia, jog vertybės yra elgesio kelrodis, asmeninės patirties išraiška, kuri kinta įgyjant tam tikros patirties. Tačiau ta pati autorė, cituodama Rokeach, sako, jog vertybės niekada neegzistuoja kaip vienas darinys, vertybės yra sistema, susidedanti iš individualių vertybių, kurios persipina su kitomis vertybėmis. Johnson (2001), teigia, kad vertybės yra pastovios, lyg tam tikri įsitikinimai, kuriais žmogus naudojasi rinkdamasis savo elgesio prioritetus bei būdus ir savo gyvenimo būseną. Jovaiša (1993, cit. iš Šinkūnienės, 2010) teigia, jog vertybinė nuostata yra nuo gimimo įgytas sąmonės gebėjimas reguliuoti veiklą ir elgesį pagal savo įsitikinimus, dorovines normas ir gyvenimo galimybes bei atskirti, kas nevertinga asmenybės ir visuomenės gyvenime, o įsišaknijusios asmenybės vertybinės nuostatos – charakterio bruožais. Anot Šinkūnienės (2010), asmeniui tobulėjant formuojasi jo vertybinės orientacijos. Žmogus įgytomis ir sukaupptomis žiniomis apie žmonijos dvasines ir materialines vertybes vis labiau savarankiškai vertina skirtingus gyvenimo įvykius, įgyja savo asmeninę nuomonę apie tai, kas teigiama, susiformuoja vertybinę orientaciją.

Skiriami keli vertybinių orientacijų kūrimosi lygiai. Pirmiausia pati žemiausia pakopa, kai žmogus perima vertybę žinodamas, kad vertybė leis jam paaiškinti savo elgesį bei pasikeitus situacijai galės jos atsisakyti. Pasiekęs antrąjį emocinį lygį asmuo vertybę vertina teigiamai. Aukščiausias lygis rodo, kad asmuo jau pasiruošęs elgtis pagal tam tikrą vertybinę orientaciją, iš

---

² Remiantis *Tarptautiniu žodžių žodynu*, aksiologija [gr. *axia* — vertybė + *logos* ...logija], vertybių yra teorija; mokslas, tiriantis vertybių prigimtį, vertinimo pagrindus ir kriterijus.

to, kaip orientuojamasi galima numatyti žmogaus tam tikrą elgesį tam tikrose situacijose (Šinkūnienė, 2010). Anot Prakapo (2007), vertybės turi dorovinį niuansą, kadangi jos išreiškia tai, kas yra teisinga, gera arba norėtina. Pagal šį autorių vertybių sistema – pagal reikšmingumą išdėliotos asmeninės vertybės. Jos atkoduojamos pagal sąlyginę svarbą, kokią kiekvienas žmogus duoda tam tikroms vertybėms, pavyzdžiui, malonumas, laisvė, savigarba, paklusnumas, lygybė bei sąžiningumas. Anot Maslow (2011), vertybės viena vertus iš dalies aptinkamos individo viduje, t. y. savyje, tačiau kita vertus vertybės yra paties asmens sukuriamos ir / ar pasirenkamos.

Remiantis Myers (2008), psichologija taip pat remiasi vertybėmis, net psichologų individualios vertybės padaro didžiulę įtaką renkantis mokslinių tyrimų temą, veikia jų teorijas bei elgesio vertinimą ir patarimus. Anot Myers (2008), vertybės – socialinės psichologijos tyrimo objektas. Psichologai analizuoja vertybių formavimąsi, jų keitimąsi bei kaip vertybės daro įtaką nuostatoms ir veiksams. Remiantis Myers (2008) galima teigti, jog pačių psichologų ir socialinių darbuotojų vertybės gali paveikti ir teorijas, ir nuomones dėl tam tikro dalyko esančio aplinkoje. Šiuo autoriaus teigimu individus galima vertinti kaip brandžius ar nebrandžius, sveikus ar nesveikus ir t. t. Myers (2008) nuomone, atrodo, kad tai yra sakomi faktai, tačiau, iš tikrųjų individai daro vertybėmis pagrindžiamus vertinimus. Pavyzdžiui, vertybės įtakoja „Gero gyvenimo apibrėžimą“ – skirtingi autoriai skirtingai apibrėžia šią sąvoką. Anot Myers (2008), tas pats Maslow individų saviraiškos pavyzdžius parinko veikiamas asmeninių vertybių. Jos taip pat atspindi patariančių asmenų individualias vertybes. Myers (2008) kaip pavyzdį pateikia, jog tie patys psichiatrai patardami mums kaip reikia gyventi arba kai pedagogai moko kaip reikia tinkamai elgtis su vaikais, jie taip pat išsako savo individualias vertybes. Anot Maslow (2011), ne visos vertybės yra visuomeninės, t. y. skirtos visai (sveikai) žmonijai, tačiau kai kurios iš jų priklausys ne visai bendruomenei, o tik kai kuriems tipams ar tik tam tikriems individams. Remiantis Maslow (2011), individas sukurtas taip, kad siektų pilnesnės būties, t. y. siektų to, ką daugelis asmenų įvardintų kaip geromis vertybėmis: geranoriškumu, ramybe, sąžiningumu, drąsa, meile, gerumu bei nesavanaudiškumu.

Johnson (2001) išskiria tris vertybių tipus:

- 1) ultinamatyvosios (galutinės) tai abstrakčios vertybės, kurias supranta dauguma asmenų, t. y., laisvė, žmogaus vertė ir orumas, pažanga ir teisingumas;
- 2) artimiausios (tiesioginės) tai specifinės, susijusios su pageidaujama būseną, vertybės tokios kaip teisė į abortą, apsisprendimo teisė, teisė bausti savo vaiką;

3) instrumentinės vertybės – nukreipia žmogų tam tikram tikslui ir elgesiui, pavyzdžiui, apsisprendimo teisė ir konfidencialumas.

Anot Johnson (2001), asmens vertybes lemia šie veiksniai:

- 1) kultūrinis paveldas;
- 2) žmonės, su kuriais asmuo yra linkęs bendrauti;
- 3) asmens patirtis;
- 4) požiūris į asmenį ir asmens situacijos pagrindus.

Remiantis Vasiliausku (2005), vertybės ir žmogaus santykiui su vertybėmis nusakyti vartojamos įvairios sąvokos: „vertybės ugdyme“ (values in education), „vertybių ugdymas“ – internalizacija (education of values), „vertybinės orientacijos“, „dvasinis, dorovinis, socialinis ir kultūrinis ugdymas“, „charakterio ugdymas“, „dorybių ugdymas“. Anot mokslininko, vertybių sąvoka yra daugiareikšmė, sudėtinga, lyg algoritmas matematikoje ar meniškumas literatūroje. Maslow (2011) teigimu, samprata „vertybė“ neužilgo taps nebeegzistuojančia, nes ji aprėpia ir žymi per daug skirtingų dalykų.

Apibendrinant galima teigti, jog vertybės yra elgesio kryptis, asmeninės patirties raiška, kuri kinta įgyjant patirties ir formuotis pradeda vos gimus. Vertybės išreiškia asmens dorovę, kas yra teisinga, gera arba kas norėtina, jog būtų teisinga. Išskiriami 3 vertybių tipai: abstrakčios vertybės, artimiausios (tiesioginės) ir instrumentinės. Šias vertybes lemia kultūrinis paveldas; asmenys, su kurias bendraujama, patirtis, požiūris į tam tikrą situaciją.

1.2 Socialinio darbo etika: vertybių raiška socialinių darbuotojų veikloje.

Anot Tidikio (2002), socialinio darbo etika – savarankiška profesinės etikos sfera, kuri nagrinėja socialinio darbo moralės turinį, aiškina dorovės pagrindų įgyvendinimo principus dirbant su klientais, grindžiant socialinių darbuotojų darbo su klientais kryptis, dėsnius, pareigas ir veiklas. Spano ir Koenig (2007, cit. iš Chechak, 2015) teigia, kad Etikos kodeksas – suderinta sistema, pagal kurią socialiniai darbuotojai turėtų formuluoti savo veiksmus profesinėje veikloje. Mokslininkai Spano, Koenig (2010, cit. iš Valutis, Rubin, 2016) taip pat nurodo, kad kai kurie socialiniai darbuotojai laiko etikos kodeksą kaip etiško elgesio ir sprendimų vadovą, o kai kurie jį laiko „deontologiniu kodeksu“. Remiantis Tidikiu (2002), atlikus skirtingų profesijų etikos

kodeksų analizę, galima teigti, kad jie pagrįdė nukreipti deontologine³ arba akseologine⁴ kryptimi. *Pirmoji kryptis* – deontologinė – nukreipia specialistus į pareigas ir moralinius elgesio reikalavimus. Ši kryptis yra normatyvinio pobūdžio, taip ji pažymi tarnybines formalias funkcijas. *Antroji kryptis* – akseologinė – kuri remiasi moraline vertybių sistema. Ši kryptis nurodo moralines nuostatas, vertybes. Šios srities kodeksai pagrįdė darbuotojus kreipia į savo paties moralines vertybes, charakterio bruožus (Tidikis, 2002). Mattison (2000, cit. iš Akhtar, 2013) teigia, kad profesionalūs etikos kodeksai yra naudingi nustatant etiško elgesio parametrus, tačiau jie dažniausiai orientuojasi į bendras elgesio gaires, o ne konkretų patarimą, kokioms vertybėms ar principams yra prioritetas, jei yra tarpusavyje konkuruojančių vertybių. Tačiau, Chechak (2015) teigia, kad vienas profesionalus etikos kodeksas, o ne asmeniniai įsitikinimai ir pasaulėžiūros, turėtų suformuluoti pagrindines praktikos taisykles, kuriomis remdamiesi dirbtų socialiniai darbuotojai.

Tidikis (2002) pamini, jog Tarptautinė socialinių darbuotojų federacija (International federation of social workers) 1994 metais priėmė Socialinio darbo etinių principų deklaraciją (The ethics of social work– principles and standards). Anot Tidikio (2002), šia deklaracija privaloma vadovautis iškilus profesinės etikos dilemoms, socialinių darbuotojų darbinėje veikloje. Remiantis Tarptautine socialinių darbuotojų federacijos (IFSW) sukurta deklaracija ir Nacionalinės socialinių darbuotojų asociacijos (NASW) 1996 metais priimtu Tarptautiniu Socialinių darbuotojų etikos kodeksu (Code of Ethics of the National Association of Social Workers) Lietuvos socialinių darbuotojų asociacija 1998 m. parengė Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksą, kurį 2017 m. papildė ir atnaujino. Taip pat pagal šiuos tarptautinius etikos kodeksus Latvijos profesionalių socialinių ir socialinės pagalbos darbuotojų asociacija 2001 m. priėmė Latvijos socialinių darbuotojų etikos kodeksą (Latvijas social darbinieks ētikas kodekss). Mokslininkas Prakapas (2007) teigia, kad Tarptautinė socialinių darbuotojų federacijos priimta Socialinio darbo etinių principų deklaracija galėtų ir privalėtų padėti spręsti iškilusias profesinės etikos dilemas. Šiuose dokumentuose įvardijama dorovinė atsakomybė klientui, socialinio darbuotojo bendravimo su klientu taisyklės bei elgesio reikalavimai, tam tikri nurodymai, kaip elgtis tam tikrose situacijose, t. y. ką privalo socialinis darbuotojas daryti, o ko ne, kad būtų teisingai vykdoma profesinė veikla, kaip kurti santykius su kolegomis, kitais specialistais bei darbdaviais. Taip pat išskiriamos pagrindinės socialinio darbo vertybės: kliento

---

³ Remiantis *Tarptautiniu žodžių žodynu*, deontologija [deon (kilm. deontos) + -logija] – etikos šaka, sprendžianti pareigos problema;

⁴ Remiantis *Tarptautiniu žodžių žodynu*, aksiologija [gr. axia – vertybė + -logija], vertybių teorija; mokslas, tiriantis vertybių prigimtį, vertinimo pagrindus ir kriterijus;

teisė laisvai apsispręsti, pagarba klientui bei jo orumui, santykių su klientu grindimas nuoširdumu ir dėmesingumu (Prakapas, 2007).

Tarptautiniame Socialinių darbuotojų etikos kodekse (Code of Ethics of the National Association of Social Workers, 2017) išskiriamos šios vertybės: pagalba, socialinis teisingumas, asmens vertė ir orumas, žmogiškųjų santykių svarba, integralumas bei kompetencija. Tačiau analizuojant Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksą (2017) galima teigti, kad šiuo kodeksu norima įtvirtinti vertybes kaip: darbą visuomenės gerovei, pagalbą individui ir šeimai sprendžiant jų problemas, socialinio teisingumo siekį. Remiantis Latvijos socialinių darbuotojų etikos kodeksu (Latvijas social darbinieks ētikas kodekss, 2001) išskiriamos šios socialinio darbuotojo vertybės: pagarba visų žmonių lygybei, jų vertybėms ir savigarbai. Šiame etikos kodekse pažymima, jog žmogaus teisės ir socialinis teisingumas yra socialinio darbo pagrindas. Taip pat minima, kad socialinis darbuotojas siekia mažinti skurdą ir išlaisvinti pažeidžiamuosius visuomenės asmenis, siekiant skatinti jų socialinę integraciją. Visuose šiuose dokumentuose išskiriama socialinio darbuotojo moralinė atsakomybė klientui, bendravimo principai, elgesio reikalavimai ir pan. Mokslininko Tidikio (2002) teigimu, etikos kodeksuose nėra paminėta, kokiomis etikos taisyklėmis ir kryptimis socialinis darbuotojas turėtų remtis savo veikloje bei kokios bendravimo vertybės ir taisyklės turėtų vyrauti.

Analizuojant vertybių raišką socialinių darbuotojų veikloje Ivanauskienė, Varžinskienė (2007) vertybes įvardija kaip neįrodomus įsitikinimus, kilusius iš asmens prigimties. Esantys įsitikinimai būna kasdieniai kelrodžiai socialiniams darbuotojams bei nurodantys praktinę darbo kryptį. Remiantis Ivanauskiene, Varžinskiene (2007) galima teigti, kad socialinis darbas, kaip profesija, randasi kultūriniame kontekste ir tapatinasi su jau visuomenėje vyraujančiomis vertybinėmis nuostatomis. Dabartiniame sociume esančios vertybės kartais priešgyniauja ir susikerta tarpusavyje, nes socialiniame darbe siekiama pasirinkti tinkamas vertybes, kad jos padėtų deramai dirbti socialinį darbą (Ivanauskienė, Varžinskienė, 2007). Anot Johnson (2001), socialinis darbas nors ir ganėtinai jauna profesinė veikla, tačiau jau turi išskirtas tam tikras vertybes tokias kaip asmens vertė ir jo orumas, apsisprendimo laisvė bei teisė į konfidencialumą. Reamer (2006, cit. iš Chechak, 2015) vienas iš žymiausių socialinio darbo etikos mokslininkų, teigė, kad nuo profesinės veiklos pradžios, socialinių darbuotojų dėmesys daugiausia buvo nukreiptas į tam tikrų vertybių, kuriomis galėtų būti grindžiama socialinio darbo misija, ugdymui. Remiantis Sutton (1999), vertybės tai – socialinių darbuotojų praktikos principai, kurie pagrindžia socialinių darbuotojų elgesį ir veiksmus. Pagal Ambrosino, Hefterman ir kt. (2011), žmogaus gyvenimo vertė peržengia visas kitas vertybes bei žmonių interesus, kurie yra humaniški ir vertingi visuomenei. Pagal šiuos autorius žmogus turintis problemų turi būti

vertinamas, nepasmerkiamas ar pažeminamas. Taip pat socialinių darbuotojų klientai turi būti vertinami, kaip savarankiški asmenys, kurie patys daro įtaką savo gyvenimui (Ambrosino, Hefterman ir kt. 2011). Johnson (2001), cituodama Morales, ir Sheaforr, išskyrė socialinio darbuotojo profesijos vertybes tokias kaip: socialiniai darbuotojai visada tiki įgimta žmogaus verte ir orumu; kiekvienas žmogus turi įgimtų sugebėjimų ir nuolatos siekia pokyčių savo asmeniniame gyvenime, kurie žmogui leistų pasijausti pilnaverčiu; asmuo atsako už save ir kitus, taip pat ir visuomenę; žmogus yra unikalus ir skiriasi nuo kitų. Remiantis Ivanauskiene, Varžinskiene (2007), vertybės yra viena iš trijų pagrindinių socialinių darbuotojų profesinės kompetencijos sferų. Autorių teigimu vertybės yra svarbios, nes socialiniai darbuotojai dirba su daugiausiai nuskriaustais visuomenės nariais be to dažnai nuo socialinio darbuotojo kokybiško darbo, sąžiningumo, atsakingumo ir asmeninių bei profesinių vertybių nusakomas tolimesnis jo kliento asmeninis gyvenimas ir jo kokybiškumas. Remiantis Berg-Weger (2013), vertybės gali būti apibrėžiamos kaip visuomenės įsitikinimų, principų ir tradicijų sistema, leidžianti vadovauti elgesio praktikai. Pavyzdžiui, socialiniai darbuotojai tiki, kad visi žmonės turi teisę naudotis visais resursais, kurie reikalingi jų gyvenimo kokybei gerinti. Vertybės yra svarbios, nes jos mus sutelkia kruopščiam darbui ir savo ruožtu mūsų vertybių poveikis yra reikšmingas tiems, su kuriais susiduriame visuomenėje (Berg-Weger, 2013)

Remiantis Vyšniauskiene, Minkute (2008), socialinio darbuotojo vertybės gali būti skirstomos pagal 3 matmenis: pagal požiūrį į klientą (t. y. paslaugų vartotoją); suvokimą į pasekmes bei pagal priemones ir dėsnius, kurie naudojami dirbant su klientais (paslaugų vartotojais). Mokslininkės šias 3 dimensijas apibūdina taip: *Pirmoji dimensija* – socialinio darbuotojo profesinės vertybės suprantamos kaip tam tikros taisyklės (nuostatos) į klientą (paslaugų vartotoją). Šioje dimensijoje socialinis darbuotojas tiki, kad individai yra geri, kilnūs, vertingi, jie verti pagalbos ir pagarbos, taip pat jie geba keistis. *Antroji dimensija* – socialinis darbuotojas tiki, jog jo darbo su klientu rezultatas bus jo saviraiška, tamprūs socialiniai santykiai, bus patenkinti svarbiausi žmogiškieji poreikiai, laimingas kliento asmeninis gyvenimas ir pan. *Trečioji dimensija* – socialinio darbuotojo darbo instrumentai kreipiami ne į tam tikras programas ar paslaugas, o į socialinio darbuotojo profesionalumą santykiuose su klientu. Šie santykiai grindžiami tokiomis vertybėmis kaip empatija, kliento privatumo gerbimas, konfidencialumas ir teisingumas (Vyšniauskiene, Minkutė, 2008). Mokslininkės Šinkūnienės (2010) teigimu, dažniausiai iš socialinių darbuotojų yra tikimasi, jog jie suteiks geriausią įmanomą pagalbą be diskriminacijos dėl lyties, amžiaus, negalės, spalvos, socialinės klasės, rasės, religijos, kalbos, politinių įsitikinimų ar seksualinės orientacijos. Anot Johnson (2001), socialinio darbuotojo vertybės yra pagrįstos tokiais principais kaip asmens vertė ir orumas,

apsisprendimo laisvė ir konfidencialumo teisė. Lietuvos socialiniai darbuotojai stengiasi tarnauti Lietuvos žmonėms, ugdo jų saviraišką, tobulina savo darbinį pasirengimą, savo veikla siekia spartinti visuomenę raidą (Johnson, 2001).

Pagal Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą dėl socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos aprašą (2006), socialinis darbuotojas bei socialinio darbuotojo padėjėjas savo darbe turi vadovautis vertybinėmis nuostatomis. Pavyzdžiui: gerbti savo klientus ir vertinti jų unikalumą, būti empatišku bei stengtis suprasti kiekvieną žmogų ir jam padėti, visus vertinti vienodai ir tiekti vienodą pagalbą neatsižvelgiant į jų socialinę padėtį, tikėjimą, lytį, rasę, įsitikinimus ar pažiūras, pasitikėti klientu ir nesivadovauti išankstinėmis nuostatomis, sukurti santykius su klientu bendradarbiavimo požiūriu, traukiant į socialinių problemų sprendimą asmenį ir jo šeimą bei bendruomenę, laikytis konfidencialumo. Taip pat šiame apraše nurodoma, kad socialinis darbuotojas bei socialinio darbuotojo padėjėjas turi būti tolerantiškas, geranoriškas, atsakingas, kūrybiškas bei iniciatyvus.

Barsky (2010), išskiria pagrindines socialinio darbuotojo vertybių raiškos kryptis:

- ✓ Paslaugos – socialiniai darbuotojai užgožia savo asmeninius troškimus, siekdami sutelkti dėmesį į žmonių, kuriems jie tarnauja, poreikius, interesus ir norus;
- ✓ Socialinis teisingumas – visi yra traktuojami kaip sąžiningi asmenys;
- ✓ Asmens orumas ir vertė – socialiniai darbuotojai vertina visų asmenų orumą ir vertę, o tai reiškia, kad visi nusipelno pagarbos.
- ✓ Žmogaus santykių svarba – socialiniai darbuotojai padeda klientams, vystydami žmogiškuosius santykius su jais.
- ✓ Vientisumas (Integralumas) – socialiniai darbuotojai demonstruoja sąžiningumą, būdami atviri ir sąžiningi, vykdydami savo profesinius įsipareigojimus ir atsakydami už savo veiksmus.
- ✓ Kompetencija – socialiniai darbuotojai turi žinias, įgūdžius ir savimoneę, reikalingą veiksmingai atlikti savo funkcijas.
- ✓ Žmonių teisės – privilegijų, piliečių laisvių ir teisių sistema, kurią kiekvienas žmogus turėtų turėti dėl savo ar kito žmogaus.

Johnson (2001), remdamasi Morales ir Sheaforr apibūdina socialinio darbuotojo profesines vertybes:

1. Tikėti žmogaus įgimta verte ir orumu;
2. Kiekvienas žmogus turi įgimtų sugebėjimų ir nuolatos siekia pokyčių, kurie jo gyvenimą padarytų pilnavertiškesnį;
3. Žmogus atsako už kitus bei save, taip pat ir visuomenę;
4. Socialiniai darbuotojai priklauso žmonėms;
5. Kiekvienas žmogus yra unikalus.

Anot Berg-Weger (2013), socialinis darbuotojas yra susipažinęs su vertybėmis keliuose lygmenyse. Vienas populiarius modelis nustato vertes pagal dalyvavimo lygį: individualios ar asmeninės vertybės (vieno žmogaus vertybės); grupės vertybės (visuomenės grupių vertybės, pavyzdžiui, religinės ar etninės grupės); visuomeninės vertybės (pagrindinės didesnės socialinės sistemos vertybės); profesinės vertybės (konkrečios disciplinos ar profesinės grupės vertybės).

Remiantis Berg-Weger (2013), nors socialinio darbo treniruotės pabrėžia, kad jie yra nesuderinami ir objektyvūs, realybė yra ta, kad jūs negalite „patikrinti savo vertybių prie durų“. Asmens vertybių sistemą atspindi: šeima, kuri žmogų išaugino, draugai ir bendraamžiai, švietimo, religinių, psichologinių, socialinių ir profesinių žinių įtaka, bei oficialūs socialinio darbo mokymai. Asmeninė vertybių sistema padeda įsigilinti į kiekvieną socialinio darbo situaciją. Prieš pradėdami nustatyti strategijas, kaip suvokti ir dirbti su klientų, organizacijų ar visuomenės vertybių sistemomis, privalote sužinoti apie savo vertybių sistemą, jos kilmę ir savo vertybių įtaką jūsų gyvenimui ar jūsų būsimai praktikai. Rothman (2013) teigimu, nesvarbu, kaip rūpestingai ir apgalvotai socialinis darbuotojas apibrėžia etišką dilemą, kaip kruopščiai vertinama kiekviena etikos teorija ir informacija yra surenkama, ir kaip atidžiai persvarstomas Etikos kodeksas, etinė dilema negali būti sėkmingai išspręsta, o rezoliucija operatyvizuojama, jei tai nėra neatskiriama nuo dilemos paliestų asmeninių vertybių ir platesnių visuomeninių vertybių. Vertybės formuoja, vadovauja elgsenai ir atlieka svarbų vaidmenį suprasti save, susieti kitus ir veikti visuomenėje (Rothman, 2013).

Anot Stark (2008), socialinio darbo vertybinis pagrindas yra socialinių darbuotojų padėjimas žmogaus raidai, laikantis pagrindinių principų. Pirmasis principas – žmogus yra unikalus ir vertingas. Antrasis – žmogus turi teisę į saviraišką, kol nepažeidžia tokių pačių kito žmogaus teisių bei privalo prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo. Trečiasis principas, jog sociumas, turi veikti taip, kad suteiktų didžiausią naudą visiems sociumo nariams. Ketvirtasis principas teigia, kad asmenys dirbantys socialinį darbą turi dirbti socialinio teisingumo principu. Penktasis principas liepia, kad socialiniai darbuotojai įsipareigoja nuolatos siekti įgyti objektyvių ir disciplinuočių žinių bei įgūdžių darbui su asmenimis, grupėmis ar bendruomenėmis bei

visuomenėmis, taip pat jų vystymuisi, asmeninių – visuomeninių konfliktų bei jų pasekmių sprendimui.

Socialinio darbo gaires nurodo veiklos principai, kurie vertybes įgyvendina praktikoje. Šie principai susiję su pagarba žmogui, užtikrinant asmenų laisves ir teises, suteikiant pagalbą, nepažeidžiant žmogaus vertės ir orumo (Šinkūnienė, 2010). Weezel, Alkimavičius ir kt (2010) teigia, kad socialinių darbuotojų deklaruojamos bei praktikuojamos vertybės kartais nesutampa. Anot šių autorių, socialiniams darbuotojams reikalinga išmanyti asmenines vertybes bei visuomeninėje aplinkoje pasklidusias vertybes, tačiau trūkstant šių žinių socialinis darbas gali tapti painia ar netgi apgaulinga profesija.

Apibendrinant šias mintis galima teigti, Socialinių darbuotojų etikos kodeksas lyg tam tikras kontrolės mechanizmas, pagal kurį socialiniai darbuotojai formuoja savo veiksmus profesinėje veikloje. Mokslininkai teigia, kad Etikos kodeksu privaloma vadovautis iškilus etinėms dilemoms socialinio darbo veikloje. Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai vadovaujasi nacionaliniais etikos kodeksais, kuriuose įvardijama dorovinė atsakomybė asmeniui, socialinio darbuotojo bendravimo su asmeniu taisyklės ir kt. Taip pat išskiriamos pagrindinės socialinio darbo vertybės: asmens teisė laisvai apsispręsti, pagarba asmeniui ir jo orumui, tarpusavio santykių su klientu grindimas nuoširdumu ir dėmesingumu. Tačiau etikos kodeksuose nėra išryškinama kokiomis bendravimo vertybėmis ir taisyklėmis turėtų vadovautis socialiniai darbuotojai savo profesinėje veikloje. Vertybių raišką socialiniame darbe pagrindžia socialinių darbuotojų elgesį ir veiksmus tam tikrose situacijose. Išskiriamos pagrindinės socialinių darbuotojų profesinės vertybės: visada tikėti įgimta žmogaus verte ir orumu; kiekvienas žmogus turi įgimtų sugebėjimų ir nuolatos siekia pokyčių savo asmeniniame gyvenime, asmuo atsako už save ir kitus; žmogus yra unikalus, gerbti asmenis, būti empatišku, suprasti kiekvieną žmogų ir jam padėti, laikytis konfidencialumo ir t. t. Asmeninė vertybių sistema padeda įsigilinti į kiekvieną socialinio darbo situaciją. Šią vertybių sistemą suformavo: šeima, kuri žmogų išaugino, draugai ir bendraamžiai, švietimo, religinių, psichologinių, socialinių profesinių žinių įtaka, bei oficialūs socialinio darbo mokymai. Kartais socialinių darbuotojų deklaruojamos bei praktikuojamos vertybės nesutampa, tad socialiniams darbuotojams būtina išmanyti asmenines ir sociume pasklidusias vertybes, kad asmenims būtų suteikta profesionali pagalba.

1.3 Etinės dilemos ir vertybiniai konfliktai socialiniame darbe

Remiantis Kiaunyte, Ruškumi (2010), socialiniame darbe, kaip profesijoje, konfliktai yra neišvengiami, tai lyg profesinės realybės dalis. Anot Švedaitės-Sakalauskės, Gevorgianienės

(2011), pagrindinė socialinio darbuotojo profesinės veiklos problema – tai kontrolės ir pagalbos veiksmi, kuriuos turi atlikti socialinis darbuotojas. Dilema atsiranda tada, kai kontrolės ir pagalbos funkcijos oponuoja viena kitai, t. y. socialinis darbuotojas, kaip profesionalas, kontroliuoja klientą (reprezentuoja valstybės ir visuomenės taisykles) ir padeda klientui – atstovauja (Švedaitė-Sakalauskė, Gevorgianienė, 2011). Dolgoff ir kt. (2009, cit. iš Barsky, 2010) teigia, kad etinė dilema – situacija, kurioje socialinis darbuotojas susiduria su konfliktais tarp įsipareigojimų ar tam tikrų nurodymų vykdymo. Tad nesvarbu, kokią veiksmų kryptį pasirenka darbuotojas – rizikuoja pažeisti įsipareigojimus savo klientui ar pakenkti kitiems asmenims (Barsky, 2010). Bibus (2013) teigia, jog etinės dilemos – sudėtingos situacijos, nes socialiniai darbuotojai turi pasirinkti tarp veiklos krypčių, kurios iš pradžių gali atrodyti geros ar blogos, tarp konfliktinių etikos normų arba tarp konkuruojančių interesų. Reamer (1999, cit. iš Bibus, 2013) nurodo, kad etiška dilema kyla toje situacijoje, kai profesinės pareigos prieštarauja pagrindinėms socialinio darbo vertybėms. Kaip pavyzdį šis mokslininkas pateikia situaciją, kai socialiniai darbuotojai yra priversti pasirinkti tarp konfidencialumo išlaikymo ir pareigos parengti privalomą vaiko apsaugos ataskaitą apie vaikų bei tėvų interesus. Tad iškyla dilema tarp pareigos išsaugoti šeimos konfidencialumą ar užtikrinti jų gerovę, atskleidžiant tam tikrą informaciją (Bibus, 2013). Anot Valutis, Rubin (2016), vertybinių konfliktų šaltinis yra susijęs su asmens supratimu ir etikos kodeksu bei individualiais kognityvinio proceso skirtumais. Moralinės problemos atsiranda tik tada, kai socialiniai darbuotojai išgyvena vertybinius konfliktus. Tai įvyksta, kai socialinių darbuotojų vertybės, jų įsitikinimai prieštarauja profesiniame lauke egzistuojančioms vertybėms ir taisyklėms (Švedaitė-Sakalauskė, Gevorgianienė, 2011).

Patchner, Gullerud ir kt. (1987, cit. iš Valutis, Rubin, 2016) teigia, kad profesinės vertybės, idėjos, etika ir nuostatos perduodamos per profesinės socializacijos procesą. Remiantis Valutis, Rubin (2016), šis dinamiškas procesas prisideda prie profesinės kvalifikacijos tobulinimo ir grupių normų internalizacijos⁵, nes socialiniai darbuotojai integruojami į profesinę socialinio darbo kultūrą. Nepaisant bendrų profesinių standartų ir etikos svarbos, socialinių darbuotojų asmeninės vertybės, politinė priklausomybė, religiniai įsitikinimai ir kultūrinė aplinka neišvengiamai skiriasi, dėl šios priežasties ir iškyla etinės dilemos (Valutis, Rubin, 2016). Comartin ir Gonzalez-Predez (2011, cit. iš Valutis, Rubin, 2016) teigia, kad dažnai praktikoje socialiniai darbuotojai susiduria su situacijomis, kai tarpusavyje konfliktuoja jų asmeninės ir profesinės vertybės. Remiantis Švedaitė-Sakalauskė, Gevorgianienė (2011), dorovinės

---

⁵ Remiantis *Tarptautiniu žodžių žodynu*, internalizacija [angl. internalization < lot. internus — vidinis], socialinės grupės pažiūrų, normų, vertybių perėmimas, laikymas savomis.

problemos socialiniame darbe dažnai iškyla, kai socialinio darbo institucijų vidaus politika prieštarauja keliamiems reikalavimams ir aplinkai, kurioje dirba socialinis darbuotojas.

Daley ir Doughty (2006, cit. iš Edwards, Addea, 2015) teigia, jog socialinio darbo praktika vietinėse bendruomenėse siejasi su etinėmis dilemos. Galbreath (2005, cit. iš Edwards, Addea, 2015) mini, kad dėl vietinės bendruomenės tipo socialinio darbo specialistai gali dalyvauti dvigubuose santykiuose, kurie sukelia etines dilemas. Vietinėse bendruomenėse, kuriose visi žino apie socialinį darbą, praktikams gali kilti problemų dėl asmenų konfidencialumo ir privatumo išlaikymo (Edwards, Addea, 2015). Mokslininkės Švedaitė-Sakalauskė, Gevorgianienė (2011) taip pat išskiria, jog socialinis darbuotojas turi išlaikyti pusiausvyrą tarp artimo ryšio su asmeniu ir tam tikro atstumo nuo jo. Todėl dvigubi santykiai, interesų konfliktai ir konfidencialumas gali būti neišvengiami tarp socialinių darbuotojų vietinėse bendruomenėse (Edwards, Addea, 2015). Šie mokslininkai teigia, kad bendruomenės socialiniai darbuotojai negali išvengti konfidencialumo iššūkių, kuriuos kelia aplinka, tačiau veikdami atsakingai ir nustatydami aiškias ir tinkamas ribas, jie gali išvengti konfidencialumo atskleidimo. Taip pat, prieštaraudami darbui kliudantiems etikos principams, vietinėse bendruomenėse pagerintų paslaugų teikimą (Edwards, Addea, 2015).

Reamer (1983) teigia, kad etinės kliūtys, su kuriomis socialiniai darbuotojai susiduria praktikoje, gali būti suskirstytos į tris plačias kategorijas: tiesioginis darbas su asmenimis ir šeimomis, socialinės gerovės politikos ir programų kūrimu bei įgyvendinimu, socialinių darbuotojų tarpusavio santykiai. Etinės dilemos, susijusios su socialinės gerovės politikos ir programų įgyvendinimu apima platų spektrą. Vis dėlto didžiausias dėmesys yra susijęs su ribotų išteklių paskirstymo kriterijumi, gerovės teisėmis ir valstybės vaidmeniu teikiant socialinę gerovę (Reamer, 1983). Remiantis Reamer (1983), socialiniai darbuotojai dažnai turi priimti sprendimus, kaip paskirstyti ribotus išteklius, įskaitant socialinių paslaugų fondus, įrangą, personalą, lovų erdvę ir laiką. Svarbus etikos klausimas, kuris tinkamiausias įvairioms aplinkybėms – lygybės principo aiškinimas. Reamer (1983) teigimu, kartais lygybės principas socialiniame darbe reiškia realią lygybę, kai visi gavėjai gauna lygiai paskirstytas išteklių dalis (patarėjo laiką ar viešuosius fondus). Reamer (1983) nuomone – dilemos apima ir problemas, kurios kyla socialinių darbuotojų tarpusavio santykiuose ir santykiuose su kitais specialistais. Šis mokslininkas išskiria, kad dažniausiai dilemos yra susijusios su socialinių darbuotojų pareiga pranešti apie kitų kolegų nekompetenciją, piktnaudžiavimą arba apgaulės panaudojimą santykiuose tarp kolegų. Kai socialiniai darbuotojai supranta kolegų padarytus nusikaltimus, jie turi priimti sudėtingus sprendimus, dėl savo įsipareigojimo, pranešti apie tai priežiūros institucijoms ar kitoms valdžios institucijoms (Reamer, 1983).

Strom-Gottfried (1998, cit iš Kiaunytė, Ruškus, 2010) teigia, kad konfliktų neišvengsime ir profesinėje veikloje, kai išsiskiria požiūriai į pokyčius, į paslaugų reikalingumą, į pagalbos atsiradimo kilmę pagal tam tikras teorijas ir t. t. Haverkamp ir Daniluk (1993, cit iš Akhtar, 2013) išskiria tris skirtingus etikos dilemų tipus: neteisėtas elgesys (pavyzdžiui, socialinis darbuotojas nepraneša klientui svarbių dalykų, kurie siejasi su tuo asmeniu); neetiški ir neteisėti veiksmai susiję su kolegomis (pavyzdžiui, socialinis darbuotojas nepraneša apie kolegos piktnaudžiavimą darbine padėtimi); neetiški ir neteisėti veiksmai susiję su klientais (pavyzdžiui, kai socialinis darbuotojas dirbdamas su šeima, nepraneša apie šeimą ištikusią krizę atitinkamoms instancijoms). Šios visos dilemos ir paveikia socialinio darbuotojo praktinę veiklą (Akhtar, 2013). Etikos dilemų atpažinimas, savęs supratimo ugdymas ir etinių sprendimų priėmimo modelių žinojimas leidžia efektyviau spręsti susidariusias etines dilemas (Edwards, Addea, 2015). Socialinių darbuotojų reagavimas į iškilusią etinę dilemą praktikoje gali priklausyti nuo to, kaip jie (ar jų vadovai / organizacija, kurioje jie dirba) supranta ir aiškina savo skirtingus prioritetus pagal įstatymus, organizacinę politiką ir veiksmus šiuo klausimu (Akhtar, 2013). Banks (2011, cit iš Akhtar, 2013) teigia, kad svarbiausius sprendimus ir užduotis sprendžia vadovai. Šio mokslininko teigimu, socialiniam darbuotojui vadovai gali priversti priimti sprendimus mažiau šališkus ir skaidresnius, užtikrinant atsakomybę, stengiantis sumažinti diskriminacinę praktiką bei užtikrinant, kad pagal įstatymus ir etikos kodeksą socialinio darbo praktika išliktų etiška. Vadovų sprendimai gali turėti nenumatytų pasekmių socialiniam darbuotojui, kuris praranda galimybes išsiugdyti gebėjimą apmąstyti ir analizuoti savo atliktą darbą (Akhtar, 2013). Taip pat kyla pavojus, jog socialiniai darbuotojai, galimai, bus atskirti nuo savo asmeninių ir profesinių vertybių, nes jie (arba jų vadovai) priims sprendimą, pagrįstą įstatymais, nustatytoms pareigoms (tai, ką įstatymas sako, kad turi padaryti); jų organizacijos politikos modeliui, kuris numato kokia paslauga teikiama (Akhtar, 2013).

Apibendrinant galima teigti, jog vertybiniai konfliktai kyla tuo metu, kai profesinės pareigos prieštarauja socialinio darbo vertybėms. Pagrindinis vertybinių konfliktų šaltinis – socialinio darbuotojo supratimas apie etikos kodeksą ir individualūs kognityvinio proceso skirtumai. Dažnai praktikoje socialiniai darbuotojai susiduria su situacijomis, kai tarpusavyje konfliktuoja jų asmeninės ir profesinės vertybės. Socialiniai darbuotojai dažniausiai praktikoje susiduria su šiomis kliūtimis: tiesioginiu darbu su asmenimis ir šeimomis, socialinės gerovės politikos kūrimu ir įgyvendinimu bei tarpusavio santykiais tarp socialinių darbuotojų. Išskiriami trys skirtingi etikos dilemų tipai: neteisėtas elgesys; neetiški ir neteisėti veiksmai susiję su kolegomis; neetiški ir neteisėti veiksmai susiję su klientais. Šios etinės dilemos paveikia socialinio darbuotojo praktinę veiklą ir gali sukelti socialinio darbuotojo vertybių konfliktus.

2. EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI

2.1. Tyrimo metodika, organizavimas ir tyrimo dalyviai

Tyrimo metodika. Siekiant atskleisti vertybių raišką socialiniame darbe buvo pasirinkta empirinio tyrimo metodo prieiga – kokybinis tyrimas. Taikant šį empirinio tyrimo metodą buvo apklausiami socialiniai darbuotojai. Remiantis Luobikiene (2000), kokybinis tyrimas grindžiamas metodologinėmis žiniomis bei problemų tyrimo tradicijomis siekiant perduoti išanalizuotą informaciją, informantų požiūrius, atliekant tyrimą natūralioje aplinkoje. Kokybinis tyrimas atliktas Šiaulių mieste – *2017 metų lapkričio 3 – 17 dienomis* ir Rezeknes mieste (Latvija) *2017 metų gruodžio 8 – 11 dienomis*.

Empirinio tyrimo tikslo pasiekimui buvo panaudoti šie kokybinio tyrimo metodai: *pusiau struktūruotas interviu; apklausa raštu, taikant atvirojo tipo klausimus, kokybinė turinio analizė*. Naudojant šiuos tyrimo metodus buvo siekiama atskleisti vertybių raišką socialiniame darbe. Pasak Tidikio (2003), kokybinio tyrimo metodas yra dileminės situacijos atviro ir nestruktūruoto pobūdžio analizė, kurios metu tyrėjo dėmesys sutelkiamas į atskirų subjektų objektyvų ir subjektyvų potyrių visumos analizę. Apklausos raštu klausimynas pildomas savarankiškai, netarpininkaujant apklausos vykdytojui.

Pusiau struktūruoto interviu metu buvo siekiama išsiaiškinti socialinių darbuotojų propaguojamų vertybių raišką praktinėje veikloje. Anot Bitinas, Rupšienė ir kt. (2008), pusiau struktūruotas interviu remiasi iš anksto apgalvotu planu, kuriame numatyti konkretūs klausimai bei jų eiliškumas. Tyrėjui suteikiama galimybė tyrimo eigoje papildomai užduoti klausimų, kurie, jo nuomone, papildytų tyrimą.

Respondentas savarankiškai pildydamas **klausimyną**, gali pasirinkti jam tinkamą pildymo greitį ir vietą, turi daugiau privatumo ir nelieta nejuokumo atsakant į kai kuriuos klausimus, kurie galbūt yra jautrūs ar per daug asmeniškai respondentui. (Gaižauskaitė, Mikėnė, 2014). Šiuo atveju apklausa raštu padėjo gauti tikslingus ir subjektyvius atsakymus apie vertybių raišką socialiniame darbe.

Turinio analizės metodu buvo analizuojami visi respondentų atsakymai. Turinio analizė – tai tyrimo metodas, kuris yra naudojamas siekiant pakartoti ir pagrįsti išvadas, kurios yra naudojamos aiškinant ir koduojant tekstinę medžiagą⁶. Kohlbacher (2006) nuomone, vienas iš kokybinio turinio analizės metodo privalumų – šio metodo pagalba yra bandoma sintezuoti

---

⁶ University of Georgia Terry College of Business. Prieiga per internetą: <https://www.terry.uga.edu/management/contentanalysis/research/> (žiūrėta: 2018 – 01 – 09)

atvirumą, kaip tai teigia kokybinio tyrimo paradigma. Iš tiesų, nepaisant minėto atvirumo, kokybinė turinio analizė yra griežta, kuri yra metodiškai kontroliuojama, o medžiagos analizavimo procesas vyksta laipsniškai. Taigi šio tyrimo tekstiniai duomenys buvo nagrinėjami turinio analizės būdu, išskiriamos diagnostinės sritys, kurios buvo suskaidomos į tam tikrus prasminius vienetus – kategorijas ir subkategorijas.

Tyrimo duomenys buvo renkami pusiau struktūruoto interviu metu, pateikiant klausimynus su atviro tipo klausimais. Respondentų atsakymai buvo koduojami. Lietuvos informantų pateikti duomenys koduoti: 1 tyrimo dalyvis – A1, 2 tyrimo dalyvis – A2, 3 tyrimo dalyvis – A3 ir t.t., Latvijos respondentų duomenys užkoduoti: 1 tyrimo dalyvis – B1, 2 tyrimo dalyvis – B2, trečias tyrimo dalyvis B3 ir t. t.

Interviu ir apklausos raštu struktūra. Tyrimo klausimynas buvo sudarytas pagal operacionalizaciją, kurią sudarė 6 tyrimo diagnostinės sritys (žr. 1 priedą.)

1. *Etinės pozicijos raiška tenkinant asmens socialinius poreikius;*
2. *Socialinių darbuotojų profesinių įgūdžių ir žinojimo plėtotė;*
3. *Etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje;*
4. *Socialinio teisingumo principo įgyvendinimas socialiniame darbe;*
5. *Asmens laisvės ir orumo bei pagarbos užtikrinimas;*
6. *Socialinio darbuotojo ir klientų santykių raiška.*

Šioms diagnostinėms sritims buvo parengti atviro tipo klausimai, skirti apklausai raštu.

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 16 socialinių darbuotojų (8 – Lietuvos ir 8 – Latvijos). Norint atskleisti vertybių raišką socialiniame darbe, atrenkant respondentus buvo taikytas *patogiosios atrankos* metodas. Šio metodo esmė, kad atrenkami lengviausiai prieinami asmenys, pavyzdžiui, pažįstami, giminės, arčiausiai gyvenantys asmenys, kurie tinkami būti tyrimo dalyviais (Bitinas, Rupšienė ir kt., 2008). Tyrime dalyvavo Šiaulių ir Rezenkės (Latvija) miestų socialiniai darbuotojai. Tyrimo dalyvių išsilavinimas – aukštasis (N=14), šiuo metu studijuoja (N=1), profesinis bakalauras (N=1). Taip pat tyrimo dalyvių socialinio darbo stažas svyravo tarp 3 – 40 metų.

Tyrimo etika. Tyrimas buvo atliktas vadovaujantis tyrimo etikos normomis. Anot Kardelio (2002), tyrimo etika – tai moralinės ribos išlaikančios pusiausvyrą tarp tyrėjo noro gauti objektyvią informaciją ir tiriamojo asmens saugos. Remiantis autoriais Mack, Woodson, MacQueen ir kt. (2005), atliekant tyrimą būtina užtikrinti šiuos pagrindinius etikos principus:

- ✓ *Tyrimo pristatymas.* Tiriamiesiems buvo pristatytas kokybinis tyrimas, juos supažindinant su tyrimo tikslais, uždaviniais. Gautas tiriamųjų žodinis sutikimas, kad gauti duomenys bus panaudojami tyrime;
- ✓ *Konfidencialumas ir anonimiškumas.* Atsakinėjant į apklausos raštu klausimus konfidencialumas užtikrinamas niekur nenurodant konkretaus klientų amžiaus, lyties. *Anonimiškumas* užtikrinamas socialinių darbuotojų anketas koduojant. 16 tyrimo respondentai buvo užkoduoti: A1; A2; A3; A4; A5; A6; A7; A8; B1; B2; B3; B4; B5; B6; B7; B8.
- ✓ *Dokumentacija.* Visi surinkti duomenys laikomi saugiai, pašaliniais asmenims neprieinamoje vietoje.

2.2 Tyrimo rezultatai

Atliekant tyrimo „Vertybių raiška socialiniame darbe“ turinio analizę, tyrimo duomenys pasiskirstė į 6 diagnostines sritis: *Etinės pozicijos raiška tenkinant asmens socialinius poreikius; socialinių darbuotojų profesinių įgūdžių ir žinojimo plėtotė; etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje; socialinio teisingumo principo įgyvendinimas socialiniame darbe; asmens laisvės ir orumo bei pagarbos užtikrinimas; Socialinio darbuotojo ir klientų santykių raiška.*

Toliau bus aptariama kiekviena diagnostinė sritis bei joje esantys duomenys, kurie buvo išskirti atliekant antrinę tyrimo duomenų kategorizaciją.

Tyrimo metu buvo siekiama atskleisti socialinių darbuotojų vertybių raišką tenkinant asmens socialinius poreikius. Pateiktoje lentelėje (žr. 1 lentelę) išskirta pirmoji diagnostinė sritis – *etinės pozicijos raiška tenkinant asmens socialinius poreikius*, kurią sudaro dvi kategorijos: *orientacija į socialinių poreikių tenkinimą ir orientacija į vertybių raišką socialiniame darbe.*

1 lentelė

Diagnostinė sritis: *Etinės pozicijos raiška tenkinant asmens socialinius poreikius.*

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantys teiginiai (Įrodančių teiginių pavyzdžiai)
<i>Orientacija į socialinių poreikių tenkinimą</i>	<i>Asmens poreikių ir lūkesčių identifikavimo svarba sprendžiant socialines problemas</i>	23	„Išsiaiškinti kaip tą problemą spręsti.“ (B2); „Išklausyti žmogaus problemą ir ją suprasti.“ (B8);

Orientacija į socialinių poreikių tenkinimą	Atsidavimo ir profesionalumo svarba tenkinant asmens socialinius poreikius	18	„Svarbiausia dirbti nuoširdžiai, neskaičiuojant kiek darbų padariau aš, o kiek mano kolega.“ (A1); „Atkakliai stengtis dėl kliento, nepaisant nusivylimų.“ (A5)
	Bendradarbiavimo svarba sprendžiant kliento socialines problemas	12	„Jei yra problemų tai stengiuosi bendradarbiauti, palaikyti ryšį su klientu.“ (B7); „...problemos sprendimo radimas bendradarbiaujant.“ (A4).
	Kliento savarankiškumo skatinimas sprendžiant problemas	11	„Įgalinti asmenį problemas spręsti savarankiškai.“ (A8); „Atskleidžia ir įvertina paties kliento galimybes savarankiškai spręsti savo gyvenimo problemas.“ (A5).
	Individualaus asmens socialinių poreikių tenkinimo plano konstravimas	11	„Įvertinti ir sudaryti darbo planą.“(B1); „...esant reikalui, keisti planą, kuris labiau padės spręsti susidariusias problemas.“ (A3);
	Aiškūs asmens socialinių poreikių įvardijimas	8	„Padėti įvardinti turimas problemas.“ (A8); „Pasikalbėjus su asmeniu išryškinti ir nustatyti problemas.“ (A3);
Orientacija į vertybių raišką socialiniame darbe	Socialinio darbuotojo elgesio ir vertybinių principų dėmė laikantis socialinio darbo etikos	15	„Dėl šios priežasties darbuotojas turėtų išlikti ištikimas savo vertybėms, laikytis savo pozicijos.“ (A1); „Atsidavimas darbui ir žmogui.“ (B6)
	Konfidencialumo akcentavimas socialinio darbo praktikoje	10	„...konfidencialumas.“ (B2); „...išlaikyti konfidencialumą...“ (A4);
	Šeima ir meilė kaip vertybės socialiniame darbe	8	„...šeima, kaip vertybė.“ (A1); „...meilė artimiems...“ (A3); „Meilė...“ (B3).
	Gerumas ir supratingumas socialiniame darbe	8	„...geranoriškumas.“ (A6); „Supratingumas...“ (B8)
	Nuoširdumo ir užuojautos akcentavimas	7	„Nuoširdumas...“ (B2); „...užjaučiančiu.“ (B2); „...užuojauta sergantiems...“ (A3).
	Unikalumas kaip vertybė socialiniame darbe	7	Žmogaus unikalumas ir kiekvieno individo pripažinimas“ (A2); „Priimti klientą tokį, koks jis yra.“ (B1).
	Atsakomybės svarba	7	„Profesinė atsakomybė.“ (A4); „...atsakomybė.“ (A2)
	Teisingumas socialiniame darbe	6	„Pagal mane reikia būti teisingu...“ (B8); „Socialinis teisingumas“ (B2).
	Empatijos svarba dirbant socialinį darbą	6	„Tikėtina, kad svarbiausia vertybė yra empatija“ (A2); „Empatija...“ (B7).
	Prioritetas pagarbai ir tolerancijai	6	„Pagrindinė socialinio darbuotojo vertybė – pagarba klientui,...“ (A3); „Socialinis darbuotojas turi būti tolerantiškas...“ (A5);
	Sąžiningumo akcentavimas socialinio darbo praktikoje	6	„...sąžiningu... (B8); „Sąžiningumas...“ (A4); „Sąžiningumo...“ (A7).

	<i>Kantrybė kaip vertybė socialiniame darbe</i>	5	„Svarbiausia būti kantriu...“ (B2); „...kantrumas...“ (B8).
--	---	---	---

Pirmoje kategorijoje *Orientacija į socialinių poreikių tenkinimą* išskiriamos 6 subkategorijos, kuriose atsiskleidžia socialinių darbuotojų pozicijos sprendžiant socialines asmens problemas. Socialiniai darbuotojai akcentuoja, kad norint patenkinti asmens socialinius poreikius pirmiausia reikia identifikuoti jo poreikius ir lūkesčius, ši subkategorija įvardijama – **„Asmens poreikių ir lūkesčių identifikavimo svarba sprendžiant asmens socialines problemas“ (N=23)**. Towle (1945, cit iš Johnson, 2003) nagrinėja asmens poreikių ir veiksmų dermę. Ši autorė išskiria, jog žmogui būtina fizinė gerovė (maistas, būstas, sveikatos priežiūra), galimybė augti fiziškai ir emociškai, palaikyti tarpusavio santykius su kitais žmonėmis bei patenkinti dvasinius poreikius. Taip pat Johnson (2003) akcentuoja, kad kiekvienas asmens poreikis priklauso nuo asmens amžiaus ir tam tikros individualios gyvenimo situacijos. Mokslininkės teigimu, poreikis tai nėra troškimas kažko gauti, tai – stoka, kuri trukdo asmeniui ar sistemai gerėti. Socialiniai darbuotojai teigia, kad norint padėti asmeniui būtinas atsidavimas ir profesionalumas – **„Asmens poreikių ir lūkesčių identifikavimo svarba sprendžiant socialines problemas“ (N=18)**. Šioje subkategorijoje atsiskleidžia socialinių darbuotojų atsidavimas savo profesijai ir noras padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Compton ir Galaway (1973, cit. iš Vaicekauskienė, 2003) teigia, kad atsidavimas tai lyg atsakomybė už tam tikrą situaciją, tad socialinis darbuotojas turi suvokti kitų asmenų pasaulį, jų džiaugsmus ir skausmus bei patiriamus nusivylimus. Trečioje vietoje tenkinant asmens socialines problemas akcentuojamas bendradarbiavimas – **„Bendradarbiavimo svarba sprendžiant kliento socialines problemas“ (N=12)**. Remiantis Gualthérie van Weezel (2010), bendradarbiavimas socialiniame darbe tai keitimasis informacija, kuri įgalina asmeniui suteikti kvalifikuotą pagalbą. Kitose subkategorijose pateikiami duomenys apie tai kaip skatinamas kliento savarankiškumas, individualaus poreikių plano sudarymas ir konkretus asmens socialinių poreikių įvardijimas gali padėti socialiniam darbuotojui teikti pagalbą atliepiant asmens socialinius poreikius.

Antrąją kategoriją *Orientacija į vertybių raišką socialiniame darbe* sudaro 12 subkategorijų, kuriose pagrindinis dėmesys kreipiamas į vertybių raišką socialiniame darbe. Subkategorijoje **„Socialinio darbuotojo elgesio ir vertybinių principų dėmė laikantis socialinio darbo etikos“ (N=15)** socialiniai darbuotojai išskiria, jog tik laikantis socialinio darbo etikos galima išlaikyti elgesio ir vertybių vienovę socialinio darbo praktinėje veikloje.

Kavaliauskienės (2005) teigimu, socialinio darbuotojo praktinė veikla artimai siejasi su vertybėmis, kurias propaguoja socialinio darbo etniniai principai. Socialinių darbuotojų etikos kodeksas, jiems tampa profesinės veiklos kryptimi ir standartu. Kitoje subkategorijoje išskiriama vertybė – „**Konfidencialumo akcentavimas socialinio darbo praktikoje**“ (N=10). Socialiniai darbuotojai Lietuvoje ir Latvijoje akcentuoja, jog konfidencialumas yra socialinio darbo vertybinis pamatas. Mokslininkės Minkutė, Vyšniauskienė (2008) teigia, konfidencialumas – tai socialinių darbuotojų profesinė pareiga, kuri sulaiko nuo informacijos atskleidimo, o etiškumas šiuo atveju pasireiškia, kai socialiai pažeistas asmuo yra apsaugomas nuo neteiktinos informacijos viešinimo. Likusiose subkategorijose išvardinamos socialinių darbuotojų nurodytos vertybės: *šeima ir meilė; gerumas ir supratingumas; nuoširdumas ir užuojauta; unikalumas; atsakomybė; teisingumas; empatija; pagarba ir tolerancija, sąžiningumas; kantrybė*, kurios yra svarbios profesionaliam socialiniam darbuotojui.

Apibendrinant šias kategorijas galima teigti, jog socialinio darbo profesionalas, teikdamas asmeniui socialines paslaugas, orientuojasi į asmens poreikių tenkinimą, atsižvelgiant į asmens lūkesčius, atsidavimą darbui, nepamirštant bendradarbiavimo bei pagrindinio fakto, jog klientas turi pats spręsti savo problemas, o socialinis darbuotojas jam tik nurodo kryptį. Socialinio darbo specialistas taip pat nepamiršta, jog egzistuoja tam tikros profesinės vertybės kaip konfidencialumas, unikalumas ir kt.

Socialinių darbuotojų profesinių įgūdžių ir žinių plėtotė. Antroje lentelėje (žr. 2 lentelę) išskirta antroji diagnostinė sritis *socialinių darbuotojų profesinių įgūdžių ir žinių plėtotė*, kurią sudaro dvi kategorijos: *permanentinis žinių ir įgūdžių plėtojimas, žinių ir įgūdžių kokybiško perkėlimo svarba*.

2 lentelė

Diagnostinė sritis: Socialinių darbuotojų profesinių įgūdžių ir žinių plėtotė.

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantys teiginiai (Įrodančių teiginių pavyzdžiai)
<i>Permanentinis žinių ir įgūdžių plėtojimas</i>	<i>Profesinio tobulėjimo svarba dirbant socialinį darbą</i>	9	„Lankyti seminarus.“ (A6); „Naudoti viską, ką Jums siūlo, t.y., konferencijos, seminarai.“ (B7).
	<i>Socialinių darbuotojų profesinės patirties sklaida ir jos perėmimas</i>	7	„Būtina įsiklausyti į senų kolegų nuomonę ir naudotis jų darbo patirtimi.“ (B1); „Pastoviai mokytis ir dalintis patirtimis su kitais socialiniais darbuotojais.“ (B2)
	<i>Įstatyminės bazės žinojimo reikalingumas socialinio darbuotojo veikloje</i>	5	„Žinoti įstatymus, kelti kvalifikaciją.“ (B1); „Žinojimas psichologijos, įstatymų ir norminių aktų.“ (B4).

<i>Žinių ir įgūdžių kokybiško perkėlimo svarba</i>	<i>Atvejo analizės metodo taikymas dirbant su socialiai pažeidžiamomis grupėmis</i>	9	„Daugiau konkrečių situacijų analizių.“ (A4); „Dėmesį atkreipti reikia į darbo specifiką, su kokia tikslina grupe yra dirbama ir kokių žinių reikia norint padėti išspręsti socialines problemas.“ (A2);
	<i>Iniciatyvumo svarba socialinio darbuotojo veikloje</i>	6	„Energingai ir argumentuotai įrodyti savo veiksmų svarbą.“ (B4); „...iniciatyvumas...“ (A2)
	<i>Profesinės patirties poreikis socialinio darbuotojo veikloje</i>	5	„Tai labai individualu, nes kiekvienas darbuotojas turi skirtingas žinias kaip spręsti tam tikras problemas.“ (A1); „Į profesines žinias, tai kas naudinga ir reikalinga tavo profesijoje“ (A4)
	<i>Asmeninio ir profesinio gyvenimo atskyrimo svarba</i>	4	„Darbo problemas palikti darbe ir nenešti jų į namus.“ (B3); „Darbe labai daug neigiamų emocijų, kurių sunku „neparsinešti“ į namus.“ (A7)

Kategorijoje *Permanentinis žinių ir įgūdžių plėtojimas* išskiriamos 3 subkategorijos, kurios pagrindžia nuolatinį socialinių darbuotojų profesinių žinių ir įgūdžių plėtojimą. Remiantis Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekso (2017) išskirtais principais, socialinis darbuotojas privalo nuolatos tobulinti ir kelti savo profesines žinias, ir dalintis savo patirtimi. Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai akcentuoja, jog norint nuolatos gilinti savo žinias būtina lankyti seminarus ir kvalifikacijos kėlimo kursus bei dalintis patirtimi su kitais socialiniais darbuotojais. Ši informacija atsikleidžiama subkategorijoje – „**Profesinio tobulėjimo svarba dirbant socialinį darbą**“ (N=9), o kalbant apie patirties sklaidą informacija pateikiama subkategorijoje – „**Socialinių darbuotojų profesinės patirties sklaida ir jos perėmimas**“ (N=6). Paskutinėje subkategorijoje „**Įstatyminės bazės žinojimo reikalingumas socialinio darbuotojo veikloje**“ (N=5) socialiniai darbuotojai išskiria, jog profesinių žinių plėtoti neįmanoma nežinant įstatyminės bazės. Įstatyminės bazės reikalingumas pabrėžiamas ir Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekse (2017), kuriame teigiama, jog socialinis darbuotojas turi laikytis Lietuvos Respublikoje esančių teisės aktų, kurie reglamentuoja socialinių paslaugų teikimą taip pat neužmirštant Lietuvos Respublikos Konstitucijos.

Kitoje kategorijoje *Žinių ir įgūdžių kokybiško perkėlimo svarba* išskiriamos 4 subkategorijos, kurios atspindi socialinio darbuotojo profesinio žinojimo kėlimą per socialinio darbuotojo veiklos prizmę. Subkategorijoje „**Atvejo analizės metodo taikymas dirbant su**

socialiai pažeidžiamomis grupėmis“ (N=9) socialiniai darbuotojai atskleidžia, jog analizuojant konkrečias situacijas ir atkreipiant dėmesį į tikslinės grupės specifiką, asmenys gali gauti jiems reikalingas paslaugas. Pivorienė (2007) remdamasi Rubin (1992) teigia, kad taikant atvejo analizės metodą galima užtikrinti, jog socialinių problemų turintis asmuo laiku gautų jam reikalingas paslaugas. Taip pat socialiniai darbuotojai akcentuoja profesionalo iniciatyvumą, kurio pasekoje socialinis darbuotojas gilina savo žinias, tai išryškėja **„Iniciatyvumo svarba socialinio darbuotojo veikloje“ (N=6)** subkategorijoje. Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai pabrėžia, kad profesinė patirtis padeda plėtoti žinias ir įgūdžius tam tikrose situacijose, padedant asmeniui spręsti tam tikras problemas. Subkategorijoje **„Profesinės patirties poreikis socialinio darbuotojo veikloje“ (N=5)** socialiniai darbuotojai išsakė savo poziciją, jog dirbant socialinį darbą būtina atkreipti dėmesį į savo žinias ir jas gilinti dirbant praktinį darbą. Johnson (2003) teigia, jog socialiniai darbuotojai privalo turėti įvairių įgūdžių, kuriuos turėtų įgyti ir lavinti praktinės profesinės veiklos metu. Ši patirtis sujungia esamas žinias ir vertybes į vienovę, kuri virsta tam tikrais socialinio darbuotojo veiksmis. Paskutiniuoju subkategorijoje socialiniai darbuotojai dalijasi patarimais, kaip reikia dirbti psichologiškai su savimi, kad negrėstų perdegimo sindromas, atskiriant profesinį ir asmeninį gyvenimą.

Socialiniai darbuotojai nuolatos tobulina savo įgūdžius bei profesinę kompetenciją tiek teoriniame tiek ir praktiniame lygmenyje, kad būtų savo srities profesionalai ir galėtų padėti spręsti asmenims jų socialines problemas. *Taigi išanalizavus šią lentelę galima daryti išvadą, jog socialiniai darbuotojai lanko seminarus ir kvalifikacijos kursus, dalijasi gerąja patirtimi tarpusavyje, gilinasi įstatyminėje bazėje, tačiau nepamiršta, kad teorines žinias galima pritaikyti praktinėje veikloje, pavyzdžiui, taikant atvejo analizės metodą, būnant iniciatyviais, kad būtų suteikiama pagalba asmenims, kuriems ji reikalinga.*

Etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje. Pateiktoje lentelėje (žr. 3 lentelę) išskirta trečioji diagnostinė sritis *etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje socialinio darbo veikloje*, kurią sudaro dvi kategorijos: *etikos kodeksas kaip normatyvinis elgesio pagrindas socialiniame darbe, teorijos ir praktinės veiklos takoskyros problema Socialinių darbuotojų etikos kodekse.*

3 lentelė

Diagnostinė sritis: Etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje.

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantys teiginiai (Irodančių teiginių pavyzdžiai)
<i>Etikos kodeksas</i>	<i>Etikos kodeksas – svarbiausias dokumentas reglamentuojantis socialinio</i>	9	„Yra įstatymai ir dokumentai reglamentuojantys socialinio darbuotojo elgesį konkrečiu atveju.“ (B2);

<i>kaip normatyvinis</i>	<i>darbuotojo veiksmus</i>		„Yra etikos kodeksas ir juo reikia vadovautis.” (B6).
--------------------------	----------------------------	--	---

3 lentelės tęsinys

<i>elgesio pagrindas socialiniame darbe</i>	<i>Socialinių darbuotojų piktnaudžiavimas kompetencijomis, nesilaikant etikos kodekso</i>	5	„Aš manau, kad daugiausia socialinių darbuotojų nesivadovauja etikos kodeksu.“ (A1); „...darbuotojai nedirba sąžiningai...“ (A1)
<i>Teorijos ir praktinės veiklos takoskyros problema Socialinių darbuotojų etikos kodekse</i>	<i>Etikos kodekso principų realizavimas socialiniame darbe</i>	5	„Bendradarbiavimas su kt. specialistais“ (A7); „Saugoti konfidencialumą.“ (B4)
	<i>Etikos kodekso naujumo svarba socialinio darbuotojo profesinėje veikloje</i>	5	„Etikos kodeksas paseno, kuriamas naujas.“ (B6); „Labai daug slydžių klausimų.“ (B7)
	<i>Etikos kodekso dviprasmiškumas</i>	3	„Visi žino, kad jis yra, tačiau dažniausiai jis akcentuojamas teoriniame, tačiau ne praktiniame lygmenyje.“ (A2); „Skirtumai tarp kodekso ir realybės.“ (B5)

Pirmojoje kategorijoje *Etikos kodeksas kaip normatyvinis elgesio pagrindas socialiniame darbe* išskiriamos dvi subkategorijos, kurios atskleidžia tai, jos socialinių darbuotojų etikos kodeksas yra lyg savitas kontrolės mechanizmas, kuris reglamentuoja socialinio darbuotojo tam tikrus veiksmus ir profesines kompetencijas. Subkategorijoje „**Etikos kodeksas – svarbiausias dokumentas reglamentuojantis socialinio darbuotojo veiksmus**“ (N=9) – Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai Etikos kodeksą supranta kaip normatyvinį teisės aktą, kuris lyg kontrolės mechanizmas reguliuoja socialinių darbuotojų elgesį. Reikėtų prisiminti ir Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekso (2017) pagrindinį tikslą „*įvardyti bendrąsias socialinio darbo vertybes, suformuoti pagrindines nuostatas ir principus, kurie sudarytų prielaidas ir galimybes socialiniams darbuotojams spręsti socialinio darbo etikos problemas.*“ (Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas, 2017). Taigi, etikos kodeksas yra vienas iš svarbiausių socialinių darbuotojų normatyvinių dokumentų, kurio privalo laikytis kiekvienas socialinio darbo specialistas. Tačiau reiktų pažymėti, jog subkategorijoje „**Socialinių darbuotojų piktnaudžiavimas kompetencijomis, nesilaikant etikos kodekso**“ (N=5) atsiskleidžia ir socialinių darbuotojų priešprieša etikos kodeksui – socialinio darbo specialistai piktnaudžiauja jiems suteiktomis kompetencijomis, neatsižvelgiant į etikos kodekse esančius punktus. Vyšniauskienė, Minkutė (2008) teigia, kad etikos kodeksai reglamentuoja kokio elgesio iš darbuotojo tikisi įstaiga bei koks elgesys bus nepriimtinas. Šios mokslininkės kaip netoleruojamo elgesio pavyzdžius pateikia: kyšininkavimą, įstatymų nesilaikymą ir pan.

Antrąją kategoriją *Teorijos ir praktinės veiklos takoskyros problema Socialinių darbuotojų etikos kodekse* sudaro 3 subkategorijos, kurių pagrindinis dėmesys atkreipiamas į

iškylančią dilemą tarp teorinio ir praktinio socialinio darbo, kurį reglamentuoja Socialinių darbuotojų etikos kodeksas. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekse (2017) pabrėžiama, jog socialinis darbas grindžiamas tam tikrais principais, pavyzdžiui: „*socialinis darbuotojas bendradarbiauja su kitais socialiniais darbuotojais, kitų sričių specialistais bei kitomis organizacijomis...*“ (Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas, 2017). Taigi, pirmojoje subkategorijoje „**Etikos kodekso principų realizavimas socialiniame darbe**“ (N=5) socialiniai darbuotojai atskleidžia pagrindinius etikos kodekso principus, kuriais vadovaudamiesi dirba socialinį darbą praktikoje. Tačiau lygiagrečiai šiai subkategorijai išryškėja ir „**Etikos kodekso naujumo svarba socialinio darbuotojo profesinėje veikloje**“ (N=5) aspektas. Socialinio darbo specialistai Lietuvoje ir Latvijoje pabrėžia, jog socialinių darbuotojų etikos kodeksai turėtų būti atnaujinti, nes keičiantis laikmečiui, keičiasi žmonių vertybės ir atsiranda vis daugiau etninių dilemų. Gapšytė, Snieškienė (2011) teigia, kad socialiniai darbuotojai nuolatos verčiami paklusti tam tikrai diskriminuojamai socialiniai tvarkai, kurios metu siaurinamos ir griežtinamos taisyklės sociumo atstumtiesiems. Keičiantis santvarkai, atsirandant naujoms taisyklėms etikos kodeksas pasidaro nebeobjektyvus. Analizuojant takoskyrą tarp teorinės ir praktinės socialinio darbuotojo veiklos išryškėja paskutinė subkategorija „**Etikos kodekso dviprasmiškumas**“ (N=3) socialiniai darbuotojai praktinėje darbo veikloje susiduria su etikos kodekso ambivalentiškumu, kai socialinių darbuotojų etikos kodeksas akcentuojamas teorijoje, tačiau praktikoje yra užmiršamas. Remiantis Vyšniauskiene, Minkute (2008), socialinių įstaigų darbuotojai dažnai gali susidurti su dilema kas yra etiška, o kas ne. Anot šių autorių etikos kodeksas – tai oficialus įstaigos vertybių ir dorovinių įsitikinimų visuma, kurioje socialinis darbuotojas susipažįsta su įstaigos etikos standartais, misija ir tikslais. Taigi etikos kodeksas gali tapti dilema socialinio darbo profesionalui.

Apibendrinant šias dvi kategorijas galima teigti, jog socialinio darbo profesionalas kasdienėje veikloje susiduria su etikos kodeksu, kuris tampa jo elgesio pagrindu tam tikroje situacijoje, tačiau etikos kodeksas taip pat iškelia dilemas, kai teorinių etikos kodekso punktų neįmanoma pritaikyti praktiškai vien dėl to, kad jie tapo archajiški ir skiriasi nuo šiandieninio konteksto.

Socialinio teisingumo principas socialiniame darbe. Šioje lentelėje (žr. 4 lentelę) išskirta ketvirtoji diagnostinė sritis *socialinio teisingumo principo įgyvendinimas socialinio darbo praktikoje*, kurią sudaro dvi kategorijos: *asmens teisių ir interesų užtikrinimas socialinio darbo praktikoje*, *asmens paritetiškumo užtikrinimas socialinio darbo praktinėje veikloje*.

Diagnostinė sritis: Socialinio teisingumo principas socialiniame darbe.

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantys teiginiai <i>(Įrodančių teiginių pavyzdžiai)</i>
<i>Asmens teisių ir interesų užtikrinimas socialinio darbo praktikoje</i>	<i>Atstovavimas asmeniui – socialinio teisingumo realizavimo principas</i>	6	„Svarbiausia apginti vaiko teises.“ (B3); „Ginti kliento interesus.“ (B1).
	<i>Asmens interesų saugumo užtikrinimas socialiniame darbe</i>	3	„...siekiant užtikrinti geriausius asmenų interesus.“ (A1); „Pastoviai išskirti asmenis, kuriems reikalinga pagalba ir palaikymas.“ (B4).
	<i>Socialinio teisingumo realizavimas praktinėje veikloje</i>	3	„Socialinis teisingumas sunkiai įgyvendinamas.“ (A5); „Realiam gyvenime šis principas neveikia.“ (B6).
	<i>Aiškios pozicijos ir objektyvumo svarba socialiniame darbe</i>	3	„Dažnai reikia mokėti išlikti ištikimu savo nuostatomis ir pasipriešinti susidūrus su neteisybe.“ (A1); „Negalima vadovautis simpatijomis ir antipatijomis.“ (B3)
<i>Asmens paritetiškumo užtikrinimas socialinio darbo praktinėje veikloje</i>	<i>Asmenų lygiavertiškumo principo laikymasis socialiniame darbe</i>	11	„Niekada neišskiriame tam tikrų globotinių, visiems taikome vienodus reikalavimus...“ (A1); „Klientai visi vienodi.“ (B7)
	<i>Asmenų teisė į lygiavertiškumą</i>	8	„Kiekvienas žmogus turi teisę į vienodą socialinį teisingumą.“ (A3); „Svarbiausia taikyti lygių galimybių ir lygiateisiškumo principus.“ (A1).

Kategorijoje *Asmens teisių ir interesų užtikrinimas socialinio darbo praktikoje* išskiriamos 4 subkategorijos, kurios pagrindžia kaip asmens teises ir interesus turėtų užtikrinti socialiniai darbuotojai, norėdami padėti asmeniui spręsti jo socialines problemas ir išlaikyti socialinį teisingumą. Subkategorijoje „**Atstovavimas asmeniui – socialinio teisingumo realizavimo principas**“ (N=6) Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai teigia, jog norint išlaikyti socialinį teisingumą reikia atstovauti asmeniui, kuriam suteikiama socialinė pagalba. Pivorienė (2007) teigia, kad atstovavimas asmeniui tai pastangos sutelktos į socialinės, sveikatos apsaugos sistemas siekiant jas paveikti, kad būtų patenkinti asmens lūkesčiai. Taigi socialinis darbuotojas siekdamas socialinio teisingumo ir atstovaudamas asmeniui sutelkia visas pastangas, kad būtų patenkinti asmens poreikiai. Sekančioje subkategorijoje – „**Asmens interesų saugumo užtikrinimas socialiniame darbe**“ (N=3) teigiama, jog siekdamas socialinio teisingumo, socialinio darbo profesionalas turi stengtis užtikrinti asmens interesus. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas (2017) teigia, jog socialinis darbuotojas turi būti lojalus asmeniui,

teikiantis pirmumą asmens interesams, dirba tik gavęs asmens sutikimą, išskyrus atvejus, kai iškyla grėsmė tam asmeniui ar aplinkiniams. Taigi galima teigti, jog socialiniai darbuotojai stengiasi vadovautis etikos kodeksu ir užtikrint asmens interesus. Subkategorijoje „**Socialinio teisingumo realizavimas praktinėje veikloje**“ (N=3) Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai teigia, jog darbinėje veikloje būti socialiai teisingu yra ganėtinai sudėtinga. Anot Šatkauskienės (2014), socialinių darbuotojų pareiga siekti socialinio teisingumo savo praktinėje veikloje. Taigi, atkreipiant dėmesį į šios subkategorijos rezultatus galima teigti, kad realizuojant socialinio teisingumo principą praktinėje veikloje atrandame takoskyrą tarp praktikos ir teorijos.

Kitoje kategorijoje *Asmens paritetiškumo užtikrinimas socialinio darbo praktinėje veikloje* išskiriamos 2 subkategorijos, kurios atspindi socialinio darbuotojo praktikoje taikomą asmens lygiavertiškumo principą bei socialiai pažeistų asmenų teisę būti lygiaverčiais su kitais sociumo nariais. Remiantis Šinkūniene (2010), lygybės principas socialiniame darbe turi keletą aspektų: 1) socialiniai darbuotojai turi visus asmenis vertinti vienodai; 2) socialiniai darbuotojai turi prisiminti, kad visi asmenys turi vienodas galimybes; 3) socialiniai darbuotojai turi stengtis, kad būtų pasiektas vienodas rezultatas dirbant su klientu. Šie aspektai buvo bandomi atskleisti subkategorijose: „**Asmenų lygiavertiškumo principo laikymasis socialiniame darbe**“ (N=11), kuriame pagrindinis dėmesys atkreipiamas į asmenų lygiavertiškumo principo taikymą praktinėje socialinio darbuotojo veikloje ir „**Asmenų teisė į lygiavertiškumą**“ (N=8), kurioje buvo stengiamasi atkoduoti kaip socialiniai darbuotojai supranta asmenų teises būti lygiaverčiais visuomenės nariais. Iš šių subkategorijų duomenų galima daryti išvadas, jog Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai stengiasi laikytis lygybės principų, neišskirti klientų ir juos laikyti lygiateisiais visuomenės nariais, turinčiais teisę į lygiavertiškumą. Paskutinėje subkategorijoje pateikiami duomenys apie tai, jog norint užtikrinti asmens teises ir interesus socialiniai darbuotojai turi turėti aiškią savo poziciją ir būti objektyvūs.

Apibendrinant Asmens teisių ir interesų užtikrinimas socialinio darbo praktikoje ir Asmens paritetiškumo užtikrinimas socialinio darbo praktinėje veikloje kategorijas galima teigti, jog būti socialinio darbo profesionalu ir socialiai teisingu yra didelis iššūkis. Teorijoje pabrėžiama, kad socialinis darbuotojas įsipareigoja būti socialiai teisingu, tačiau remiantis apklausos duomenimis, praktikai teigia, kad pareiga būti socialiai teisingu sunkiai įgyvendinama arba net realioje praktikoje neegzistuoja.

Asmens laisvės ir orumo bei pagarbos užtikrinimas. Pateiktoje lentelėje (žr. 5 lentelę) išskirta penktoji diagnostinė sritis *asmens laisvės ir orumo bei pagarbos užtikrinimas praktinėje socialinio darbo veikloje*, kurią sudaro 3 kategorijos: *pagarba asmens laisvam*

apsisprendimui, socialinio darbuotojo pagarba asmeniui, asmens orumo užtikrinimas socialiniame darbe.

5 lentelė

Diagnostinė sritis: Asmens laisvės ir orumo bei pagarbos užtikrinimas.

Kategorija	Teiginių skaičius	Įrodantys teiginiai (Įrodančių teiginių pavyzdžiai)
<i>Pagarba asmens laisvam apsisprendimui</i>	6	„Pripažinti kito asmens apsisprendimo laisvę.“ (A2); „...apsisprendimo teisė...“ (A7).
<i>Socialinio darbuotojo pagarba asmeniui</i>	6	„Turi gerbti kitų nuomonę.“ (B1); „Gerbti ir stengtis suprasti klientą ir jam padėti.“ (A5)
<i>Asmens orumo užtikrinimas socialiniame darbe</i>	5	„Svarbu, kad asmens laisvė ir orumas nebūtų aukščiau socialinio darbo vertybių.“ (A8); „Dirbant su pagyvenusiais asmenimis, jaunesniems kolegoms galima pademonstruoti kaip asmens laisvę ir orumą galima užtikrinti kasdieninėje veikloje, pradedant nuo žmogaus mitybos.“ (A3)

Pirmojoje kategorijoje *Pagarba asmens laisvam apsisprendimui* ($N=6$) atsiskleidžia tai, kad Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai pagarbiai vertina asmenį ir tiki jo laisvu apsisprendimu. Anot Šinkūnienės (2010), socialiniai darbuotojai privalo gerbti asmens teisę į laisvus sprendimus ir norus pačiam pasirinkti tai kas jam atrodo svarbiausia. Reiktų paminėti, jog asmens apsisprendimo teisė gali būti ribojama civiliniais bei moraliniais įstatymais ir įstaigos veiklos funkcijomis (Vyšniauskienė, Minkutė, 2008). Tad remiantis autorėmis ir tyrimo rezultatais galima patvirtinti, kad socialiniai darbuotojai stengiasi gerbti asmens laisvą apsisprendimą ir teisę pačiam laisvai pasirinkti, tačiau nepamiršta, kad ši teisė gali būti ribojama tam tikrais įstatymais ir pan.

Antrojoje kategorijoje *Socialinio darbuotojo pagarba asmeniui* ($N=6$) pagrindinis dėmesys atkreipiamas į socialinio darbuotojo pagarbą asmeniui. Lietuvoje ir Latvijoje dirbantys socialiniai darbuotojai akcentuoja, jog be pagarbos asmeniui nebus užtikrinamas asmens orumas socialinio darbo praktinėje veikloje. Remiantis Vyšniauskiene ir Minkute (2008), bet kuris asmuo, kuris naudojasi socialinėmis paslaugomis – vertas pagarbos. Reikia paminėti, kad pagalbos prašantis asmuo yra žmogus kaip ir visi kiti sociumo nariai, tad nesvarbu kaip mes šį asmenį traktuojame ar geru ar blogu, jis vis tiek yra žmogus, kuris vertas pagarbos. Tad šį principą stengiasi išlaikyti ir socialiniai darbuotojai.

Trečiojoje kategorijoje *Asmens orumo užtikrinimas socialiniame darbe* ($N=5$) pagrindinis dėmesys atkreipiamas į iškylančią dilemą kaip reikia užtikrinti asmens orumą

profesinėje veikloje. Šinkūnienė (2010) teigia, kad socialinio darbo profesionalai privalo tikėti prigimtinio žmogaus vertingumu ir orumu, neatsižvelgiant į jo socialinį statusą. Tad, atkreipiant dėmesį į šios kategorijos rezultatus, galima pastebėti, kad socialiniai darbuotojai savo darbe stengiasi užtikrinti asmens orumą derindami jį kartu su socialinio darbo vertybėmis.

Apibendrinant šias 3 kategorijas (žr. 5 lentelę) galima daryti išvadą, kad socialiniai darbuotojai stengiasi užtikrinti asmens laisvę ir orumą kasdienėje praktinėje veikloje, taip pat gerbia asmenį, kuris kreipiasi pagalbos. Tiki, kad žmogus yra vertingas ir orus bei galintis apsispręsti kokios jam pagalbos reikia ir jo sprendimus gerbia.

Socialinio darbuotojo ir klientų santykių raiška. Šeštoje lentelėje (žr. 6 lentelę) išskirta šeštoji diagnostinė sritis – *socialinio darbuotojo ir klientų santykių raiška*, kurią sudaro trys kategorijos: *komunikaciniai gebėjimai kuriant tarpusavio santykius tarp asmens ir socialinio darbuotojo, tarpusavio santykių konstravimas tarp asmens ir socialinio darbuotojo, pasitikėjimo svarba kuriant tarpusavio santykius.*

6 lentelė

Diagnostinė sritis: Socialinio darbuotojo ir klientų santykių raiška.

Kategorija	Subkategorija	Teiginių skaičius	Įrodantys teiginiai (Įrodančių teiginių pavyzdžiai)
<i>Komunikaciniai gebėjimai kuriant tarpusavio santykius tarp asmens ir socialinio darbuotojo</i>	<i>Komunikacijos principai tarp asmens ir socialinio darbuotojo</i>	5	„Eina žmogus į kontaktą ar ne priklauso nuo socialinio darbuotojo komunikacijos.“ (B8); „...turi būti komunikacija su klientu.“ (B7)
	<i>Socialinio darbuotojo gebėjimas bendrauti su asmeniu</i>	5	„Turi bendrauti su klientu kaip su lygiu asmeniu.“ (A6); „Bendravimas jam suprantama kalba...“ (A7).
	<i>Socialinio darbuotojo gebėjimas išklausti asmenį</i>	3	„Pagrindiniai aspektai- sugebėjimas išklausti...“ (A8); „...o svarbiausia mokėjimas išklausti.“ (A6).
<i>Tarpusavio santykių konstravimas tarp asmens ir socialinio darbuotojo</i>	<i>Socialinio darbuotojo ir asmens tarpusavio santykių kūrime akcentuojamos vertybės</i>	13	„Konfidencialumas.“ (A4); „...atsakomybė...“ (A7)
	<i>Tarpusavio santykių kūrimo akcentai tarp socialinio darbuotojo ir asmens</i>	6	„Žinoma, tarpusavio santykių konstravimas yra neatsiejamas dirbant vaikų globos namuose.“ (A1); „Tarpusavio santykiai tarp darbuotojo ir vaiko kuriami kasdien...“ (A1)
	<i>Siektini santykiai tarp asmens ir socialinio darbuotojo</i>	5	„Siektinas „draugo“, tačiau ne „draugelio“ santykis.“ (A2); „Statyti sienas klientams neįsileidžiant jų į savo asmeninę erdvę.“ (B3)
	<i>Socialinio darbuotojo</i>	5	„Labai svarbu išlaikyti bendravimo etiką,

	<i>bendravimo etikos normos kuriant tarpusavio santykius su asmeniu</i>		bendraujant su klientu.” (A7); „Jei matau, kad agresyvus tai ir pasakau, kad klientas nurimtu.” (B7)
--	---	--	--

6 lentelės tęsinys

<i>Pasitikėjimo svarba kuriant tarpusavio santykius</i>	<i>Asmens pasitikėjimas kaip kokybiškos paslaugos garantas</i>	10	„Klientas turi pasitikėti kaip šeimos nariu.” (A6); „Jeigu jie kreipiasi į tave, vadinasi jie tavimi pasitiki ir prašo pagalbos.” (A7)
	<i>Asmens nepasitikėjimo socialiniu darbuotoju mažinimo svarba</i>	2	„Kliento nepasitikėjimo nereikia priimti asmeniškai, nes tai priklauso nuo asmeninių savybių.” (B7);

Kategorijoje *Komunikaciniai gebėjimai kuriant tarpusavio santykius tarp asmens ir socialinio darbuotojo* išskiriamos 3 subkategorijos, kurios pagrindžia komunikacijos svarbą tarp asmens ir socialinio darbuotojo. Subkategorijoje „**Komunikacijos principai tarp asmens ir socialinio darbuotojo**“ (N=5) Lietuvos ir Latvijos socialiniui darbuotojai akcentuoja tarpusavio komunikacijos svarbą tarp socialinio darbuotojo ir asmens. Gualthérie van Weezel (2010) teigia, jog socialiniai darbuotojai derina komunikacinius įgūdžius ir kompetencijas skatinant asmenis, suteikiant paramą, inspiruojant juos atskleisti savo jausmus. Todėl komunikacijos principai yra vieni iš komponentų, padedančių spręsti asmens socialines problemas. Subkategorijoje „**Socialinio darbuotojo gebėjimas bendrauti su asmeniu**“ (N=5) Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai pabrėžią gebėjimą bendrauti. Lekavičienė (2015) teigia, kad bendravimas yra sąveika, kurios metu žmonės tarpusavyje vienas kitą suvokia ir keičiasi tam tikra informacija. Remiantis Jurkuviene, Butrimavičiene (2009), vienas iš socialinio darbuotojo įgūdžių yra mokėjimas bendrauti, įvertinti asmens problemas bei sugebėjimus kombinuojant esamus išteklius ir reikmes, surandant naujų išteklių ir stengiantis keisti socialines struktūras. Taigi, remiantis tyrimo duomenimis ir mokslininkų teiginiais galima teigti, kad socialinio darbuotojo gebėjimas bendrauti, keisti informacija, padeda efektyviau spręsti asmens socialines problemas. Paskutinėje subkategorijoje „**Socialinio darbuotojo gebėjimas išklausti asmenį**“ (N=3). Anot Alifanovienės (2003), socialinis darbuotojas turi pažinti asmens jausmus, tačiau svarbiausia – gebėti išklausti asmenį. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekse (2017) taip pat minima, jog socialinis darbuotojas privalo gebėti išklausti asmenį. Siejant teoriją ir tyrimo duomenis galima sakyti, kad socialinis darbuotojas norėdamas konstruoti gerus tarpusavio santykius su asmeniu turi gebėti jį išklausti.

Kitoje kategorijoje *Tarpusavio santykių konstravimas tarp asmens ir socialinio darbuotojo* išskiriamos 4 subkategorijos, kurios atspindi socialinio darbuotojo ir asmens tarpusavio santykių konstravimo svarbą socialiniame darbe. Pirmojoje subkategorijoje „**Socialinio darbuotojo ir asmens tarpusavio santykių kūrime akcentuojamos vertybės**“ (N=13) Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai išskiria esmines vertybes kuriant tarpusavio santykius. Prakapas (2007) teigia, kad žmogiškųjų santykių vertybinis požiūris yra svarbus sprendžiant asmens socialines problemas, ypač kuriant tarpusavio santykius. Tad socialinis darbuotojas sprenddamas asmens socialines problemas neturėtų užmiršti ir tarpusavio santykių grindžiančių vertybių. Kitoje subkategorijoje „**Tarpusavio santykių kūrimo akcentai tarp socialinio darbuotojo ir asmens**“ (N=6) atskleidžiama, jog kasdienis tarpasmeninių santykių konstravimas tarp socialinio darbuotojo ir asmens yra neatsiejamas socialinio darbo elementas. Remiantis Lekavičiene (2015), puikūs tarpusavio santykiai padeda tenkinti asmens lūkesčius – palaikyti stiprų ryšį su kitu asmeniu, taip pat mylėti ir būti mylimam bei kontroliuoti situaciją. Subkategorijoje „**Siektini santykiai tarp asmens ir socialinio darbuotojo**“ (N=5) Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai išskiria kokių tarpasmeninių santykių siekia kasdien dirbant su asmeniu. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodekse (2017) pažymima, jog socialiniai darbuotojai su asmeniu palaiko tik profesinius ryšius, apie artimesnius tarpusavio santykius net neužsimenama. Taigi, socialiniai darbuotojai siekia išlaikyti ribą tarp asmens ir savęs. Paskutinėje kategorijoje pateikti duomenys apie bendravimo etikos normas, kuriant tarpusavio santykius su asmeniu.

Paskutinę kategoriją *Pasitikėjimo svarba kuriant tarpusavio santykius*, kurią sudaro 2 subkategorijos atspindi vienas akcentas – pasitikėjimas kuriant tarpusavio santykius tarp asmens ir socialinio darbuotojo. „**Asmens pasitikėjimas kaip kokybiškos paslaugos garantas**“ (N=10) šioje subkategorijoje Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai akcentuoja, jog asmeniui pasitikint socialiniu darbuotojo galima suteikti žymiai kokybiškesnes socialines paslaugas. Jasaitė (2008) teigia, kad pasitikėjimas tai saugumo jausmas dėl kurio asmuo gali papasakoti savo socialines problemas, o teigiamas socialinio darbuotojo atgalinis ryšys padeda asmeniui siekti pokyčių. Tačiau ta pati autorė Jasaitė (2008) pamini tai, kad jeigu socialiniam darbuotojui nepavyksta įgyti asmens pasitikėjimo iškyla didelis pavojus, jog asmuo manipuliuos tarpusavio santykiais ir jam suteikiamomis paslaugomis. Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai subkategorijoje „**Asmens nepasitikėjimo socialiniu darbuotoju mažinimo svarba**“ (N=2) atskleidžia, jog svarbu mažinti asmens nepasitikėjimą socialiniu darbuotoju, kad būtų suteiktos kokybiškos socialinės paslaugos asmeniui.

Apibendrinant šią lentelę (žr. 6 lentelę) galima teigti, jog tarpusavio santykių tarp kliento ir asmens raiška skirstosi į komunikaciją, tarpusavio santykių konstravimą ir pasitikėjimą. Anot respondentų tik bendraujant su klientu, jį suprantant, išklausančią bei prisimenant žmogiškąsias tarpusavio santykių vertybes galima suteikti profesionalią pagalbą asmeniui ir patenkinti jo lūkesčius bei pasiekti geriausių rezultatų.

Apibendrinant šį tyrimą galima teigti, jog socialinio darbo profesionalas, teikdamas asmeniui socialines paslaugas, orientuojasi į asmens poreikių tenkinimą atsižvelgiant į asmens lūkesčius, atsidavimą darbui, nepamirštant bendradarbiavimo bei pagrindinio fakto, jog klientas turi pats spręsti savo problemas, o socialinis darbuotojas jam tik nurodo kryptį. Socialinio darbo specialistai žino profesines vertybes tokias kaip: konfidencialumas, unikalumas ir t.t. Socialiniai darbuotojai nuolatos tobulina savo įgūdžius bei profesinę kompetenciją tiek teoriniame tiek ir praktiniame lygmenyje, kad būtų savo srities profesionalai. Kasdienėje veikloje susiduria su etikos kodeksu, kuris tampa jo elgesio pagrindu tam tikroje situacijoje, tačiau etikos kodeksas taip pat iškelia dilemą, kai teorinių etikos kodekso punktų neįmanoma pritaikyti praktiškai vien dėl to, kad jie tapo archajiški ir skiriasi nuo šiandieninio konteksto. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad socialiniams darbuotojams būti teisingiems – iššūkis. Tačiau jie stengiasi užtikrinti asmens laisvę ir orumą kasdienėje veikloje, gerbia asmenį, kuris kreipiasi pagalbos. Tiki, kad žmogus yra vertingas ir orus bei galintis apsispręsti kokios jam pagalbos reikia. Socialiniai darbuotojai išskiria, kad tarpusavio santykių kūrimas ir žinojimas vertybių gali padėti suteikti profesionalią pagalbą asmeniui ir patenkinti jo lūkesčius.

Siekiant Lietuvos ir Latvijos kontekstuose atskleisti socialinių darbuotojų vertybių raišką, **galime palyginti** atsakymus kai kuriose subkategorijose. Pavyzdžiui, subkategorijoje „*Socialinio darbuotojo elgesio ir vertybių principų dermė laikantis etikos socialinio darbo etikos*“ (N=15) išryškėja tai, kad Lietuvos socialiniai darbuotojai (N=9) ir Latvijos (N=6) skirtingai suvokia etikos kodekso ir vertybių tarpusavio harmoniją. Atkreipiant dėmesį į kitą subkategoriją „*Etikos kodekso principų realizavimas socialiniame darbe*“ (N=5) pastebima, jog Latvijos socialiniai darbuotojai (N=3) labiau stengiasi Etikos kodekso principus realizuoti praktinėje veikloje lyginant su Lietuvos socialinio darbo profesionalais (N=2). Lyginant tyrimo rezultatus subkategorijoje „*Asmenų lygiavertiškumo principo laikymasis socialiniame darbe*“ (N=11) pastebime, kad Lietuvos socialiniai darbuotojai (N=9) laikosi asmenų lygiavertiškumo principo praktinėje veikloje, o kalbant apie Latvijos socialinius darbuotojus (N=2) tai neišryškėjo. Subkategorijoje „*Socialinio darbuotojo pagarba asmeniui*“ (N=6) pastebima, kad Lietuvos socialiniai darbuotojai (N=5) akcentuoja pagarbą asmeniui, o Latvijos (N=1) – ne. Kalbant apie vertybes tarpusavio santykių kūrime „*Socialinio darbuotojo ir asmens santykių*

kūrimė akcentuojamos vertybės“ (N=13) atsiskleidė, jog Lietuvos (N=7) ir Latvijos (N=6) beveik vienodai supranta vertybes, kurių pagalbą kuriami tarpusavio ryšiai. Todėl apibendrinant tyrimo rezultatų palyginimą galima teigti, jog Lietuvos socialiniai darbuotojai laikosi Etikos kodekso, suvokia dermę tarp savo elgesio ir etikos kodekse propaguojamų vertybių. Latvijos socialinio darbo atstovai dar tik stengiasi etikos principus taikyti profesinėje veikloje. Lietuvos respondentai savo klientus laiko pagarboje ir kaip lygiaverčius asmenis. Tačiau, tarpusavio santykių kūrimė atsiskleidė tai, kad Lietuvos ir Latvijos socialiniai darbuotojai žino svarbiausias tarpasmeninių santykių kūrimė egzistuojančias vertybes ir t. t.

IŠVADOS

1. Atliekant teorinę analizę buvo atskleistos esminės socialinio darbo vertybės, pateiktas teorinis socialinio darbo vertybių struktūros modelis. Remiantis mokslinių šaltinių ir teisės aktų analize galima teigti, kad yra 6 pagrindinės socialinio darbo vertybės: žmonių tarpusavio santykiai; kompetencija, integralumas/vientisumas; asmenybės laisvė ir orumas; paslaugos; socialinis teisingumas. Išskirtas vertybes galime pamatyti operacinėje apibrėžtyje (žr. 1 priedą).
2. Analizuojant teoriją buvo apibūdintas vertybių turinys, etinės dilemos ir vertybiniai konfliktai socialinio darbo kontekste. Socialiniai darbuotojai savo darbe susiduria su etinėmis dilemomis, kurios kyla situacijose, kai profesinės pareigos prieštarauja pagrindinėms socialinio darbo vertybėms. Pavyzdžiui, situacija, kai socialiniai darbuotojai yra priversti pasirinkti tarp asmens konfidencialumo išlaikymo ir profesinės pareigos užtikrinti asmens gerovę. Konfidencialumas – socialinio darbo vertybė, tačiau socialinio darbuotojo pareiga – užtikrinti asmens gerovę ir kartais gerovė gali būti užtikrinama tik pažeidus asmens konfidencialumą. Vertybiniai konfliktai taip pat kyla tuo metu, kai profesinės pareigos prieštarauja socialinio darbo vertybėms. Tačiau, pagrindinis vertybinių konfliktų šaltinis – socialinio darbuotojo supratimas apie etikos kodeksą ir individualūs kognityvinio proceso skirtumai. Vertybiniai konfliktai kyla ir tada, kai socialiniai darbuotojai darbo metu susiduria su situacijomis, kurių metu tarpusavyje konfliktuoja jų asmeninės ir profesinės vertybės.
3. Atlikus kokybinį tyrimą išaiškėjo, kad Lietuvos ir Latvijos socialinių darbuotojų vertybių raiška mažai skiriasi. Socialinio darbo specialistai žino profesines vertybes tokias kaip: konfidencialumas, unikalumas ir t.t. Jie nuolatos tobulina savo įgūdžius bei profesinę kompetenciją tiek teoriniame tiek ir praktiniame lygmenyje, kad būtų savo srities profesionalai. Kasdienėje veikloje susiduria su etikos kodeksu, kuris tampa jo elgesio pagrindu tam tikroje situacijoje, tačiau etikos kodeksas taip pat iškelia dilemas, kai teorinių etikos kodekso punktų neįmanoma pritaikyti praktiškai vien dėl to, kad jie tapo archajiški ir skiriasi nuo šiandieninio konteksto. Tyrimo metu išsiaiškinta, kad socialiniams darbuotojams būti teisingiems – iššūkis. Tačiau jie stengiasi užtikrinti asmens laisvę ir orumą kasdienėje veikloje, gerbia asmenį, kuris kreipiasi pagalbos. Tiki, kad žmogus yra vertingas ir orus bei galintis apsispręsti kokios jam pagalbos reikia. Socialiniai darbuotojai išskiria, kad tarpusavio santykių kūrimas ir žinojimas vertybių gali padėti suteikti profesionalią pagalbą asmeniui ir patenkinti jo lūkesčius.

LITERATŪRA

1. Akhtar, F. (2013). *Mastering social work values and ethics*. Jessica Kingsley Publishers London and Philadelphia
2. Alifanovienė, D. (2003). Teoriniai socioedukacinės veiklos modeliai. *Socialinis darbas*, 2, 4, 41-48. Prieiga per internetą:
<https://repository.mruni.eu/pdfpreview/bitstream/handle/007/13196/2191-4678-1-SM.pdf?sequence=1> žiūrėta 2018 – 04 – 04
3. Ambrosino, R., Heffrnan, J., Shuttlesworth, G., Ambrosino, R. (2011). *Social Work and Social Welfare: An Introduction*. Brooks / Cole
4. Barsky, A. E. (2010). *Ethics and values in social work*. Oxford university press.
5. Berg-Weger, M. (2013). *Social work and social welfare. An invitation*. Third edition. Saint Louis University
6. Bibus, A. (2013). Applying Approaches from Moral Philosophy, Especially Virtue Ethics, When Facing Ethical Dilemmas in Social Work. *Czech & Slovak Social work / Socialni Prace / Socialna Praca*, 13, 33-50. Prieiga per internetą:
<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=1de1f5c1-2e7f-489e-9526-e9e8ff0b2f08%40pdc-v-sessmgr01> žiūrėta: 2018 – 04 – 26
7. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimo metodologija*. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija
8. Budreikaitė, A. (2013). Olimpinio ugdymo įtaka paauglių dorovinių vertybių raiškai. *Tiltai*, 1, 121-133. Prieiga per internetą:
<http://193.219.76.12/index.php/tiltai/article/view/448/pdf> žiūrėta: 2018 – 04 -23
9. Cheschak, D. (2015). Social Work as a Value-Based Profession: Value Conflicts and Implications for Practitioners' Self-Concepts. *Journal of Social Work Values & Ethics*, 12, 2, 41-48. Prieiga per internetą:
<http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=ba7523aa-c410-4b39-8d04-c34bf59c6fc2%40sessionmgr4006> žiūrėta: 2018 – 04 – 26
10. Edwards, B., Addae, R. (2015). Ethical decision-making models in Resolving Ethical Dilemmas in Rural Practice: Implications for Social Work Practice and Education. *Journal of Social Work Values & Ethics*, 12, 1, 88-92. Prieiga per internetą:
<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=1de1f5c1-2e7f-489e-9526-e9e8ff0b2f08%40pdc-v-sessmgr01> žiūrėta: 2018 – 04 – 26

11. Gaižauskaitė, I., Mikėnė, S. (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas
12. Gapšytė, R., Snieškienė, D. (2011). Socialinio darbuotojo etinė kompetencija ir jos vystymo praktikoje galimybės. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 7, 1, 113-129. Prieiga per internetą: <https://vb.vdu.lt/object/elaba:6133851/> žiūrėta: 2018 – 04 – 15
13. Gualthérie van Weezel, L., Alkimavičius, K., Aukščiūnienė, G. (2010). *Mąstyti, veikti, būti. Socialinis darbas organizacijoje*. Utena: Lietuvos Socialinių darbuotojų asociacija.
14. Jasaitė, E. (2008). Socialinio darbuotojo ir kliento santykis teikiant socialinę paramą nevyriausybinėje organizacijoje asmenims, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 2, 2, 65-76. Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2008~1367171293229/DS.002.0.01.ARTIC> žiūrėta: 2018 – 04 – 07
15. Johnson, L. C. (2001). *Socialinio darbo praktika. Bendrasis požiūris*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
16. Jovaiša, L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis
17. Jurkuvienė, R., Butrimavičienė, S. (2009). Socialinio darbuotojo patirtis mokomosios praktikos procese. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 3, 1, 45-66. Prieiga per internetą: https://etalpykla.vdu.lt/bitstream/handle/1/30934/ISSN2029-0470_2009_N_3_1.PG_45-66.pdf?sequence=1&isAllowed=y žiūrėta 2018 – 04 -06
18. Latvijas social darbinieks ētikas kodekss (2001). Prieiga per internetą: <http://www.lm.gov.lv/upload/publikacijas/sdetikaskodekss.pdf> žiūrėta: 2018 – 01 -10
19. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas. // Valstybės žinios, 2006-02-11, Nr. 17-589 Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.91609F53E29E> žiūrėta: 2017-06-22
20. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro *įsakymas dėl socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų kvalifikacinių reikalavimų, socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarkos bei socialinių darbuotojų atestacijos aprašų patvirtinimo*.// Valstybės žinios, 2006-04-20, Nr. 43-1569. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.73078569BC8A> žiūrėta: 2017-06-22
21. Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas (2017). Prieiga per internetą: <http://www.lsda.lt/files/lisdalt/Etikos%20kodeksas%20galutinis.pdf> žiūrėta 2017-10-25
22. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas*. Kaunas

23. Kavaliauskienė, V. (2005). Socialinio darbo vertybių ir principų sistemos problemos. *Tiltai, 1*, 77-84. Prieiga per internetą: <http://gs.elaba.lt/object/elaba:6090503/> žiūrėta: 2018 – 04 – 09
24. Kiaunytė, A., Ruškus, J. (2010). Socialinių darbuotojų elgsenos modelių identifikavimas sprendžiant profesinius konfliktus. *Filosofija. Sociologija, 21, 2*, 112-121. Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367172375017/DS.002.0.01.ARTIC> žiūrėta: 2018-03-15
25. Koblacher, F. (2006). The Use of Qualitative Content Analysis in Case Study Research. *Forum: qualitative social research Sozialforschung (FQS), 7*. Prieiga per internetą: <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/75/154> žiūrėta: 2018 – 01 – 09
26. Lekavičienė, R., Vasiliauskaitė, Z. (2015). *Bendravimo psichologija šiuolaikiškai*. Vilnius: Alma littera
27. Luobikienė, I. (2006). *Socialinių tyrimų metodika*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas
28. Mack, N., Woodsong, C., MacQueen, K. M., (2005). *Qualitative ReasarchMethods: a data collector's field guide*. Carolina
29. Maslow, A. H. (2011). *Būties psichologija*. Vilnius: Vaga
30. Myers, D. (2008). *Socialinė psichologija*. Kaunas: UAB Poligrafija ir informatika.
31. Myers, D. (2008). *Psichologija*. Kaunas: UAB Poligrafija ir informatika.
32. NASW Code of Ethics (2017). Prieiga per internetą: <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English> žiūrėta: 2017-10-05
33. Išoraitė, M. (2007). *Socialinių paslaugų administravimas*. Vilnius: Leidykla: „Saulėlė“
34. Ivanauskienė, V., Varžinskienė, L. (2007). Socialinių darbuotojų profesinių vertybių raida praktinėje veikloje. *Socialinis darbas, 6, 1*, 76-82. Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/c6f/9_ivanauskiene_varzinskiene.pdf žiūrėta: 2017-11-12
35. Pivorienė, J. (2007). Atvejo vadyba socialinio darbo metodikoje. *Socialinis darbas, 6, 1*, 68-75. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/pdfpreview/bitstream/handle/007/13031/2070-4375-1-SM.pdf?sequence=1> žiūrėta: 2018 – 04 – 07

36. Prakapas, R. (2007). Socialinių darbuotojų santykiai su klientais: vertybinis aspektas. *Socialinis darbas*, 6, 1, 62-67. Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/dcf/7_prakapas.pdf žiūrėta: 2018-01-07
37. Reamer, F. (1983). Ethical Dilemmas in Social Work Practise. *Social work / January-February*, 31-35. Prieiga per internetą: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=32&sid=1de1f5c1-2e7f-489e-9526-e9e8ff0b2f08%40pdc-v-sessmgr01> žiūrėta: 2018 – 04 – 26
38. Rothman, J. (2013). *From the front lines. Student cases in social work ethics*. Fourth edition. Pearson
39. Stark, R. (2008). *Socialinis darbas ir vaiko teisės: profesinio rengimo mokomoji knyga apie JT Konvenciją*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla
40. Stulpinas, T. (2005). *Ugdymo perspektyvos: idealai, tikslai, uždaviniai*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla
41. Sutton, C. (1999). *Socialinis darbas, bendruomenės veiklas ir psichologija*. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija.
42. Šatkauskienė, S. (2014). Socialinio darbuotojo ir kliento sąveika vykstant pagalbos procesui: „Pasitikėjimą pirmiausia reikia įgyti“. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 14, 2, 99-119. Prieiga per internetą: <https://eltalpykla.vdu.lt/handle/1/30963> žiūrėta: 2018-03-27
43. Šinkūnienė, J.R. (2010). *Socialinis darbas. Profesinė veikla, metodai ir klientai: vadovėlis*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras
44. Švedaitė-Sakalauskė, B., Gevorgianienė, V. (2011). Socialinių darbuotojų moralinės dilemos dirbant su sunkiai pasiekiamais klientais: tarptautinis kokybinis tyrimas. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 8, 2, 39-56. Prieiga per internetą: http://eltalpykla.vdu.lt:8080/bitstream/handle/1/30900/ISSN2029-0470_2011_N_8_2.PG_39-56.pdf?sequence=1&isAllowed=y žiūrėta: 2018-03-15
45. Tarptautinių žodžių žodynas (1985). Prieiga per internetą: <http://www.zodziai.lt/reiksme&word=aksiologija&wid=545> žiūrėta: 2017-07-01
46. Tidikis, R. (2002). *Etiniai socialinio darbo orientyrai*. Prieiga per internetą: https://www.mruni.eu/upload/iblock/ae6/3_tidikis.pdf žiūrėta: 2018 – 01 – 10
47. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimo metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas
48. University of Georgia Terry College of Business (2012) *Research and Methodology Content Analysis as a Research Technique*. Prieiga per internetą: <https://www.terry.uga.edu/management/contentanalysis/research/> žiūrėta: 2018 – 01 – 09

49. Vaicekauskienė, V. (2003). Neįgalių vaikų ugdytojų požiūris į bendradarbiavimą. *Socialinis darbas*, 1, 3, 57-70. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/pdfpreview/bitstream/handle/007/13335/2207-4710-1-SM.pdf?sequence=1> žiūrėta: 2018 – 04 – 09
50. Valutis, S., Rubin, D. (2016). Value Conflicts in Social Work: Categories and Corralates. *Journal of Social Work Values & Ethics*, 13, 1, 21-24. Prieiga per internetą: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=18&sid=1de1f5c1-2e7f-489e-9526-e9e8ff0b2f08%40pdc-v-sessmgr01> žiūrėta: 2018 – 04 -26
51. Vaitkevičiūtė, V. (2007). *Tarptautinių žodžių žodynas*. Ketvirtasis pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Žodynas
52. Vasiliauskas, R. (1992). *Vertybių ugdymas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
53. Vasiliauskas, R. (2005). Ugdymas ir Vertybės. Vertybių ugdymo teoriniai ir praktiniai aspektai. *ACTA PEADAGOGICA VILNENSIA*, 14, 8-17. Prieiga per internetą: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367156953845/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content> žiūrėta: 2017-07-01
54. Vyšniauskienė, D., Minkutė, R. (2008). *Socialinės veiklos profesinė etika*. Kaunas: Technologija.
55. Žalimienė, L., Skučienė D., Junevičienė, J., Gataliūnas, A. (2013). *Profesinė gerovė socialinio darbo paslaugų sektoriuje Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras.

SUMMARY

Bachelor Thesis – Manifestation of Values in the Social Work

Relevance. We live in a global world full of different cultures and attitudes. The faster globalization is, the more people become cosmopolitan and gradually destroy their own values, which accompany them from birth to death. As the world changes we forget that the values created and shaped us as personalities. A person begins creating his life on the basis of such values, but there are people who find it difficult to create their own lives independently and who then need the help of social workers. Following the Law on Social Services of the Republic of Lithuania (2006), the social work shall mean the activities helping a person, a family to solve their social problems according to their possibilities and with their participation, without violating human dignity and by increasing their responsibility based on the co-operation of a person, family and society. The main values of social work in practice are defined by the Code of Ethics of the National Association of Social Workers. National codes of ethics of social workers in different countries of the world are prepared according to this Code. Ivanauskienė, Varžinskienė (2007) state that the national codes of ethics describe the values which shall be followed by social workers, what the desirable behaviour with the clients and colleagues is and how a social worker should act in practice. The authors state that the values related to the social work may indicate the direction of the daily practical social work. In accordance with the Code of Ethics of Social Workers of Lithuania (2017), the social work helps a person, a family to solve their social problems according to their possibilities and with their participation, without violating human dignity and by increasing their responsibility based on the co-operation of a person, family and society. The social work – “enables people, families, communities and society to solve their relationship and social problems by promoting social change, improving the quality of life and strengthening solidarity and social justice” (Code of Ethics of Social Workers of Lithuania, 2017). The social worker must be guided by specific values when working with the clients. According to Gualtherie van Weezel, Alkimavičius and others (2010), theoretical and actual values of social workers often differ. These authors state that the social workers must understand personal values and have knowledge of the values that are widespread in society, as in case of failure to understand the importance of values of social work may become a difficult and even misleading profession. Understanding the values – the main guarantor of a personality (Budreikaitė, 2013). According to Jovaiša (2007), a value is a thing which meets the needs of a person or society. According to Budreikaitė (2013), the results of the research carried out by Lithuanian researchers Aramavičiūtė (2005), L. Duoblienė (2007) and others showed that the uncritical adoption of the present model of the world without giving

importance to the moral attitudes and values negatively affect the development of a person. Subjective values, i.e. the one on the basis of which a person seeks or the most meaningful thing, may be attributed to the social work. According to Ambrosino, Hefterman and others (2011) it can be stated that the social workers are determined to respect the dignity and worth of every human being, regardless of the social class, ethnic origin, skin colour, gender, sexual orientation or age. The social workers treat their clients as personalities while maintaining their dignity, privacy and values. The aim of the Code of Ethics of Social Workers of Lithuania (2017) – is to determine the main values of social work, establish main attitudes and principles, which shall help the social workers to solve ethnic problems related to their social work. In accordance with the Order of the Minister of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania (2006)⁷, the social worker and his/her assistant shall be guided by the values. According to Kavaliauskiene (2005), it might be assumed that the social work is closely related to the values which are expressed through the principles of social work, the code of ethics and which become the indicator of practical activities related to the social work (performance standards). The researchers Vyšniauskienė, Minkutė (2008) state that the values are certain ideals created by a person, beliefs that one of the choices is more socially acceptable than the others. According to these researchers it might be stated that by following the values a person himself decides how to behave in a certain situation.

It shall be noted that no detailed researches regarding the subject of this thesis have been carried out in Lithuania. The scientific literature usually analyses individual issues related to the social work, social workers and values. It might be pointed out that individual aspects of the values of people performing social work have been analysed by the following Lithuanian researchers (Vyšniauskienė, Minkutė (2008); Ivanauskienė, Varžinskienė (2007); Prakapas (2007); Kavaliauskienė (2005) and others) and foreign researchers (Barsky (2010); Johnson (2001); Sutton (1999); Rothman (2014); Humphrey (2010); Wilson (2008); Seden (2010) and others). However, there is a lack of researches on the manifestation of values in the social work among the representatives of the field of social work.

The scientific and practical relevance of the research implies the following main problematic issues:

---

⁷ *Order of the Minister of Social Security and Labour of the Republic of Lithuania on the Qualification Requirements for Social Workers and their Assistants, the Procedure for Professional Training of Social Workers and their Assistants and the Description of Attestation of Social Workers* (2006)

How can we describe the content of the values? What challenges do the social workers have to face in respect of the values? What is the difference between the implementation of the Code of Ethics of Social Workers in practical activities in Lithuania and Latvia?

Subject of the research – manifestation of values of social workers.

The aim of the research – to reveal the manifestation of values of social workers.

Objectives:

1. To reveal the main values of the social work and provide the model of the theoretical model of the structure of values of social work while applying the theoretical analysis.
2. To describe the content of values and the challenges of its realization in the context of social work while applying the theoretical analysis.
3. To reveal the manifestation of values of social workers in Lithuania and Latvia and the challenges of realization of the code of ethics in practical activities while applying the method of qualitative research.

Methods of the research:

1. Analysis of scientific literature;
2. Empirical research method was applied - qualitative research - semi-structured interview, written survey with open-ended questions.
3. Method of qualitative content analysis.

Participants of the research (respondents) – 8 social workers (social work experts) from Lithuania and 8 social workers (social work experts) from Latvia.

In summary, social worker who provides social services to the patient, is oriented towards satisfying the needs of a person in accordance with the expectations of a person, the dedication to work, including the cooperation and the basic fact that the patients have to solve their problems on their own and the social worker only points out the directions how to achieve it. In order to reveal the expression of the values of social workers in the context of Lithuania and Latvia, we can compare the answers in some subcategories. For example, in the subcategory „The conformity of behaviour and values of the social worker following the ethics of social work“ (N=15) we can notice that social workers understand differently the harmony of the Code of Ethics and values in Lithuania (N=9) and Latvia (N=6). Referring to the next subcategory "The realisation of the principles of the Code of Ethics in social work" (N = 5), it is noticeable that social workers in Latvia (N = 3) are struggling to implement the principles of the

Code of Ethics in practical work comparing with the social workers in Lithuania (N = 2). Comparing the research results in the subcategory "Equality principles between the patients in social work" (N = 11), we observe that Lithuanian social workers (N = 9) adhere to the principle of people equality in practice, while it was not noticed talking about Latvian social workers (N = 2). In the subcategory "The respect of social worker for a patient" (N = 6) it is noticeable that Lithuanian social workers (N = 5) emphasise respect for a patient, while in Latvia (N = 1) it was not noticed. Regarding values in the development of mutual relations, "The values in relationships between social worker and a patient" (N = 13) revealed that both countries Lithuania (N = 7) and Latvia (N = 6) have almost the same understanding of the values in which mutual relations are being developed. Therefore, by comparing the results of the research, it can be argued that Lithuanian social workers adhere to the Code of Ethics and perceive the coherence between their behaviour and the values promoted by the Code of Ethics. Latvian social workers are still trying to apply ethical principles in their professional activities. Lithuanian respondents respect their clients as equals. However, in the creation of mutual relations it was revealed that social workers in Lithuania and Latvia know the most important values that exist in the development of interpersonal relations.

Conclusions:

1. While carrying out the theoretical analysis, the main values of social work were revealed and the theoretical model of the structure of values of social work was presented. In accordance with the analysis of scientific sources and legislation, it might be stated that there are 6 main values of social work: relationship between people; competence, integrity; individual freedom and dignity; services; social justice. The distinguished values can be found in the operational definitions (see Annex No. 1)
2. While analysing the theory, the content of values, ethical dilemmas and value conflicts in the context of social work were described. Social workers face ethical dilemmas in their work as they arise in such situations when the professional duties conflict with the main values of social work. For example, a situation when the social workers have to choose between maintaining the confidentiality of a person and the professional duty to ensure the well-being of a person. Confidentiality is the value of social work, but the duty of a social worker is to ensure the well-being of a person and sometimes the well-being can only be ensured by breaching person's confidentiality. The value conflicts also occur when professional duties conflict with the values of social work. However, the main source of value conflicts - the awareness of a social worker about the code of ethics and individual differences of the cognitive process. Value conflicts also arise when the social

workers face a situation when their personal and professional values conflict with each other.

3. After carrying out the qualitative research it was revealed that the manifestation of values of social workers in Lithuania and Latvia is not very different. Social work professionals know such values as: confidentiality, uniqueness and others. They continuously improve their skills and professional competence both at the theoretical and practical level in order to become professionals in their field. The social worker encounters the code of ethics in his/her everyday activities and it becomes the basis of his/her behaviour in a specific situation, but the code of ethics also causes dilemmas when the theoretical clauses of the code of ethics cannot be applied in practice only because they become archaic and differ from the context of today's world. During the research it was determined that it is a great challenge for the social workers to be fair. Nevertheless, they seek to ensure the individual freedom and dignity in their daily activities, they respect a person who asks for help. Social workers believe that a person is precious and important as well as able to decide what kind of help he/she needs. Social workers emphasized the fact that the development of mutual relations and awareness about values might help to provide professional help to a person and meet his expectations.

PRIEDAI

Baigiamojo darbo „Vertybių raiška socialiniame darbe“ operacionalizacija

Diagnostinės sritys	Komponentai		Orientaciniai klausimai
Etinės pozicijos raiška tenkinant asmens socialinius poreikius	Paslaugos (NASW Code of Ethics,2017)	Geranoriškumas (Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo aprašas,2006)	1. Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai? 2. Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – <i>padėti asmeniui spręsti socialines problemas</i> . Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą. 3. Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?
		Pagalba individui ir šeimai sprendžiant jų problemas (NASW Code of Ethics,2017)	
	Etikos kodekso iššūkiai praktinėje veikloje	Iniciatyvumas (Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo aprašas,2006)	4. Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?
Socialinių darbuotojų įgūdžių ir žinojimo plėtotė	Kompetencija (NASW Code of Ethics, 2017)	Socialiniai darbuotojai įsipareigoja nuolatos kelti savo kompetencijas su asmenimis ar bendruomenėmis (Stark,2008)	5. Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?
Socialinio teisingumo principo įgyvendinimas socialiniame darbe	Socialinis teisingumas (NASW Code of Ethics,2017)	Klientų vienodas vertinimas ir teikimas vienodos pagalbos neatsižvelgiant į jų socialinę padėtį, tikėjimą, lytį, rasę, įsitikinimus ar pažiūras. (Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo aprašas,2006)	6. Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?
Asmens laisvės ir orumo bei pagarbos užtikrinimas	Asmenybės laisvė ir orumas (NASW Code of Ethics,2017)	Apsisprendimo laisvė (Johnson,2001)	7. Ką patartumėte jauniems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?
		Pagarba žmogui (Stark,2008)	

		<p>Pasitikėjimas klientu ir netikėjimas išankstinėmis nuostatomis (Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo aprašas,2006)</p> <p>Žmogaus unikalumas/ Kiekvienas žmogus turi įgimtų sugebėjimų ir nuolatos siekia pokyčių savo asmeniniame gyvenime (Johnson,2001)</p> <p>Tolerancija (Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo aprašas,2006)</p> <p>Teisė į konfidencialumą (Johnson,2001)</p>	
<p><i>Socialinio darbuotojo ir klientų santykių raiška</i></p>	<p>Žmonių tarpusavio santykiai (NASW Code of Ethics,2017)</p>	<p>Empatija (Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo aprašas,2006)</p>	<p>8. Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmoniškųjų santykių aspektus išskirtumėte?</p> <p>9. Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nuslėpdamas savo poziciją?</p>
	<p>Integralumas/Vientisumas (NASW Code of Ethics,2017)</p>	<p>Darbas visuomenės gerovei (Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas,2017)</p>	
		<p>Atsakomybė (NASW Code of Ethics,2017)</p>	

Atlikto tyrimo, tema – Vertybių raiška socialiniame darbe, tyrimų protokolai

I interviu (A1)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 3 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Dirbu globos namuose, todėl tiek iš darbuotojų, tiek iš globotinių stipriausiai jaučiamas šeimos ir meilės poreikis, šeima, kaip vertybė. Taip pat globos namuose darbuotojai labai vertina lygių teisių principą, dirbant su vaikais kasdien susiduriama su neteisybe, patyčiomis, diskriminacija, todėl siekiant užtikrinti globotinių sėkmingus integracijos ir socializacijos procesus, lygių teisių užtikrinimas tapo vertybe.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Aš manau, kad siekiant padėti asmenims spręsti socialines problemas, svarbiausia yra gebėti tinkamai išklausti pašnekovus, suprasti iš kur kyla jų patiriamos problemos, neprimetant savo asmeninės nuomonės ir nuostatų. Dažnai esame linkę vadovautis savo asmeniniais patyrimais, todėl sunku tinkamai įsiklausyti į kitų žmonių patirtis. Taip pat pagalba kitam žmogui neįmanoma be meilės, atsidavimo ir nuoširdumo. Manau, kad pagalbos procesas nebus sėkmingas, jeigu veiksime siekdami asmeninės naudos sau. Trečiasis aspektas siekiant padėti asmenims spręsti socialines problemas – tai bendradarbiavimas su kitais specialistais, konsultavimasis ir bendras darbas kartu, siekiant užtikrinti geriausius asmenų interesus. Pagalbos procesas neturėtų vykti individualiai, dažniausiai pavyksta pasiekti daugiau teigiamų rezultatų dirbant komandoje.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Niekada neišskiriame tam tikrų globotinių, visiems taikome vienodus reikalavimus, visiems taikomos vienodos teisės ir taisyklės. Taip pat motyvuojant ir paskatinant globotinius siekiama naudoti vienodus paskatinimus, organizuojamos bendros išvykos, sudaromos vienodos galimybės.

- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišalindamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas neturėtų nuslėpti tikrųjų savo nuostatų, nes...**
- Ugdant globos namų vaikus be galo svarbu demonstruoti aiškia savo vertybių sistemą ir stengtis, kad darbuotojo elgesys sutaptų su jo deklaruojamomis vertybėmis. Aš taip manau, nes globos namų vaikai dažniausiai atsiremia į darbuotojus ir stebi jų elgesį, ilgainiui prisiriša prie jų ir laiko savo autoritetais arba vadina sektinu pavyzdžiu. Taip nutinka todėl, kad vaikams trūksta biologinės šeimos, trūksta tėvų, kurie taptų tinkamais jų ugdytojais. Dėl šios priežasties darbuotojas turėtų išlikti ištikimas savo vertybėms, laikytis savo pozicijos. Juk vaikus ruošiamo savarankiškam gyvenimui, kuriame ne visada reikia sutikti su tuo, kas sakoma. Dažnai reikia mokėti išlikti ištikimu savo nuostatomis ir pasipriešinti susidūrus su neteisybe. Reikia mokyti vaikus apginti savo nuomonę ir ją pagrįsti.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Žinoma, tarpusavio santykių konstravimas yra neatsiejamas dirbant vaikų globos namuose. Ypač, kai vaikams labai trūksta artimo asmens, bendravimo ir dėmesio. Tarpusavio santykiai tarp darbuotojo ir vaiko kuriami kasdien, dalyvaujant kartu vis naujose socialinėse situacijose, susiduriant su naujomis problemomis. Tik sukūrus glaudžius tarpusavio santykius galima užtikrinti teigiamą psichoemocinę aplinką, nes vaikai pasakojasi apie savo asmeninius išgyvenimus tik tiems darbuotojams, su kuriais palaiko artimus ryšius, kuriais pasitiki. Pagrindiniai žmogiškųjų santykių aspektai išryškėja kasdieniame, buitiniame gyvenime: kai domimės ką vaikas veikia, kai klausiamės kaip jam sekasi, kai padedame atlikti namų darbus, kai stebime kuo vaikas domisi, kai reaguojame į netinkamą elgesį ir kita.
- **Ką patartumėte jauniems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Svarbiausia taikyti lygių galimybių ir lygiateisiškumo principus. Visi vaikai globos namuose turi jausti, kad jie yra mylimi vienodai, kad jie turi tokias pat galimybes kaip ir kiti, kad jiems galioja vienodos taisyklės. Tik jausdamasis lygus su kitais vaikas gali mokytis gerbti save ir gerbti kitus.

- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Svarbiausia individualiai kiekvienam darbuotojui gilintis į opiausias problemas, kurias patiria savo darbe, kurias jam sunkiausiai sekasi išspręsti. Tai labai individualu, nes kiekvienas darbuotojas turi skirtingas žinias kaip spręsti tam tikras problemas.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Aš manau, kad daugiausia socialinių darbuotojų nesivadovauja etikos kodeksu. Bėgant laikui pamirštami šiame kodekse reglamentuojami punktai, socialiniai darbuotojai nedirba sąžiningai, atskleidžia vaikų konfidencialią informaciją, apkalba vaikus su kitais darbuotojais ir kita.. Todėl manau, kad esminis iššūkis socialiniams darbuotojams yra nuolat prisiminti socialinių darbuotojų etikos kodeksą ir juo vadovautis.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Manau, kad svarbiausia dirbti ne dėl savo asmeninių interesų, bet dėl vaikų. Svarbiausia dirbti nuoširdžiai, neskaičiuojant kiek darbų padariau aš, o kiek mano kolega. Mano darbovietėje darbuotojai labai dažnai skiria per daug laiko nereikalingoms diskusijoms, apkalbant vaikų problemas, tačiau jų nesprenžiant iš esmės. Todėl labai svarbu, kad kiekvienas darbuotojas dirbtų vaikų labui. Svarbiausia meilė vaikui ir atsidavimas, tikėjimas šviesia ateitimi, altruizmas.

II interviu (A2)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 8 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Tikėtina, kad svarbiausios vertybės yra empatija, apsisprendimo laisvės, iniciatyvumas, atsakomybė.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Darbe svarbiausia nepamiršti: Asmens nepadaryti nepriklausomu nuo savęs; Į klientą orientuotas požiūris; Pripažinti kito asmens nuomonę.

- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Iš dalies įgyvendinama, socialinės apsaugos sistema paskirsto pajamas, padeda pasirūpinti tais, kurie savimi nebegali pasirūpinti.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nuspėdamas savo poziciją? Tikrai NE, socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad....**
- Nustatyta tvarka, ar įstatymai ne visada sudaro sąlygas būti arti žmogaus, suvokti jo lūkesčius ir poreikius.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Priimti kito asmens nuomonę, girdėti jo lūkesčius ir rasti kompromisinį sprendimą. Siektinas „draugo“, tačiau ne „draugelio“ santykis.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Pripažinti kito asmens apsisprendimo laisvę, ir net nepriimtina nuomonė gali būti jau teisinga.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Dėmesį atkreipti reikia į darbo specifiką, su kokia tikslu grupe yra dirbama ir kokių žinių reikia norint padėti išspręsti socialines problemas.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Visi žino, kad jis yra, tačiau dažniausiai jis akcentuojamas teoriniame, tačiau ne praktiniame lygmenyje.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Žmogaus unikalumas ir kiekvieno individo pripažinimas, apsisprendimo laisvė. Empatija ir atsakomybė sprendžiant socialines problemas.

III interviu (A3)

Išsilavinimas – šiuo metu studijuoja

Socialinio darbo stažas (metais) – 4 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Pagarba vyresniam žmogui, meilė artimiems, užuojauta sergantiems, pasiaukojimas darbui.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Pasikalbėjus su asmeniu išryškinti ir nustatyti problemas. Tuomet paruošti problemų išsprendimo planą ir veikti pagal planą su galimybe esant reikalui, keisti planą, kuris labiau padės spręsti susidariusias problemas.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Socialinio teisingumo principas, kai žmonėms, kuriems reikalinga socialinė pagalba, ši pagalba suteikiama vienodai, nežiūrint į žmogaus materialinę padėtį ir padėtį visuomenėje. Kiekvienas žmogus turi teisę į vienodą socialinį teisingumą.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišypsodamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas neturėtų nusišypsoti tikrųjų savo nuostatų, nes...**
- Socialinio darbuotojo turimos žinios ir praktika, teisinių įstatų sekimas, ir socialinio darbuotojo nuostatos leidžia darbuotojui profesionaliai įvertinti situaciją ir pasielgti teisingai.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Socialinis darbuotojas, bendraudamas su asmenimis ar socialine šeima, kuriems reikalinga pagalba, neturi teisės bendravimo stiliumi žeminti savo klientų. Pirmiausiai turi parodyti, kad asmens problemos jam taip pat rūpi, pokalbių metu išlaikyti ramybę ir susikaupimą. Stengtis pokalbio metu išryškinti pagrindines aptariamąs problemas detales

- ir bendromis pastangomis jas nagrinėti, parodant, kad kliento nuomonė socialiniam darbuotojui yra svarbi.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
  - Dirbant su pagyvenusiais asmenimis, jaunesniems kolegoms galima pademonstruoti kaip asmens laisvę ir orumą galima užtikrinti kasdieninėje veikloje, pradedant nuo žmogaus mitybos. Šiuo atveju pagyvenęs žmogus turi teisę rinktis maistą, kokį jis vertina ir norėtų vartoti. Pagal žmogaus galimybes, klientas turi teisę lankytis vietovėse, kurios jam rūpi ir šias galimybes darbuotojas jam turi suteikti.
  - **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
  - Tobulinant žinias, socialinis darbuotojas turi sekti spaudą ir specialią literatūrą, kuri siejasi su profesiniais įgūdžiais. Taip pat naujos praktikos ir žinių turėtų pasisemti lankantis kaimyninėse socialinėse įstaigose, bendraujant, tariantis kaip jie sprendžia vienokias ar kitokias problemas. Pagal galimybes, lankytis kaimyninių valstybių socialinėse įstaigose, stebėti jų atliekamą socialinį darbą.
  - **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
  - Kreipti dėmesį į bet kokius profesinių etinių normų pažeidimus, tiek profesinės veiklos srityje, tiek už jos ribų ir supažindinti su jais atitinkamus klientus. Dirbant socialinėje srityje dar pakankamai dažnai pasitaiko vyresnio amžiaus darbuotojų, kurie arba psichologiškai nualinti dirbdami tą patį darbą daugybę metų arba skaitantys, kad jų, dar nuo sovietinių laikų išlaikyta nuomonė apie socialiai pažiedžiamus žmones, yra labai teisinga ir leidžia sau tuos žmones teisti, pakelti balsą prieš socialiai neapsaugotus senolius ar protinę negalią turinčius žmones.
  - **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
  - Pagrindinė socialinio darbuotojo vertybė – pagarba klientui, pastangos jam visokeriopai padėti, bet tuo pačiu tausoti savo psichologinę ir fizinę būseną.
  -

IV interviu (A4)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 5 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Sąžiningumas, išlaikyti konfidencialumą, atskirti asmeninius jausmus ir poreikius nuo profesionalių santykių, plėtoti kliento galimybes, profesinė atsakomybė, socialinio teisingumo, bendravimo.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Socialinis teisingumas, pasitikėjimas, problemos sprendimo radimas bendradarbiaujant.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Ginti klientą. Palaikyti ir skatinti klientų ir visuomenės socialinį funkcionavimą.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišypsodamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas neturėtų nusišypsoti tikrųjų savo nuostatų, nes...**
- Reikia ieškoti kompromisų.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Pasitikėjimas. Konfidencialumas.
- **Ką patartumėte jauniems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Jeigu pasirinkai šią specialybę, tai jokios asmens laisvės nėra varžomos, tiesiog dirbk ir skųskis iki valios. Orumas kasdieniame darbe yra pamintas.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Į profesines žinias, tai kas naudinga ir reikalinga tavo profesijoje. Daugiau konkrečių situacijų analizių. Teisingai naudoti žinias ir matyti visus situacijos aspektus. Išskirti atitinkamas vertybes ir numatyti reikiamus veiksmus.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Darbas neatitinka užmokesčio! Kartais kitos institucijos nenori bendradarbiauti.

- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Profesinė atsakomybė. Konfidencialumas.
-

V interviu (A5)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 17 metų

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Kadangi dirbu su asmenimis, kurie turi protinę ir kompleksinę negalią, tai nuo mano darbo kokybės, sąžiningumo, asmeninių ir profesinių vertybių priklauso tolesnis asmens gyvenimas ir jo kokybė.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Atsižvelgti į asmens pageidavimus. Išlaikyti konfidencialumą. Atkakliai stengtis dėl kliento, nepaisant nusivylimų.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Socialinis teisingumas sunkiai įgyvendinamas. Atvejis, kai neįgalus asmuo paveldi butą, kuriame gyvena dar jo sesuo. Neįgalus išvaromas į gatvę ir t.t. Įsikišus seimo nariams nesurandama teisybė ir neįgalus turi sumokėti už skolas buto, kuriame jis negyvena, bet yra bendrasavininkas. Tai skaudžiausias atvejis, kai negalėjau padėti.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišepdamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad...**
- Turi laikytis nuostatų.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Pasitikėjimas, sąžiningumas, konfidencialumas.

- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Socialinis darbuotojas pripažįsta visus asmenis, kuriems reikalinga jo pagalba. Nepriklausomai nuo jų amžiaus bei kitų požymių. Gina visus klientus, santykius su jais grįsdamas nuoširdumu, bei atsidavimu jiems. Atskleidžia ir įvertina paties kliento galimybes savarankiškai spręsti savo gyvenimo problemas.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Socialiniai darbuotojai turi turėti pakankamai žinių teisinėje, žmogaus pažinimo, socialinės etikos ir kitose srityse. Jie susiduria su tuo kiekvieną dieną. Darbuotojai turi žinoti, kaip jiems elgtis kritinėse situacijose dirbant su proto ar psichikos negalės žmonėmis. Socialinis darbuotojas norėdamas padėti klientui turi mokėti ne tik parinkti, bet ir taikyti atitinkamas žinias, vertybes ir įgūdžius sujungus į vieną.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Socialinis darbuotojas turi siekti, kad klientas patikėtų savo problemas. Po to įvertinti ar klientas gali pats savarankiškai ar jam reikalinga pagalba.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Gerbti ir stengtis suprasti klientą ir jam padėti. Pasitikėti klientu, būti objektyviu priimant sprendimus. Socialinis darbuotojas turi būti tolerantiškas, geranoriškas, atsakingas, kūrybiškas.
-

VI interviu (A6)

Išsilavinimas – profesinis bakalauras

Socialinio darbo stažas (metais) – 10 metų

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Mes dirbame su proto negalią turinčiais asmenimis. Tai mano noras juos išklaudyti, konfidencialumas, sąžiningumas, patarimas, o svarbiausia mokėjimas išklaudyti.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**

- Išgirsti asmens norus, pageidavimus ir jam padėti. Išlaikyti konfidencialumą. Pastovėti už klientą, nors ir ne visada gaunasi, kaip nori klientas.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Ginti klientą. Skatinti ir palaikyti kliento norus dalyvauti visuomenės gyvenime.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišpindamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad...**
- Turi laikytis nuostatų ir įstatymų.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Tarp socialinių darbuotojų turi būti draugiškumas, pasitikėjimas. Klientas turi pasitikėti kaip šeimos nariu. Jaustis drąsiai.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Turi bendrauti su klientu kaip su lygiu asmeniu. Juos atstovauti ir leisti pačiam bandyti spręsti savo problemas savarankiškai, tik patarti ir prižiūrėti.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Socialinis darbuotojas turi turėti žinių teisinėje, žmonių bendravimo, etikos ir kitose srityse. Lankyti seminarus. Analizuoti konkrečias situacijas.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Turi siekti, kad klientas patiktų savo problemas. O socialinis darbuotojas turi suprasti ar žmogus sugeba pats išspręsti ar reikia pagalbos.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Profesinė atsakomybė, teisingumas, konfidencialumas, geranoriškumas.
-

VII interviu (A7)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 10 metų

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Sąžiningumo, atsakomybės, konfidencialumo, kliento pripažinimas, apsisprendimo teisė, įgalinimo.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Kliento pripažinimas, kad jo šeimoje YRA atsiradusi problema
- Kliento noras įveikti susidariusią problemą.
- Bendravimas jam suprantama kalba ir plėtoti kliento galimybes padėti sau.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Labai dažnai susiduriame su socialinio teisingumo priešprieša.

Europos sąjungos finansuojami maisto produktai

Šeimai suteikiami Europos sąjungos finansuojami maisto produktai už kuriuos šeimos atstovai neturi atidirbti. Negana to, atvykę pasiimti maisto produktų žmonės pradeda juos atsirinkti, neva jie nevalgo ar nemėgsta tam tikrų maisto produktų, kuriuos gauna nemokamai. Be to, būta situacijų kuomet maisto produktus pristatome į namus, kadangi produktų gavėjai neturi kaip atvykti arba pamiršta, kad reikia atvykti ir pasiimti maisto produktus. Neretai juos reikia raginti, priminti, kad pasiimtų skirtus produktus.

Privalomojo mokslo skyrimas

Dažnai ugdymo įstaigoje (darželyje) nebūna vietų vaikams. Šeima, kuri yra įrašyta į soc. rizikos šeimų apskaitą turi pirmenybę prieš tuos žmones, kurie nėra įrašyti į soc. rizikos šeimų apskaitą. Yra galimybė surengti VGK (Vaiko Geroves Komisijos) posėdį, kuriame yra svarstoma galimybė dėl PRIVALOMOJO mokymo skyrimo. Tokiu atveju dažniausiai soc. rizikos šeimų vaikai yra pakeliami į pirmą vietą eilėje ir jie gauna vietą darželyje, nepaisant to, kad namuose mamos nuolat būna namuose, nedirba ir gali pačios pasirūpinti vaikais. Tuo tarpu šeimos (ne soc. rizikos) ir toliau lieka laukti eilėje, nors tėvai yra dirbantys ir negali palikti vaiko vieno namuose.

- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas**

tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišpindamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad...

- TAIP, socialinis darbuotojas neturėtų nusišpinti tikrųjų savo nuostatų, nes... Galbūt, tačiau viskam yra ribos ir negalima savo asmeninės nuomonės reikšti per asmenišką prizmę. Neabejotinai reikia išlikti kompetentingam ir kvalifikuotam darbuotojui, tačiau turime sukurti ir tokią aplinką ir bendravimo terpę, kad klientas suprastų tai apie ką yra šnekama, bendraujama bei kokios problemos yra sprendžiamos.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Labai svarbu išlaikyti bendravimo etiką, bendraujant su klientu. Pasitikėjimas, teisingumas, atsakomybė, sąžiningumas.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Sugebėti atskirti, klientų jausmus, pamatyti neverbalinę kalbą. Darbe labai daug neigiamų emocijų, kurių sunku „neparsinešti“ į namus. Tačiau patarčiau sugebėti tvardyti save, nepriimti visko asmeniškai ir suprasti, kad klientai patiria sunkumų, todėl jiems reikia padėti. Jeigu jie kreipiasi į tave, vadinasi jie tavimi pasitiki ir prašo pagalbos.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Į mokymus eiti ne tik dėl to, kad darbovietė siunčia, bet dėl savo NORO gilinti turimas žinias. Mokymus pasirinkti tokia tema, kuri aktuali TAU, kurioje jautiesi silpnas, ar neturi pakankamai žinių.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- *Bendradarbiavimas su kt. specialistais:* Neretai siekiant užtikrinti vaikų sveikatą (esant sveikatos sutrikimams) vaikai yra perrašomi į spec. ugdymo mokyklas, kas kelia priešpriešą tarp soc. darbuotojo ir bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų, administracijos darbuotojų (kadangi mažinamas mokinių skaičius, neatsižvelgiant į vaikų sveikatos problemas).
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**

- Sąžiningumo, atjautos, bendradarbiavimo, saugumo, konfidencialumo, gerovės, teisingumo.

VIII interviu (A8)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 17 metų

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Empatija, pagarba žmogui, šeimos sampratos skatinimas.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Padėti įvardinti turimas problemas. Įgalinti asmenį problemas spręsti savarankiškai. Palaikyti asmenį ir įtraukti socialinę aplinką į problemos sprendimo procesą.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Daug dėmesio skiriama tik finansiniam socialinių problemų sprendimui, mažiau skiriama dėmesio socialinėms paslaugoms. Socialines paslaugas dažniau gauna daug reikalaujantys asmenys, o ne ramiai gyvenančios šeimos, kurioms irgi reikia paramos. Ne tik socialinės rizikos šeimos gali gauti paramą ir paslaugas.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišalindamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas neturėtų nuslėpti tikrųjų savo nuostatų, nes...**
- savo nuomonės turėjimas ir išsakymas laiku ir vietoje yra stiprios asmenybės bruožas. Nebūtina kitiems priimti tos nuomonės, bet žinoti verta...
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Jei sugeba socialinis darbuotojas išlaikyti palankius santykius šeimoje ir darbe, tai jis ir socialiai pažeistam žmogui gali patarti, kaip sukurti tokius santykius. Pagrindiniai aspektai- sugebėjimas išklaudyti, sugebėjimas suvaldyti neigiamas emocijas ir kompromisų ieškojimas.

- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Svarbu, kad asmens laisvė ir orumas nebūtų aukščiau socialinio darbo vertybių.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Visos žinios socialiniam darbe labai praverčia. Bet dirbant su tam tikra socialine grupe geriausia gilintis į tos grupės specifiką.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Iššūkių nėra jokių. Laikaisi etikos kodekso ir viskas.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Empatija ir noras padėti, ir rasti įvairių pagalbos būdų.

IX interviu (B1)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 23 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Priimti klientą tokį, koks jis yra. Sprendžiant problemas svarbiausia išskirti kliento problemą, padėti tėvams spręsti vaikų problemas.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Gerai išnagrinėt problemas, išklausant kliento nuomonę. Įvertinti ir sudaryti darbo planą. Pastoviai mokytis ir dalintis patirtimis socialiniais darbuotojais.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Klientas turi gauti visas paslaugas, kurios jam priklauso pagal įstatymą. Socialinis darbuotojas turi orientuotis visose klausimuose ir būti tarpininku tarp kliento ir institucijų.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį**

prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišlėpdamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas neturėtų nusišlėpti tikrųjų savo nuostatų, nes...

- Socialinis darbuotojas gali remtis savo požiūriu ir nuomone bendraudamas su klientu. Bet visada turi žinoti, kad sprendžia problemą kitų, nesigilindamas į savo asmeninę patirtį.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Priimti žmogų tokį, koks jis yra. Dėmesingai klausyti ir girdėti. Ginti kliento interesus.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Būtina įsiklausyti į senų kolegų nuomonę. Ir naudotis jų darbo patirtimi. Būtinai priimti pagalbą, bet ir pačiam aktyviai dalyvauti.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Eiti koją į koją su laiku. Žinoti įstatymus, kelti kvalifikaciją. Būti kūrybingu asmeniu. Sugalvoti naujus problemos sprendimo metodus.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Ne patobulinti teisės aktai. Kiekvienas specialistas neturi teisės primesti savo nuomonės. Turi gerbti kitų nuomonę.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Gerbti klientą, kolegą. Mylėti ir gerbti save. Dirbti išnaudojant visus resursus.
-

X interviu (B2)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 36 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Nuoširdumas, kantrumas, užuojauta.

- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Įsigilinti į problemą. Išklaudyti žmogų. Išsiaiškinti kaip tą problemą spręsti.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Blogai.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišepdamas savo poziciją? Tikrai NE, socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad....**
- Yra įstatymai ir dokumentai reglamentuojantys socialinio darbuotojo elgesį konkrečiu atveju.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Tolerancija, savitarpio pagalba, kantrybė.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Kantrumas, gebėjimas ramiai išklaudyti kitų nuomonę, rasti išeitį. Jeigu abejojama – pasitarti su kitais.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Rasti tokius kursus, kurie būtų prasimingi ir įgytas žinias būtų galima pritaikyti praktikoje.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Socialinis teisingumas, konfidencialumas.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Svarbiausia būti kantriu, teisingu, užjaučiančiu.

X1 interviu (B3)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 6 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Žmogus – tai jau vertybė. Svarbiausia apginti vaiko teises.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Pagalba žmogui – suprasti ir priimti esančias problemas. Kurti santykius pasitikėjimu, išskiriant tikslus ir planuojant veiksmus.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Socialinės paslaugos ir pagalba priklauso visiems savarankiškiems gyventojams. Negalima vadovautis simpatijomis ir antipatijomis.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišypsodamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas neturėtų nusišypsoti tikrųjų savo nuostatų, nes...**
- Jie atitinka visuomenėje priimtas normas.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Svarbiausia – pasitikėjimas. Gebėjimas klausyti, suprasti, palaikyti.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Darbo problemas palikti darbe ir nenešti jų į namus. Statyti sienas klientams neišleidžiant jų į savo asmeninę erdvę.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Socialinis darbuotojas privalo lankyti kursus, pasirinkdamas tikslines grupes su kuriomis jis pastoviai dirba.

- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Pokalbiais, elgesio aptarimu.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Meilė ir pagarba visiems žmonėms. Gebėjimas išklaudyti, suprasti ir padėti.
-

XII interviu (B4)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 40 metų

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Simpatiškumas, gerumas, tvarkingumas, erudicija.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Žinoti įstatymus ir galimybes. Žinoti kliento problemas. Visada stengtis rasti galimybes suteikti pagalbą.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Pastoviai išskirti asmenis, kuriems reikalinga pagalba ir palaikymas.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišepdamas savo poziciją? Socialinis darbuotojas neturėtų nusišepsti tikrųjų savo nuostatų, nes...**
- jis turi būti sąžiningas ir tvarkingas.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Supratingumas, empatija, abejingumas.
- **Ką patartumėte jauniems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**

- Energingai ir argumentuotai įrodyti savo veiksmų svarbą.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Žinojimas psichologijos, įstatymų ir norminių aktų.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Gebėjimas jausti sieną su tiksliniu klientu. Saugoti konfidencialumą.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Suderinamumas, profesionalumas.
-

XIII interviu (B5)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 5 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Gerumas, širdingumas, užuojauta.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Noras, sugebėjimas, resursai.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Blogai.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nuslėpdamas savo poziciją? Tikrai NE, socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad....**
- Jis darbe ir tuo metu jis ne žmogus, jis – valstybinės įstaigos tarnautojas.

- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Pagarba, pagalba, konfidencialumas.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Nusiiimti rožinius akinius.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Įstatymų žinojimas, psichologinis pasirengimas.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Skirtumai tarp kodekso ir realybės.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Neatsakyta.

XIV interviu (B6)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 23 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Darbo užmokestis.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Išklaudyti. Padėti pagal galimybę.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Realiame gyvenime šis principas neveikia.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas**

tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišlėpdamas savo poziciją? Tikrai NE, socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad....

- Yra etikos kodeksas ir juo reikia vadovautis.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Neatsakytą.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Neatsakytą.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Neatsakytą.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Etikos kodeksas paseno, kuriamas naujas.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Atsidavimas darbui ir žmogui.

XV interviu (B7)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 7 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Pagal socialinio darbuotojo standartus. Pagrindas – klientas. Jo vertybės. Pažinti klientą, jo vertybes.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Ne kiekvienas gali būti socialiniu darbuotoju. Kaip bendrauji, sprendi problemas. Klientai visi vienodi.

- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Klientų neskirstau. Jei yra problemų tai stengiuosi bendradarbiauti, palaikyti ryšį su klientu.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nuspėdamas savo poziciją? Tikrai NE, socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad....**
- Bendraudama su klientu iškart pasakau kokie bus rezultatai. Jei matau, kad agresyvus tai ir pasakau, kad klientas nurimtų.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Labai svarbu kaip su klientu kalbi. Nebūti aukščiau jo, kalbėti jo lygyje. Prie kliento individualus priėjimas, kadangi visi skirtingi.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Reikia atskirti kas asmeniškai, kas yra darbo dalykai. Kliento nepasitikėjimo nereikia priimti asmeniškai, nes tai priklauso nuo asmeninių savybių .
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Į viską turi atkreipti dėmesį. Naudoti viską, ką Jums siūlo, t.y. konferencijos, seminarai.
- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Dabar stengiasi keisti, atnaujinti. Labai daug slydžių klausimų. Latvijoje reiktų papildyti su kuo kiek kalbėtis, kad nebūtum apkalbėtas. Pagal kodeksą gali save paanalizuoti.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Empatija, turi būti komunikacija su klientu. Noras dirbti ir noras padėti. Klientas pats sprendžia savo problemas, o mes patariame tarsi tarpininkai.

XVI interviu (B8)

Išsilavinimas – aukštasis

Socialinio darbo stažas (metais) – 3 metai

- **Kokiomis vertybėmis vadovaujasi Jūsų aplinkoje dirbantys socialiniai darbuotojai?**
- Supratingi, kompetentingi savo darbe.
- **Vienas iš pagrindinių socialinio darbuotojo veiklos principų – padėti asmeniui spręsti socialines problemas. Įvardinkite tris pačius svarbiausius dalykus norint realizuoti šį principą.**
- Išklaustyti žmogaus problemą ir ją suprasti.
- **Socialinis darbuotojas turi siekti socialinio teisingumo. Kaip realiai šis principas yra įgyvendinamas?**
- Taip, bet tai priklauso nuo žmogaus.
- **Integralumo principas reikalauja iš socialinio darbuotojo elgesio ir propaguojamų vertybių vienovės. Tačiau kartais susiklosčiusi socialinė situacija iššaukia vidinį prieštaravimą, vertybinį konfliktą. Kaip Jūs manote, ar socialinis darbuotojas tokioje situacijoje gali parodyti tikrąsias savo nuostatas, ar vis tik turi elgtis pagal taisykles, nusišypsodamas savo poziciją? Tikrai NE, socialinis darbuotojas negali parodyti savo tikrosios pozicijos dėl to, kad....**
- Klientui paaiškinti problemos sprendimo variantus, bet kaip daryti sprendimą priima pats klientas.
- **Socialiniai darbuotojai pripažįsta, jog tai, kaip konstruojami tarpusavio santykiai yra itin svarbu socialiniame darbe. Kaip apibūdintumėte šių santykių svarbą bei kokius pagrindinius žmogiškųjų santykių aspektus išskirtumėte?**
- Tolerancija, komunikabilumas, supratingumas. Eina žmogus į kontaktą ar ne priklauso nuo socialinio darbuotojo komunikacijos.
- **Ką patartumėte jaunesiems kolegoms, kaip būtų galima įgyvendinti asmens laisvės ir orumo užtikrinimo principą praktinėje veikloje?**
- Supratingumas, kantrumas, lojalumas. Gebėjimas išklaustyti kitų nuomonę, daryti išvadas ir veikti savo nuožiūra.
- **Iš socialinio darbuotojo reikalaujama nuolatos kelti savo įgūdžius ir profesinį žinojimą. Į ką turėtų dėmesį atkreipti socialinis darbuotojas tobulindamasis savo žinias?**
- Lankyti kursus, kad išlaikyti kvalifikacijos lygį

- **Kokie Jūsų nuomone, esminiai Socialinio darbuotojo etikos kodekso realizavimo iššūkiai praktinėje veikloje?**
- Socialinis teisingumas, konfidencialumas, paprasčiausiai žmogiškumas.
- **Kai kalbama apie vertybes socialiniame darbe, kokiomis vertybėmis, Jūsų nuomone, svarbiausia vadovautis dirbant socialinį darbą?**
- Pagal mane reikia būti teisingu, sąžiningu ir konfidencialiu.

Atlikto tyrimo, tema – Vertybinių nuostatų raiška socialiniame darbe, protokolų pirminė kategorizacija

Respondentų koduotės:

- Lietuvos pirmasis respondentas – A1;
- Lietuvos antrasis respondentas – A2;
- Lietuvos trečiasis respondentas – A3;
- Lietuvos ketvirtasis respondentas – A4;
- Lietuvos penktasis respondentas – A5;
- Lietuvos šeštasis respondentas – A6;
- Lietuvos septintasis respondentas – A7;
- Lietuvos aštuntasis respondentas – A8.
- Latvijos pirmasis respondentas – B1;
- Latvijos antrasis respondentas – B2;
- Latvijos trečiasis respondentas – B3;
- Latvijos ketvirtasis respondentas – B4;
- Latvijos penktasis respondentas – B5;
- Latvijos šeštasis respondentas – B6;
- Latvijos septintasis respondentas – B7;
- Latvijos aštuntasis respondentas – B8.

1 lentelė

<i>Socialinių darbuotojų darbo stažas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių skaičius)
„3 metai“ (A1)	
„8 metai“ (A2)	
„4 metai“ (A3)	
„5 metai“ (A4)	
„17 metų“ (A5)	
„10 metų“ (A6)	
„10 metų“ (A7)	
„17 metų“ (A8)	
„23 metai“ (B1)	
„36 metai“ (B2)	
„6 metai“ (B3)	
„40 metų“ (B4)	
„5 metai“ (B5)	
„23 metai“ (B6)	
„7 metai“ (B7)	
„3 metai“ (B8)	
Iš viso:	16

<i>Socialinių darbuotojų išsilavinimas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių skaičius)
„aukštasis“ (A1)	
„aukštasis“ (A2)	
„šiuo metu studijuoja“ (A3)	
„aukštasis“ (A4)	
„aukštasis“ (A5)	
„profesinis bakalauras“ (A6)	
„aukštasis“ (A7)	
„aukštasis“ (A8)	
„aukštasis“ (B1)	
„aukštasis“ (B2)	
„aukštasis“ (B3)	
„aukštasis“ (B4)	
„aukštasis“ (B5)	
„aukštasis“ (B6)	
„aukštasis“ (B7)	
„aukštasis“ (B8)	
Iš viso:	16

<i>Asmens poreikių ir lūkesčių identifikavimo svarba sprendžiant asmens socialines problemas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių skaičius)
„...girdėti jo lūkesčius ir rasti kompromisinį sprendimą.“ (A2)	
„Gerai išnagrinėt problemas, išklausanč kliento nuomonę.“ (B1)	
„Įsigilinti į problemą.“ (B2)	
„Išsiaiškinti kaip tą problemą spręsti.“ (B2)	
„rasti išeitį.“ (B2)	
„Išklausti žmogaus problemą ir ją suprasti.“ (B8)	
„Išskirti atitinkamas vertybes ir numatyti reikiamus veiksmus.“ (A4)	
„Atsižvelgti į asmens pageidavimus.“ (A5)	
„...suvokti jo lūkesčius ir poreikius.“ (A1)	
„Išklausti žmogų.“ (B2)	
„Pagalba žmogui – suprasti ir priimti esančias problemas.“ (B3)	
„Aš manau, kad siekiant padėti asmenims spręsti socialines problemas, svarbiausia yra gebėti tinkamai išklausti pašnekovus...“ (A1)	
„Išklausti.“ (B6)	
„Padėti pagal galimybę.“ (B6)	
„...padėti tėvams spręsti vaikų problemas.“ (B1)	
„Visada stengtis rasti galimybes suteikti pagalbą.“ (B4)	
„Išgirsti asmens norus, pageidavimus ir jam padėti.“ (A6)	
„Bet visada turi žinoti, kad sprendžia problemą kitų, nesigilindamas į savo asmeninę patirtį.“ (B1)	
„Žinoti įstatymus ir galimybes.“ (B4)	
„Išlaikyti konfidencialumą.“ (A5)	

„Išlaikyti konfidencialumą.” (A6)	
„I klientą orientuotas požiūris.“ (A2)	
„...pastangos jam visokeriopai padėti...” (A3)	
Iš viso:	23

4 lentelė

<i>Atsidavimo ir profesionalumo svarba tenkinant asmens socialinius poreikius</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Manau, kad pagalbos procesas nebus sėkmingas, jeigu veiksime siekdami asmeninės naudos sau.“ (A1)	
„Svarbiausia meilė vaikui ir atsidavimas, tikėjimas šviesia ateitimi, altruizmas.“ (A1)	
„Todėl labai svarbu, kad kiekvienas darbuotojas dirbtų vaikų labui.“ (A1)	
„Kiekvienas specialistas neturi teisės primesti savo nuomonės.“ [(B1)	
„Noras...” (B5)	
„...sugebėjimas...” (B5)	
„...resursai...” (B5)	
„Noras dirbti ir noras padėti” (B7)	
„Pirmiausiai turi parodyti, kad asmens problemos jam taip pat rūpi...” (A3)	
„Atkakliai stengtis dėl kliento, nepaisant nusivylimų.” (A5)	
„Socialinis darbuotojas turi siekti, kad klientas patikėtų savo problemas.” (A5)	
„Turi siekti, kad klientas patikėtų savo problemas.” (A6)	
„Taip pat pagalba kitam žmogui neįmanoma be meilės, atsidavimo ir nuoširdumo.“ (A1)	
„Manau, kad svarbiausia dirbti ne dėl savo asmeninių interesų, bet dėl vaikų.“ (A1)	
„Svarbiausia dirbti nuoširdžiai, neskaičiuojant kiek darbų padariau aš, o kiek mano kolega.“ (A1)	
„Socialinis teisingumas.” (A4)	
„Pasitikėti klientu...” (A5)	
„...ir noras padėti...” (A8)	
Iš viso:	18

5 lentelė

<i>Bendradarbiavimo svarba sprendžiant kliento socialines problemas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...dalyvaujant kartu vis naujose socialinėse situacijose, susiduriant su naujomis problemomis.“ (A1)	
„Jei yra problemų tai stengiuosi bendradarbiauti, palaikyti ryšį su klientu.” (B7)	
„...konsultavimasis ir bendras darbas kartu.“ (A1)	
„Trečiasis aspektas siekiant padėti asmenims spręsti socialines problemas – tai bendradarbiavimas su kitais specialistais...” (A1)	
„Pagalbos procesas neturėtų vykti individualiai.“ (A1)	

„...problemos sprendimo radimas bendradarbiaujant.” (A4)	
„Palaikyti asmenį ir įtraukti socialinę aplinką į problemos sprendimo procesą.” (A8)	
„...ir būti tarpininku tarp kliento ir institucijų.” (B1)	
„Kartais kitos institucijos nenori bendradarbiauti.” (A4)	
„...bendravimo.” (A4)	
„...bendradarbiavimo...” (A7)	
„...dažniausiai pavyksta pasiekti daugiau teigiamų rezultatų dirbant komandoje.” (A1)	
Iš viso:	12

6 lentelė

<i>Kliento savarankiškumo skatinimas sprendžiant problemas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„O socialinis darbuotojas turi suprasti ar žmogus sugeba pats išspręsti ar reikia pagalbos.” (A6)	
„Klientas pats sprendžia savo problemas, o mes patariame tarsi tarpininkai.” (B7)	
„Klientui paaiškinti problemos sprendimo variantus, bet kaip daryti sprendimą priima pats klientas.” (B8)	
„Atskleidžia ir įvertina paties kliento galimybes savarankiškai spręsti savo gyvenimo problemas.” (A5)	
„Juos atstovauti ir leisti pačiam bandyti spręsti savo problemas savarankiškai, tik patarti ir prižiūrėti.” (A6)	
„Kliento noras įveikti susidariusią problemą.” (A7)	
„...ir plėtoti kliento galimybes padėti sau.” (A7)	
„Įgalinti asmenį problemas spręsti savarankiškai.” (A8)	
„...plėtoti kliento galimybes...” (A4)	
„...įgalinimo.” (A7)	
„Juk vaikus ruošiamo savarankiškam gyvenimui, kuriame ne visada reikia sutikti su tuo, kas sakoma.” (A1)	
Iš viso:	11

7 lentelė

<i>Individualaus asmens socialinių poreikių tenkinimo plano konstravimas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Įvertinti ir sudaryti darbo planą.” (B1)	
„...išskiriant tikslus ir planuojant veiksmus.” (B3)	
„Tuomet paruošti problemų išsprendimo planą...” (A3)	
„...ir veikti pagal planą...” (A3)	
„...esant reikalui, keisti planą, kuris labiau padės spręsti susidariusias problemas.” (A3)	
„Po to įvertinti ar klientas gali pats savarankiškai ar jam reikalinga pagalba.” (A5)	
„Sugalvoti naujus problemos sprendimo metodus.” (B1)	

„...ir net nepriimtina nuomonė gali būti jau teisinga.“ (A2)	
„...būti objektyviu priimant sprendimus.“ (A5)	
„...kūrybiškas.“ (A5)	
„...ir rasti įvairių pagalbos būdų.“ (A8)	
Iš viso:	11

8 lentelė

<i>Aiškūs asmens socialinių poreikių įvardijimas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...suprasti iš kur kyla jų patiriamos problemos, neprimetant savo asmeninės nuomonės ir nuostatų.“ (A1)	
„Žinoti kliento problemas.“ (B4)	
„Pasikalbėjus su asmeniu išryškinti ir nustatyti problemas.“ (A3)	
„Stengtis pokalbio metu išryškinti pagrindines aptariamąs problemas detales...“ (A3)	
„...ir bendromis pastangomis jas nagrinėti...“ (A3)	
„Kliento pripažinimas, kad jo šeimoje YRA atsiradusi problema“ (A7)	
„Padėti įvardinti turimas problemas.“ (A8)	
„Sprendžiant problemas svarbiausia išskirti kliento problemą...“ (B1)	
Iš viso:	8

9 lentelė

<i>Socialinio darbuotojo elgesio ir vertybinių principų dėmė laikantis socialinio darbo etikos</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Ugdant globos namų vaikus be galo svarbu demonstruoti aiškią savo vertybių sistemą...“ (A1)	
„...ir stengtis, kad darbuotojo elgesys sutaptų su jo deklaruojamomis vertybėmis.“ (A1)	
„Dėl šios priežasties darbuotojas turėtų išlikti ištikimas savo vertybėms, laikytis savo pozicijos.“ (A1)	
„Gebėjimas išklaudyti, suprasti ir padėti.“ (B3)	
„Pagal socialinio darbuotojo standartus.“ (B7)	
„Reikia atskirti kas asmeniška, kas yra darbo dalykai.“ (B7)	
„Gebėjimas išklaudyti kitų nuomonę, daryti išvadas ir veikti savo nuožiūra.“ (B8)	
„...bet tuo pačiu tausoti savo psichologinę ir fizinę būseną.“ (A3)	
„Tai mano noras juos išklaudyti...“ (A6)	
„Atsidavimas darbui ir žmogui.“ (B6)	
„...pasiaukojimas darbui.“ (A3)	
„...jis turi būti sąžiningas ir tvarkingas.“ (B4)	
„...tačiau viskam yra ribos ir negalima savo asmeninės nuomonės reikšti per asmenišką prizmę.“ (A7)	
„...savo nuomonės turėjimas ir išsakymas laiku ir vietoje yra stiprios asmenybės bruožas.“ (A8)	

„Nebūtina kitiems priimti tos nuomonės, bet žinoti verta...” (A8)	
Iš viso:	15

10 lentelė

<i>Konfidencialumo akcentavimas socialinio darbo praktikoje</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...konfidencialumas.“ (B2)	
„...konfidencialumas...” (B5)	
„...konfidencialumas...” (B8)	
„...ir konfidencialiu.” (B8)	
„...išlaikyti konfidencialumą...” (A4)	
„Konfidencialumas.” (A4)	
„...konfidencialumas...” (A6)	
„...konfidencialumas...” (A6)	
„...konfidencialumo...” (A7)	
„...konfidencialumo...” (A7)	
Iš viso:	10

11 lentelė

<i>Šeima ir meilė kaip vertybės socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Dirbu globos namuose, todėl tiek iš darbuotojų, tiek iš globotinių stipriausiai jaučiamas šeimos ir meilės poreikis...” (A1)	
„Taip nutinka todėl, kad vaikams trūksta biologinės šeimos...” (A1)	
„...trūksta tėvų, kurie taptų tinkamais jų ugdytojais.” (A1)	
„Ypač, kai vaikams labai trūksta artimo asmens, bendravimo ir dėmesio.” (A1)	
„...šeima, kaip vertybė.” (A1)	
„Meilė...” (B3)	
„...meilė artimiems...” (A3)	
„...šeimos sampratos skatinimas.” (A8)	
Iš viso:	8

12 lentelė

<i>Gerumas ir supratingumas socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...gerumas...” (B4)	
„Gerumas...” (B5)	
„...geranoriškas...” (A5)	

12 lentelės tęsinys

„...geranoriškumas.“ (A6)	
„...gerovės...“ (A7)	
„Supratingi..“ (B8)	
„...supratingumas.” (B8)	
„Supratingumas...” (B8)	
Iš viso:	8

13 lentelė

<i>Nuoširdumo ir užuojautos akcentavimas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Nuoširdumas...“ (B2)	
„...širdingumas...” (B5)	
„...užuojauta.“ (B2)	
„...užjaučiančiu.“ (B2)	
„...užuojauta.“ (B5)	
„...užuojauta sergantiems...” (A3)	
„...atjautos...” (A7)	
Iš viso:	7

14 lentelė

<i>Unikalumas kaip vertybė socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Žmogaus unikalumas ir kiekvieno individo pripažinimas“ (A2)	
„Priimti klientą tokį, koks jis yra.“ (B1)	
„Priimti žmogų tokį, koks jis yra“ (B1)	
„...kliento pripažinimas...”(A7)	
„Pripažinti kito asmens nuomonę.“ (A2)	
„Priimti kito asmens nuomonę...” (A2)	
„...gebėjimas ramiai išklausti kitų nuomonę...” (B2)	
Iš viso:	7

15 lentelė

<i>Atsakomybės svarba</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...atsakomybė.“ (A2)	
„...atsakomybė sprendžiant socialines problemas.“ (A2)	
„...profesinė atsakomybė...” (A4)	
„Profesinė atsakomybė.” (A4)	

15 lentelės tęsinys

„Profesinė atsakomybė...” (A6)	
„...atsakomybės...” (A7)	
„...atsakingas...” (A5)	
Iš viso:	7

16 lentelė

<i>Teisingumas socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Socialinis teisingumas“ (B2)	
„...teisingumas...” (B2)	
„Pagal mane reikia būti teisingu...” (B8)	
„...socialinio teisingumo...” (A4)	
„...teisingumas...” (A6)	
„...teisingumo.” (A7)	
Iš viso:	6

17 lentelė

<i>Empatijos svarba dirbant socialinį darbą</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Tikėtina, kad svarbiausia vertybė yra empatija“ (A2)	
„...empatiya...” (A2)	
„...empatiya“ (B4)	
„Empatiya...” (B7)	
„Empatiya...” (A8)	
„Empatiya...” (A8)	
Iš viso:	6

18 lentelė

<i>Prioritetas pagarbai ir tolerancijai</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...pagarba visiems žmonėms.” (B3)	
„Pagarba vyresniam žmogui” (A3)	
„Pagrindinė socialinio darbuotojo vertybė – pagarba klientui,...” (A3)	
„...pagarba žmogui...” (A8)	
„Tolerancija...” (B8)	
„Socialinis darbuotojas turi būti tolerantiškas...” (A5)	
Iš viso:	6

<i>Sąžiningumo akcentavimas socialinio darbo praktikoje</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...sąžiningu...“ (B8)	
„Sąžiningumas...“ (A4)	
„sąžiningumas...“ (A6)	
„Sąžiningumo...“ (A7)	
„Sąžiningumo...“ (A7)	
„Kadangi dirbu su asmenimis, kurie turi protinę ir kompleksinę negalią, tai nuo mano darbo kokybės, sąžiningumo, asmeninių ir profesinių vertybių priklauso tolesnis asmens gyvenimas ir jo kokybė.“ (A5)	
Iš viso:	6

<i>Kantrybė kaip vertybė socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...kantrumas...“ (B2)	
„...kantrybė...“ (B2)	
„Kantrumas...“ (B2)	
„Svarbiausia būti kantriu...“ (B2)	
„...kantrumas...“ (B8)	
Iš viso:	5

<i>Profesinio tobulėjimo svarba dirbant socialinį darbą</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Naudoti viską, ką Jums siūlo, t.y., konferencijos, seminarai.“ (B7)	
„Lankyti kursus...“ (B8)	
„...kad išlaikyti kvalifikacijos lygį.“ (B8)	
„Lankyti seminarus.“ (A6)	
„Neabejotinai reikia išlikti kompetentingam ir kvalifikuotam darbuotojui.“ (A7)	
„...kompetentingi savo darbe.“ (B8)	
„Rasti tokius kursus, kurie būtų prasmingi ir įgytas žinias būtų galima pritaikyti praktikoje.“ (B2)	
„Socialinis darbuotojas privalo lankyti kursus, pasirinkdamas tikslines grupes su kuriomis jis pastoviai dirba.“ (B3)	
„Mokymus pasirinkti tokia tema, kuri aktualia TAU, kurioje jautiesi silpnas, ar neturi pakankamai žinių.“ (A7)	
Iš viso:	9

<i>Socialinių darbuotojų profesinės patirties sklaida ir jos perėmimas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Būtina įsiklausyti į senų kolegų nuomonę ir naudotis jų darbo patirtimi.“ (B1)	
„Jeigu abejojama – pasitarti su kitais.“ (B2)	
„Dažnai esame linkę vadovautis savo asmeniniais patyrimais, todėl sunku tinkamai įsiklausyti į kitų žmonių patirtis.“ (A1)	
„Pastoviai mokytis ir dalintis patirtimis su kitais socialiniais darbuotojais.“ (B2)	
„Pagal galimybes, lankytis kaimyninių valstybių socialinėse įstaigose, stebėti jų atliekamą socialinį darbą.“ (A3)	
„Socialinis darbuotojas turi orientuotis visuose klausimuose.“ (B1)	
„Tarp socialinių darbuotojų turi būti draugiškumas, pasitikėjimas.“ (A6)	
Iš viso:	7

<i>Istatyminės bazės žinojimo reikalingumas socialinio darbuotojo veikloje</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Žinoti įstatymus, kelti kvalifikaciją.“ (B1)	
„Socialinis darbuotojas turi turėti žinių teisinėje, žmonių bendravimo, etikos ir kitose srityse“ (A6)	
„Žinojimas psichologijos, įstatymų ir norminių aktų.“ (B4)	
„Įstatymų žinojimas, psichologinis pasirengimas.“ (B5)	
„Socialiniai darbuotojai turi turėti pakankamai žinių teisinėje, žmogaus pažinimo, socialinės etikos ir kitose srityse.“ (A5)	
Iš viso:	5

<i>Atvejo analizės metodo taikymas dirbant su socialiai pažeidžiamomis grupėmis</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Taip pat naujos praktikos ir žinių turėtų pasisemti lankantis kaimyninėse socialinėse įstaigose, bendraujant, tariantis kaip jie sprendžia vienokias ar kitokias problemas.“ (A3)	
„Analizuoti konkrečias situacijas.“ (A6)	
„Daugiau konkrečių situacijų analizių.“ (A4)	
„Teisingai naudoti žinias ir matyti visus situacijos aspektus.“ (A4)	
„Socialinio darbuotojo turimos žinios ir praktika, teisinių įstatų sekimas, ir socialinio darbuotojo nuostatos leidžia darbuotojui profesionaliai įvertinti situaciją ir pasielgti teisingai.“ (A3)	
„Eiti koją į koją su laiku.“ (B1)	
„Dėmesį atkreipti reikia į darbo specifiką, su kokia tikslinė grupe yra dirbama ir kokių žinių reikia norint padėti išspręsti socialines problemas.“ (A2)	
„Darbuotojai turi žinoti, kaip jiems elgtis kritinėse situacijose dirbant su proto ar psichikos negalės žmonėmis.“ (A5)	

24 lentelės tęsinys

„Bet dirbant su tam tikra socialine grupe – geriausia gilintis į tos grupės specifiką.” (A8)	
Iš viso:	5

25 lentelė

<i>Iniciatyvumo svarba socialinio darbuotojo veikloje</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Būtinai priimti pagalbą, bet ir pačiam aktyviai dalyvauti.“ (B2)	
„Energingai ir argumentuotai įrodyti savo veiksmų svarbą.” (B4)	
„...iniciatyvumas...” (A2)	
„Į mokymus eiti ne tik dėl to, kad darbovietė siunčia, bet dėl savo NORO gilinti turimas žinias.” (A7)	
„Tobulinant žinias, socialinis darbuotojas turi sekti spaudą ir specialią literatūrą, kuri siejasi su profesiniais įgūdžiais.” (A3)	
„Būti kūrybingu asmeniu.“ (B1)	
Iš viso:	6

26 lentelė

<i>Profesinės patirties poreikis socialinio darbuotojo veikloje</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Tai labai individualu, nes kiekvienas darbuotojas turi skirtingas žinias kaip spręsti tam tikras problemas.“ (A1)	
„Socialinis darbuotojas norėdamas padėti klientui turi mokėti ne tik parinkti, bet ir taikyti atitinkamas žinias, vertybes ir įgūdžius sujungus į vieną.” (A5)	
„Visos žinios socialiniam darbe labai praverčia” (A8)	
„Svarbiausia individualiai kiekvienam darbuotojui gilintis į opiausias problemas, kurias patiria savo darbe, kurias jam sunkiausiai sekasi išspręsti.“ (A1)	
„Į profesines žinias, tai kas naudinga ir reikalinga tavo profesijoje” (A4)	
Iš viso:	5

27 lentelė

<i>Asmeninio ir profesinio gyvenimo atskyrimo svarba</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Darbo problemas palikti darbe ir nenešti jų į namus.” (B3)	
„Darbe labai daug neigiamų emocijų, kurių sunku „neparsinešti“ į namus.” (A7)	
„Nusiimti rožinius akinius.” (B5)	

„Tačiau patarčiau sugebėti tvardyti save, nepriimti visko asmeniškai ir suprasti, kad klientai patiria sunkumų, todėl jiems reikia padėti“ (A7)	
Iš viso:	4

28 lentelė

<i>Etikos kodeksas – svarbiausias dokumentas reglamentuojantis socialinio darbuotojo veiksmus</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Turi laikytis nuostatų.“ (A5)	
„Turi laikytis nuostatų ir įstatymų.“ (A6)	
„Laikaisi etikos kodekso ir viskas.“ (A8)	
„Yra etikos kodeksas ir juo reikia vadovautis.“ (B6)	
„Yra įstatymai ir dokumentai reglamentuojantys socialinio darbuotojo elgesį konkrečiu atveju.“ (B2)	
„Mano darbovietėje darbuotojai labai dažnai skiria per daug laiko nereikalingoms diskusijoms, apkalbant vaikų problemas, tačiau jų nesprenžiant iš esmės.“ (A1)	
„Dirbant socialinėje srityje dar pakankamai dažnai pasitaiko vyresnio amžiaus darbuotojų, kurie arba psichologiškai nualinti dirbdami tą patį darbą daugybę metų arba skaitantys, kad jų, dar nuo sovietinių laikų išlaikyta nuomonė apie socialiai pažiedžiamus žmones, yra labai teisinga ir leidžia sau tuos žmones teisti, pakelti balsą prieš socialiai neapsaugotus senolius ar protinę negalią turinčius žmones.“ (A3)	
„Todėl manau, kad esminis iššūkis socialiniams darbuotojams yra nuolat prisiminti socialinių darbuotojų etikos kodeksą ir juo vadovautis.“ (A1)	
„Pagal kodeksą gali save paanalizuoti.“ (B7)	
Iš viso:	9

29 lentelė

<i>Socialinių darbuotojų piktnaudžiavimas kompetencijom, nesilaikant etikos kodekso</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...darbuotojai nedirba sąžiningai...“ (A1)	
„...atskleidžia vaikų konfidencialią informaciją...“ (A1)	
„...apkalba vaikus su kitais darbuotojais ir kita...“ (A1)	
„Aš manau, kad daugiausia socialinių darbuotojų nesivadovauja etikos kodeksu.“ (A1)	
„Bėgant laikui pamirštami šiame kodekse reglamentuojami punktai...“ (A1)	
Iš viso:	5

30 lentelė

<i>Etikos kodekso principų realizavimas socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Kreipti dėmesį į bet kokius profesinių etinių normų pažeidimus, tiek profesinės veiklos srityje, tiek už jos ribų ir supažindinti su jais atitinkamus klientus.“ (A3)	
„Bendradarbiavimas su kt. specialistais“ (A7)	
„Pokalbiais, elgesio aptarimu“ (B3)	
„Saugoti konfidencialumą.“ (B4)	
„Socialinis teisingumas...“ (B8)	
Iš viso:	5

31 lentelė

<i>Etikos kodekso naujumo svarba socialinio darbuotojo profesinėje veikloje</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Latvijoje reiktų papildyti su kuo kiek kalbėtis, kad nebūtum apkalbėtas.“ (B7)	
„Nepatobulinti teisės aktai.“ (B2)	
„Etikos kodeksas paseno, kuriamas naujas.“ (B6)	
„Dabar stengiasi keisti, atnaujinti.“ (B7)	
„Labai daug slydžių klausimų.“ (B7)	
Iš viso:	5

32 lentelė

<i>Etikos kodekso dviprasmiškumas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Nustatyta tvarka, ar įstatymai ne visada sudaro sąlygas būti arti žmogaus...“ (A2)	
„Visi žino, kad jis yra, tačiau dažniausiai jis akcentuojamas teoriniame, tačiau ne praktiniame lygmenyje.“ (A2)	
„Skirtumai tarp kodekso ir realybės.“ (B5)	
Iš viso:	3

33 lentelė

<i>Atstovavimas asmeniui – socialinio teisingumo realizavimo principas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Ginti kliento interesus.“ (B1)	
„Svarbiausia apginti vaiko teises.“ (B3)	
„Ginti klientą.“ (A4)	
„Ginti klientą.“ (A6)	

„Reikia mokyti vaikus apginti savo nuomonę ir ją pagrįsti.“ (A1)	
„Skatinti ir palaikyti kliento norus...“ (A6)	
Iš viso:	6

34 lentelė

<i>Asmens interesų saugumo užtikrinimas apsauga socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...siekiant užtikrinti geriausius asmenų interesus.“ (A1)	
„Socialinės paslaugos ir pagalba priklauso visiems savarankiškiems gyventojams.“ (B3)	
„Pastoviai išskirti asmenis, kuriems reikalinga pagalba ir palaikymas.“ (B4)	
Iš viso:	3

35 lentelė

<i>Socialinio teisingumo realizavimas praktinėje veikloje</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Realiame gyvenime šis principas neveikia.“ (B6)	
„Socialinis teisingumas sunkiai įgyvendinamas.“ (A5)	
„Labai dažnai susiduriame su socialinio teisingumo priešprieša.“ (A7)	
Iš viso:	3

36 lentelė

<i>Aiškios pozicijos ir objektyvumo svarba socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...dirbant su vaikais kasdien susiduriama su neteisybe, patyčiomis, diskriminacija...“ (A1)	
„Dažnai reikia mokėti išlikti ištikimu savo nuostatomis ir pasipriešinti susidūrus su neteisybe.“ (A1)	
„Negalima vadovautis simpatijomis ir antipatijomis.“ (B3)	
Iš viso:	3

<i>Asmenų lygiavertiškumas principo laikymasis socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Niekada neišskiriame tam tikrų globotinių, visiems taikome vienodus reikalavimus...“ (A1)	
„Taip pat motyvuojant ir paskatinant globotinius siekiama naudoti vienodus paskatinimus...“ (A1)	
„...kad jiems galioja vienodos taisyklės.“ (A1)	
„Visi vaikai globos namuose turi jausti, kad jie yra mylimi vienodai...“ (A1)	
„Klientų neskirstau.“ (B7)	
„Klientai visi vienodi.“ (B7)	
„...nežiūrint į žmogaus materialinę padėtį ir padėtį visuomenėje.“ (A3)	
„Socialinis darbuotojas pripažįsta visus asmenis, kuriems reikalinga jo pagalba.“ (A5)	
„Nepriklausomai nuo jų amžiaus bei kitų požymių.“ (A5)	
„Palaikyti ir skatinti klientų ir visuomenės socialinį funkcionavimą.“ (A4)	
„Tik jausdamasis lygus su kitais vaikas gali mokytis gerbti save ir gerbti kitus.“ (A1)	
Iš viso:	11

<i>Asmenų teisė į lygiavertiškumą</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Taip pat globos namuose darbuotojai labai vertina lygių teisių principą...“ (A1)	
„...todėl siekiant užtikrinti globotinių sėkmingus integracijos ir socializacijos procesus, lygių teisių užtikrinimas tapo vertybe.“ (A1)	
„...visiems taikomos vienodos teisės ir taisyklės.“ (A1)	
„Socialinio teisingumo principas, kai žmonėms, kuriems reikalinga socialinė pagalba, ši pagalba suteikiama vienodai...“ (A3)	
„Kiekvienas žmogus turi teisę į vienodą socialinį teisingumą.“ (A3)	
„...sudaromos vienodos galimybės.“ (A1)	
„Svarbiausia taikyti lygių galimybių ir lygiateisiškumo principus.“ (A1)	
„...kad jie turi tokias pat galimybes kaip ir kiti...“ (A1)	
Iš viso:	8

<i>Pagarba asmens laisvam apsisprendimui</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...apsisprendimo laisvės..“ (A2)	
„Pripažinti kito asmens apsisprendimo laisvę.“ (A2)	
„...apsisprendimo laisvė.“ (A2)	

39 lentelės tęsinys

„Šiuo atveju pagyvenęs žmogus turi teisę rinktis maistą, kokį jis vertina ir norėtų vartoti.” (A3)	
„Pagal žmogaus galimybes, klientas turi teisę lankytis vietovėse, kurios jam rūpi ir šias galimybes darbuotojas jam turi suteikti.” (A3)	
„...apsisprendimo teisė...” (A7)	
Iš viso:	6

40 lentelė

<i>Socialinio darbuotojo pagarba asmeniui</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Tik jausdamasis lygus su kitais vaikas gali mokytis gerbti save ir gerbti kitus“ (A1)	
„Turi gerbti kitų nuomonę.“ (B1)	
„Socialinis darbuotojas, bendraudamas su asmenimis ar socialine šeima, kuriems reikalinga pagalba, neturi teisės bendravimo stiliumi žeminti savo klientų.” (A3)	
„Gerbti ir stengtis suprasti klientą ir jam padėti.” (A5)	
„...parodant, kad kliento nuomonė socialiniam darbuotojui yra svarbi.” (A3)	
„Nepriklausomai nuo jų amžiaus bei kitų požymių.” (A5)	
Iš viso:	6

41 lentelė

<i>Asmens orumo užtikrinimas socialiniame darbe</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Svarbu, kad asmens laisvė ir orumas nebūtų aukščiau socialinio darbo vertybių.“ (A8)	
„Gina visus klientus...” (A5)	
„Asmens nepadaryti priklausomu nuo savęs.“ (A2)	
„padeda pasirūpinti tais, kurie savimi nebegali pasirūpinti.“ (A2)	
„Dirbant su pagyvenusiais asmenimis, jaunesniems kolegoms galima pademonstruoti kaip asmens laisvę ir orumą galima užtikrinti kasdieninėje veikloje, pradant nuo žmogaus mitybos.” (A3)	
Iš viso:	5

42 lentelė

<i>Komunikacijos principai tarp asmens ir socialinio darbuotojo</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...pokalbių metu išlaikyti ramybę ir susikaupimą.” (A3)	
„Jaustis drąsiai.” (A6)	

„...komunikabilumas...” (B8)	
„...turi būti komunikacija su klientu.” (B7)	
„Eina žmogus į kontaktą ar ne priklauso nuo socialinio darbuotojo komunikacijos.” (B8)	
Iš viso:	5

43 lentelė

<i>Socialinio darbuotojo gebėjimas bendrauti su asmeniu</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Nebūti aukščiau jo, kalbėti jo lygyje.” (B7)	
„Turi bendrauti su klientu kaip su lygiu asmeniu.” (A6)	
„Bendravimas jam suprantama kalba...” (A7)	
„Labai svarbu kaip su klientu kalbi” (B7)	
„...tačiau turime sukurti ir tokią aplinką ir bendravimo terpę, kad klientas suprastų tai apie ką yra šnekama, bendraujama bei kokios problemos yra sprendžiamos.” (A7)	
Iš viso:	5

44 lentelė

<i>Socialinio darbuotojo gebėjimas išklausti asmenį</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Gebėjimas klausyti, suprasti, palaikyti.” (B3)	
„...o svarbiausia mokėjimas išklausti.” (A6)	
„Pagrindiniai aspektai- sugebėjimas išklausti...” (A8)	
Iš viso:	3

45 lentelė

<i>Socialinio darbuotojo ir asmens tarpusavio santykių kūrime akcentuojamos vertybės</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...santykius su jais grįsdamas nuoširdumu, bei atsidavimu jiems.” (A5)	
„Pagarba...” (B5)	
„Konfidencialumas.” (A4)	
„...sąžiningumas...” (A5)	
„...konfidencialumas.” (A5)	
„...teisingumas...” (A7)	
„...atsakomybė...” (A7)	
„...sąžiningumas.,, (A7)	
„Pažinti klientą, jo vertybes.” (B7)	

„Supratingumas...” (B4)	
„...lojalumas.” (B8)	
„...savitarpio pagalba...” (B2)	
„...pagalba...” (B5)	
Iš viso:	13

<i>Tarpusavio santykių kūrimo akcentai tarp socialinio darbuotojo ir asmens</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Žinoma, tarpusavio santykių konstravimas yra neatsiejamas dirbant vaikų globos namuose.“ (A1)	
„Tarpusavio santykiai tarp darbuotojo ir vaiko kuriami kasdien...” (A1)	
„Tik sukūrus glaudžius tarpusavio santykius galima užtikrinti teigiamą psichoemocinę aplinką...” (A1)	
„Reikia ieškoti kompromisų.” (A4)	
„...ir kompromisų ieškojimas.” (A8)	
„Pagrindiniai žmogiškųjų santykių aspektai išryškėja kasdieniame, buitiniame gyvenime: kai domimės ką vaikas veikia, kai klausiamo kaip jam sekasi, kai padedame atlikti namų darbus, kai stebime kuo vaikas domisi, kai reaguojame į netinkamą elgesį ir kita.” (A1)	
Iš viso:	6

<i>Siektini santykiai tarp asmens ir socialinio darbuotojo</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Siektinas „draugo“, tačiau ne „draugelio“ santykis.” (A2)	
„Statyti sienas klientams neįsileidžiant jų į savo asmeninę erdvę.” (B3)	
„Gebėjimas jausti sieną su tiksliniu klientu.” (B4)	
„...atskirti asmeninius jausmus ir poreikius nuo profesionalių santykių.” (A4)	
„Socialinis darbuotojas gali remtis savo požiūriu ir nuomone bendraudamas su klientu.” (B1)	
Iš viso:	5

<i>Socialinio darbuotojo bendravimo etikos normos kuriant tarpusavio santykius su asmeniu</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Labai svarbu išlaikyti bendravimo etiką, bendraujant su klientu.” (A7)	
„Jei matau, kad agresyvus tai ir pasakau, kad klientas nurimtu.” (B7)	

„Sugebėti atskirti, klientų jausmus, pamatyti neverbalinę kalbą.” (A7)	
„...sugebėjimas suvaldyti neigiamas emocijas...” (A8)	
„Prie kliento individualus priėjimas, kadangi visi skirtingi.” (B7)	
Iš viso:	5

<i>Asmens pasitikėjimas kaip kokybiškos paslaugos garantas</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„Aš taip manau, nes globos namų vaikai dažniausiai atsiremia į darbuotojus ir stebi jų elgesį...” (A1)	
„...ilgainiui prisiriša prie jų ir laiko savo autoritetais arba vadina sektinu pavyzdžiu.” (A1)	
„Klientas turi pasitikėti kaip šeimos nariu.” (A6)	
„Jeigu jie kreipiasi į tave, vadinasi jie tavimi pasitiki ir prašo pagalbos.” (A7)	
„Pasitikėjimas...” (A7)	
„...pasitikėjimas...” (A4)	
„Kurti santykius pasitikėjimu...” (B3)	
„Svarbiausia – pasitikėjimas.” (B3)	
„Pasitikėjimas.” (A5)	
„Pasitikėjimas.” (A4)	
Iš viso:	10

<i>Asmens nepasitikėjimo socialiniu darbuotoju mažinimo svarba</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...nes vaikai pasakojasi apie savo asmeninius išgyvenimus tik tiems darbuotojams, su kuriais palaiko artimus ryšius, kuriais pasitiki.” (A1)	
„Kliento nepasitikėjimo nereikia priimti asmeniškai, nes tai priklauso nuo asmeninių savybių.” (B7)	
Iš viso:	2

<i>Kiti teiginiai</i>	
Autentiški teiginiai	Prasminių vienetų (teiginių) skaičius
„...organizuojamos bendros išvykos...” (A1)	
„...profesionalumas.” (B4)	
„Ne kiekvienas gali būti socialiniu darbuotoju.” (B7)	
„Darbas neatitinka užmokesčio!” (A4)	

„Atvejais, kai neįgalus asmuo paveldi butą, kuriame gyvena dar jo sesuo. Neįgalus išvaromas į gatvę ir t.t. Įsikišus šeimo nariams nesurandama teisybė ir neįgalus turi sumokėti už skolas buto, kuriame jis negyvena, bet yra bendrasavininkas. Tai skaudžiausias atvejis, kai negalėjau padėti.” (A5)	
„Jie susiduria su tuo kiekvieną dieną.” (A5)	
„Mes dirbame su proto negalia turinčiais asmenimis.” (A6)	
„ <i>Europos sąjungos finansuojami maisto produktai</i> Šeimai suteikiami Europos sąjungos finansuojami maisto produktai už kuriuos šeimos atstovai neturi atidirbti. Negana to, atvykę pasiimti maisto produktų žmonės pradeda juos atsirinkti, neva jie nevalgo ar nemėgsta tam tikrų maisto produktų, kuriuos gauna nemokamai. Be to, būta situacijų kuomet maisto produktus pristatome į namus, kadangi produktų gavėjai neturi kaip atvykti arba pamiršta, kad reikia atvykti ir pasiimti maisto produktus. Neretai juos reikia raginti, priminti, kad pasiimtų skirtus produktus. <i>Privalomojo mokslo skyrimas</i> Dažnai ugdymo įstaigoje (darželyje) nebūna vietų vaikams. Šeima, kuri yra įrašyta į soc. rizikos šeimų apskaitą turi pirmenybę prieš tuos žmones, kurie nėra įrašyti į soc. rizikos šeimų apskaitą. Yra galimybė surengti V GK (Vaiko Geroves Komisijos) posėdį, kuriame yra svarstoma galimybė dėl PRIVALOMOJO mokymo skyrimo. Tokiu atveju dažniausiai soc. rizikos šeimų vaikai yra pakeliami į pirmą vietą eilėje ir jie gauna vietą darželyje, nepaisant to, kad namuose mamos nuolat būna namuose, nedirba ir gali pačios pasirūpinti vaikais. Tuo tarpu šeimos (ne soc. rizikos) ir toliau lieka laukti eilėje, nors tėvai yra dirbantys ir negali palikti vaiko vieno namuose.” (A7)	
„Jei sugeba socialinis darbuotojas išlaikyti palankius santykius šeimoje ir darbe, tai jis ir socialiai pažeistam žmogui gali patarti, kaip sukurti tokius santykius” (A8)	
„Bendraudama su klientu iškart pasakau kokie bus rezultatai.” (B7)	
„Pastovėti už klientą, nors ir ne visada gaunasi, kaip nori klientas.” (A6)	
„Žmogus – tai jau vertybė.” (B3)	
„Simpatiškumas...” (B4)	
„...tvarkingumas...” (B4)	
„...erudicija.” (B4)	
„Darbo užmokestis.” [išskiriama materialinė vertybė – aut. past] (B6)	
„Pagrindas – klientas.” (B7)	
„...paprasciausiai žmogiškumas.” (B8)	
„...patarimas...” (A6)	
„...saugumo...” (A7)	
„Jis darbe ir tuo metu jis ne žmogus, jis – valstybinės įstaigos tarnautojas.“ (B5)	
„Jeigu pasirinkai šią specialybę, tai jokios asmens laisvės nėra varžomos, tiesiog dirbk ir skųskis iki valios. Orumas kasdieniame darbe yra pamintas.” (A4)	
„Neretai siekiant užtikrinti vaikų sveikatą (esant sveikatos sutrikimams) vaikai yra perrašomi į spec. ugdymo mokyklas, kas kelia priešpriešą tarp soc. darbuotojo ir bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų, administracijos darbuotojų (kadangi mažinamas mokinių skaičius, neatsižvelgiant į vaikų sveikatos problemas).”	
„...abejingumas“ (B4)	
„Į viską turi atkreipti dėmesį.” (B7)	
„Klientas turi gauti visas paslaugas, kurios jam priklauso pagal įstatymą.“ (B2)	
„Iš dalies įgyvendinama, socialinės apsaugos sistema paskirsto pajamas...” (A2)	
„Daug dėmesio skiriama tik finansiniam socialinių problemų sprendimui, mažiau skiriama dėmesio socialinėms paslaugom. Socialines paslaugas dažniau gauna daug reikalaujantys asmenys, o ne ramiai gyvenančios šeimos, kurioms irgi reikia paramos. Ne tik socialinės rizikos šeimos gali gauti paramą ir paslaugas.“ (A8)	
„Tolerancija“ (B2)	
„Suderinamumas...” (B4)	

„Taip, bet tai priklauso nuo žmogaus.” (B8)	
Iš viso:	31